

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETO
TEISĖS KATEDRA

GRETA ČESNAITYTĖ

APLINKOSAUGOS TEISĖ

KIETOJO ATGAUTOJO KURO TEISINIO REGULIAVIMO PROBLEMATIŠKUMAS
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė – Prof. dr. Birutė Pranevičienė

Kaunas, 2017 m.

TURINYS

ĮVADAS.....	3
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	6
1. EUROPOS SĄJUNGOS IR LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOSAUGOS POLITIKA BEI PAGRINDINĖS KRYPTYS IR STANDARTAI ATLIEKŲ TVARKYMO SRITYJE	7
1.1. Europos sąjungos aplinkosaugos politika, pagrindinės kryptys ir standartai.....	7
1.2. Lietuvos Respublikos aplinkosaugos politika, pagrindinės kryptys ir standartai	20
1.3. Mechaninio biologinio apdoravimo ir deginimo įrenginiai Lietuvos Respublikoje.....	27
2. KIETOJO ATGAUTOJO KURO SAMPRATA.....	41
2.1. Kietojo atgautojo kuro sąvoka.....	41
2.2. Kietojo atgautojo kuro standartizavimas.....	61
2.3. Atliekos tapimo nebe atlieka kriterijai.....	70
3. MIŠRIŲ KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ SUTVARKYMO DVIKUBO APMOKESTINIMO PROBLEMA.....	78
IŠVADOS.....	84
PASIŪLYMAI.....	86
LITERATŪRA.....	88
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	101
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	102
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	103
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	104

IVADAS

XXI amžių būtų galima apibūdinti kaip amžių, kuriame egzistuoja jau kitoks, platesnis ir gilesnis požiūris į aplinkos apsaugą. Tokio požiūrio atsiradimas skatina griežtinti aplinkosauginius reikalavimus, su kurių pagalba aplinka būtų naudojama tvariai ir atsakingai, tuo pačiu užtikrinant ir žmonių sveikatą ir apsaugą. Be to XXI amžius taip pat gali būti apibūdinamas ir kaip verslo ir naujų technologijų plėtojimo amžius. Sąveikaujant verslui ir aplinkos apsaugai dažnai iškyla klausimų, į kuriuos sunku rasti atsakymus, ypač tuomet, kai nėra aiškaus ir apibrėžto teisinio reguliavimo. Būtent dėl kietojo atgautojo kuro, paprastai gaunamo apdorojus mišrias komunalines atliekas, paskutiniu metu kyla nemažai klausimų, kurie aktualūs ne tik aplinkos apsaugos specialistams, verslo atstovams, bet ir suinteresuotai visuomenei.

Baigiamojo darbo aktualumas

Lietuvos Respublikoje tik neseniai atsiradus mechaninio biologinio apdorojimo ir mechaninio apdorojimo infrastruktūrai, kurioje paprastai yra gaminamas kietasis atgautasis kuras, iškilo su kietuoju atgautuoju kuru susijusių problemų.

Kietasis atgautasis kuras gali būti naudojamas tik atitinkamuose įrenginiuose, kurių įrengimą Lietuvos Respublikos Vyriausybė privataus verslo investicijoms apribojo, tačiau pati nesiėmė operatyvių priemonių jai sukurti. To pasekoje susiduriama su kietojo atgautojo kuro panaudojimo problemomis, kurios gali sąlygoti tarptautinių suformuotų standartų nesilaikymo.

Dėl pačio kietojo atgautojo kuro naujumo Lietuvos Respublikoje svarbu išsiaiškinti ar kietojo atgautojo kuro sąvoka gali būti naudojama visais atvejais, išsiaiškinti pagrindinius jo bruožus.

Taip pat paminėta, kad pagal esamą sistemą, asmuo(namų ūkis), sumokantis vietinę savivaldybių nustatytą rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir sutvarkymą, vėliau turi mokėti dar vieną kartą, kai perka energiją, kuri buvo gauta būtent iš tų sudegintų energetinę vertę turinčių atliekų-kietojo atgautojo kuro, gauto iš tų pačių mišrių komunalinių atliekų.

Baigiamojo darbo naujumas ir ištyrimo lygis

Kietojo atgautojo kuro tema plačiąja prasme Lietuvos Respublikos mastu nėra plačiai išnagrinėta. Ši tema yra gana nauja, nes tik neseniai Lietuvos Respublikoje atsirado mechaninio biologinio ir mechaninio apdorojimo įrenginių infrastruktūra, kurioje ir yra paprastai gaminamas kietasis atgautasis kuras, todėl ir teisinis reguliavimas nėra aiškus, o (pa)naudojimo galimybių ištyrimas siauras. Nepaisant to, yra atliktų tyrimų, kuriais bus remiamasi šiame magistro

baigiamajame darbe, tačiau šis magistro baigiamasis darbas nebus tuos tyrimus atkartojantis, tačiau priešingai- juos papildantis.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, pasakytina, kad baigiamojo darbo **tiriamos problemos teisinio reguliavimo kontekste** yra:

1. Kietojo atgautojo kuro panaudojimo galimybių stoka dėl Lietuvos Respublikoje atliekų deginimo infrastruktūros trūkumo ir iš to kylančios problemos;
2. Kietojo atgautojo kuro sąvokos vartojimas pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus ir praktiškai;
3. Kietasis atgautasis kuras sampratos-atlieka ar produktas;
4. Mišrių komunalinių atliekų sutvarkymo apmokestinimas du kartus.

Baigiamojo darbo reikšmė

Išanalizavus egzistuojančias tarptautines bei nacionalines teisės normas, ne tik Lietuvos Respublikos, bet ir užsienio teismų praktiką, taip pat tarptautinių institucijų teikiamas išvadas, nepamirštant ir teisės praktikų atliktų tyrimų, bus galima pateikti geriausiai tinkamus sprendimus dėl tinkamo kietojo atgautojo kuro plačiąja ir siaurąja prasmėmis teisinio reguliavimo sukūrimo ir (ar) pakeitimo.

Pateikti pasiūlymai ir išvados galėtų padėti įstatymų leidžiamajai valdžiai priimti reikiamus teisės aktus. O taip pat darbas su susisteminta, išanalizuota informacija bei visų interesų grupių pateikta pozicija paprasčiausiai gali padėti kitiems, besigilintiems į kietojo atgautojo kuro teisinio reguliavimo problematiškumą.

Be to, ne tik Lietuvos Respublikoje klausimas dėl kietojo atgautojo kuro yra svarbus. Kitose Europos Sąjungos valstybėse kietojo atgautojo kuro klausimas taip pat yra nagrinėjamas, ir jeigu, Europos Sąjungos siekinys yra užtikrinti teises visiems asmenims vienodai visose valstybėse, žengiamas žingsnis dėl kietojo atgautojo kuro teisinio reguliavimo aiškumo padėtų kurti tinkamą sistemą ne tik Lietuvos Respublikoje bet ir ES mastu.

Tyrimo tikslas

Šiuo baigiamuoju darbu yra siekiama nustatyti egzistuojantį santykį tarp Lietuvos Respublikos teisės normų dėl kietojo atgautojo kuro ir tarptautinių aplinkos apsaugos standartų. Tai padės išsiaiškinti ar Lietuvos Respublikoje egzistuojančios teisės normos dėl kietojo atgautojo kuro plačiąja prasme atitinka tarptautinius standartus. Jei atsakymas bus neigiamas, tai padės pateikti išvadas ir pasiūlymus, kurie bus reikšmingi ir teoriniame ir praktiniame lygmenyje, kadangi egzistuojantis neaiškumas dėl kietojo atgautojo kuro plačiąja prasme kelia daug problemų praktikoje.

Tyrimo uždaviniai

1. Išsiaiškinti ir susisteminti tarptautinių standartų keliamus reikalavimus atliekų tvarkymui, tame tarpe dėl kietojo atgautojo kuro;
2. Išnagrinėti Lietuvos Respublikos aplinkosauginius teisės aktus, ypač dėl kietojo atgautojo kuro ir jo (pa)naudojimo galimybių;
3. Išanalizuoti ne tik Lietuvos Respublikos, bet ir tarptautinę teismų praktiką, susijusią su kietuoju atgautoju kuro, jo panaudojimo galimybėmis ir kt.;
4. Surasti tinkamus sprendimus dėl kietojo atgautojo kuro teisinio reguliavimo bei pateikti pasiūlymus.

Tyrimo metodika

Atsižvelgiant į darbo problematiką ir darbui keliamus uždavinius, bei šio magistrinio darbo reikšmę teisinei sistemai, magistro darbe panaudoti įvairūs moksliniai tyrimo metodai: sisteminis, duomenų analizės, lyginamasis, loginis, lingvistinis ir kiti.

Tyrimo struktūra

Atsižvelgiant į magistrinio darbo tikslą, uždavinius, bei metodinius reikalavimus darbą sudaro šios struktūrinės dalys: titulinis lapas, turinys, santrumpų sąrašas, įvadas, dėstomoji dalis, išvados, pasiūlymai, naudotos literatūros sąrašas, anotacija ir santrauka lietuvių ir anglų kalbomis ir sąžiningumo deklaracija. Dėstomoji dalis susideda iš trijų skyrių. Pirmajame skyriuje yra aptariamos Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos aplinkosaugos politika ir pagrindinės kryptys atliekų tvarkymo srityje, pateikiant pagrindinius standartus ir siekius, kuriais bus remiamasi kituose skyriuose, taip pat nagrinėjama kietojo atgautojo kuro panaudojimo galimybių problemos. Antrajame skyriuje yra nagrinėjama kietojo atgautojo kuro samprata ir panaudojimo galimybių problemos. Trečiajame skyriuje analizuojama mišrių komunalinių atliekų sutvarkymo dvigubo apmokestinimo problema.

Ginamieji teiginiai

1. Lietuvos Respublikoje egzistuojančiose teisės normos dėl kietojo atgautojo kuro plačiaja prasme neatitinka tarptautinių standartų;
2. Lietuvos Respublikoje egzistuojančių teisės normų sukurta apmokestinimo sistema dėl mišrių komunalinių atliekų sutvarkymo apmokestina asmenis (namų ūkius) du kartus.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

7-oji AVP	Septintoji aplinkosaugos veikslių programa
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
ES	Europos Sąjunga
GA	Gamybinės atliekos
MA	Mechaninis apdorojimas
MBA	Mechaninis biologinis apdorojimas
SESV	Sutartis dėl Europos Sąjungos veikslių
ŠESD	Šiltnamio efektą sukeliančios dujos
VSATP	Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas

1. EUROPOS SĄJUNGOS IR LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOSAUGOS POLITIKA, PAGRINDINĖS KRYPTYS BEI STANDARTAI ATLIEKŲ TVARKYMO SRITYJE

1.1. Europos Sąjungos aplinkosaugos politika, pagrindinės kryptys ir standartai

Europos Sąjungos reikalavimai Europos Sąjungos valstybėms narėms aplinkosaugos srityje su kiekvienais metais vis griežtėja, teigiama kad „*Europos Sąjungoje aplinkosaugos reikalavimai yra vieni iš griežčiausių pasaulyje*“¹. Tačiau vis griežtėjantys reikalavimai turi savo tikslus, kuriuos įgyvendinus tinkamai, mus supančios aplinkos kokybė ne tik bus geresnė, toje geresnėje aplinkoje ne tik bus efektyviau užtikrinta žmonių sveikata, bet ir aplinka su iš jos gaunamais ištekliais bus naudojama tvariau. Turint omenyje, kad „*per XX amžių pasaulyje sunaudojamas iškastinio kuro kiekis padidėjo 12 kartų, o išgaunamas materialinių išteklių kiekis- 34 kartus*“², galima teigti kad šiai dienai šis tikslas yra svarbiausias, nes kol neišmoksime naudoti gamtos išteklių su saiku, kol nepradėsime naudoti naujų būdų ir technologijų, kurios leistų didžiąja dalimi pakeisti iškastinį kurą, su tikslu, kad gamtos išteklių naudojimo poreikis sumažėtų, tol negalėsime teigti, kad aplinkos kokybė tampa geresnė, nes paprasčiausiai dėl sekinančio jos naudojimo, ji tik blogės.

Vertinant išleidžiamų teisės aktų kiekį (teigiama, kad „*nuo XX a. aštuntojo dešimtmečio ES susitarė dėl daugiau kaip 200 teisės aktų, kuriais siekiama apsaugoti aplinką*“³), galima teigti, kad Europos Sąjungos aplinkosaugos sričiai skiriamas labai didelis dėmesys. Daugybei įvairių išleidžiamų aplinkosaugos teisės aktų pagrindu, pagrindinėmis gairėmis ir bendra strategija, kuria turi vadovautis Europos Sąjungos institucijos ir valstybės narės, tampa nuo XX a. aštuntojo dešimtmečio vidurio leidžiamos aplinkosaugos veiksmų programos, kurios apibrėžia per tam tikrą laikotarpį Europos Sąjungos valstybių narių pasiektinus prioritetinius tikslus. Šiuo metu aktuali aplinkosaugos veiksmų programa yra septintoji, kurią Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba priėmė

¹ Europos Sąjungos veiklos sritys. Aplinka [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11] <https://europa.eu/european-union/topics/environment_lt>.

² Apie Europos Sąjungos politiką. Aplinka. Sveika ir tvari aplinka dabartinei ir būsimoms kartoms [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11] <https://europa.eu/eyd2015/sites/default/files/toolkit/teachers-corner/publication-environment-2014/publication-environment-2014_lt.pdf>.

³ Europos Komisija. Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales. 7-oji AVP – bendroji Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programa iki 2020 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11] <<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/lt.pdf>>.

2013 m. lapkričio 20 d. Septintoji aplinkosaugos veiksmų programa (toliau vadinama 7-oji AVP) apima laikotarpį iki 2020 m⁴.

7-ąja AVP ES „sutiko labiau stengtis saugoti savo gamtinį kapitalą, skatinti išteklių naudojimo efektyvumo didinimą, išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimą ir naujoves, saugoti gyventojų sveikatą ir gerovę bei tuo pačiu atsižvelgti į Žemės gamtines išgales“⁵.

Be visų kitų numatytų prioritetinių tikslų, 7-ąja AVP yra bandoma **pasiiekti, kad Sąjungos ekonomika taptų konkurencinga ir efektyvus išteklių naudojimo, žaliąja ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika**. Šis pastarasis paminėtas prioritetinis tikslas yra tiesiogiai susijęs ir su atliekų tvarkymu, nes šio tikslo veiksmų sritis ypač daug dėmesio skiria „siekiui panaudoti atliekas kaip žaliavą: taikant prevenciją, pakartotinai panaudojant, perdirbant ir palaipsniui atsisakant eikvios ir žalingos praktikos, pavyzdžiui, sąvartynų eksploatavimo“⁶. Toks skelbiamas siekis yra aliuzija į atliekų tvarkymo hierarchiją, įtvirtintą Atliekų pagrindų direktyvoje (2008/98/EB), ir pagal kurią prioritetiškai Europos Sąjungos valstybėse narėse atliekų tvarkymo būdai turėtų išsidėstyti tokia tvarka: „a) prevencija; b) parengimas pakartotiniam naudojimui; c) perdirbimas; d) kitas naudojimas, pvz., naudojimas energijai gauti; ir e) šalinimas“⁷.

7- oje AVP teigiama, kad „kiekvienais metais Sąjungoje susidaro 2,7 mlrd. tonų atliekų, iš jų 98 mln. tonų atliekų (4 %) yra pavojingos“⁸. Panašūs skaičiai figūruoja ir Eurostato statistikoje, kur nurodoma, kad 2014 metais dvidešimt aštuoniose Europos Sąjungos valstybėse narėse susidarė 2 598 milijonų tonų atliekų, toks sugeneruotas atliekų kiekis dvidešimt aštuoniose Europos Sąjungos valstybėse nuo 2004 metų buvo didžiausias⁹. Tad kaip matyti, sugeneruojamų atliekų kiekis Europos Sąjungoje vis didėja, todėl ir dėmesys atliekų tvarkymui turi būti skiriamas itin didelis. Vidutiniškai vienas Europos Sąjungos gyventojas 2015 metais sugeneravo 476 kg per metus atliekų, nors skirtingose Europos Sąjungos valstybėse narėse vieno gyventojų sugeneruojami atliekų kiekiai per

⁴2013-11-20 Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr.1386/2013/ES dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. “Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12] <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=LT>>.

⁵ Europos Komisija. Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales. 7-oji AVP – bendroji Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programa iki 2020 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12] <<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/lt.pdf>>.

⁶ Europos Komisija. Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales. 7-oji AVP – bendroji Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programa iki 2020 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12] <<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/lt.pdf>>.

⁷2008-11-19 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias kitas direktyvas Nr.2008/98/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12] <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098&from=LT>>.

⁸ 2013-11-20 Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr.1386/2013/ES dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. “Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12] <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=LT>>.

⁹ Eurostat. Waste statistics [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12] <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Waste_statistics#Total_waste_generation>.

metus ženkliai svyruoja, pvz. Danijoje tenkantis atliekų kiekis vienam gyventojui 2015 m. sudarė 789 kg, Vokietijoje-625 kg., kai tuo tarpu Rumunijoje tik 247 kg., o štai Lietuvoje vienas gyventojas 2015 m. sugeneravo 448 kg. Tačiau vertinant tai, kad toje pačioje Vokietijoje, kurioje sugeneruojamų atliekų kiekiai lyginant su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis yra vieni iš didžiausių, į sąvartynus pašalinama tik 1 kg, kai tuo tarpu mažiausiai atliekų sugeneruojamoje Rumunijoje 178 kg, o Lietuvoje 242 kg (Eurostat 2015 m. duomenys dėl atliekų sugeneravimo¹⁰ bei šalinimo¹¹ kiekių sąvartynuose), būtina pažymėti, kad ne visuomet dideli sugeneruojami atliekų kiekiai turi išlikti svarbiausiu faktoriumi vertinant ar valstybė tinkamai įgyvendina Europos Sąjungos vis griežtėjančius reikalavimus, tačiau tų sugeneruotų atliekų sutvarkymas pačiais priimtinausiais būdais. Vertinant vien tai, kad Vokietijoje atliekos beveik visiškai nėra šalinamos į sąvartynus (būtent čia nesigilinant kurie tvarkymo būdai naudojami plačiausiai ir daugiausiai), galima teigti, kad Vokietija gali būti pavyzdžiu kitoms Europos Sąjungos valstybėms. Žinoma, panagrinėjus konkrečiau, galima matyti, kad iš tų 625 kg Vokietijoje sudeginami 196 kg, perdirbama 299 kg, kompostuojama 114 kg. Įdomu dar ir tai, kad Šveicarijoje, net ir nesančioje Europos Sąjungos valstybe, iš 725 kg sugeneruojamų kilogramų vienam asmeniui yra sudeginami 343 kg, perdirbami 231 kg, kompostuojami 151 kg, o pašalinama 0 kg, kai tuo tarpu Rumunijoje sudeginama 6 kg, perdirbama 14 kg, o kompostuojama 18 kg. Nors Lietuvoje skaičiai ir skiriasi nuo Rumunijos, vis dėlto tokių procentų kaip Vokietijoje ar Šveicarijoje, Lietuva dar nepasiekė, nes 433 kg sutvarkymas kitais būdais nei šalinimu sąvartynuose pasiskirstė taip: deginimas 52 kg, perdirbimas 103 kg, kompostavimas 46 kg (Eurostat 2015 m. duomenys dėl atliekų perdirbimo¹², kompostavimo¹³ ir deginimo¹⁴).

Grįžtant prie 7-osios AVP, svarbu paminėti, kad preambulėje teigiama, kad nors ir Europos Sąjungoje yra padaryta tam tikra pažanga, tačiau „*ištekliai vis dar naudojami labai netvariai ir neveiksmingai, o atliekos vis dar tvarkomos netinkamai*“¹⁵. Teigiama, kad „*dėl dabartinių pasaulio*

¹⁰ Eurostat. Municipal waste generation and treatment, by type of treatment method. Waste generated [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27]

<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdpc240>>.

¹¹ Eurostat. Municipal waste generation and treatment, by type of treatment method. Landfill / disposal (D1-D7, D12) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27]

<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdpc240&language=en>>.

¹² Eurostat. Municipal waste generation and treatment, by type of treatment method. Material recycling [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27]

<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdpc240&language=en>>.

¹³ Eurostat. Municipal waste generation and treatment, by type of treatment method. Composting and digestion [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27]

<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdpc240&language=en>>.

¹⁴ Eurostat. Municipal waste generation and treatment, by type of treatment method. Total incineration (including energy recovery) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27]

<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdpc240&language=en>>.

¹⁵ 2013-11-20 Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr.1386/2013/ES dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. “Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27] <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=LT>>. P.6.

ekonomikoje vyraujančių netausios gamybos ir vartojimo sistemų, taip pat didėjančios visuotinės prekių ir paslaugų paklausos ir išteklių eikvojimo auga svarbiausių žaliavų, mineralų ir energijos kaina, dėl to didėja tarša ir atliekų kiekis, pasaulinis išmetamųjų ŠESD (šiltnamio efektą sukeliančios dujos-aut.pastaba) kiekis, blogėja žemės būklė, mažėja miškų ir nyksta biologinė įvairovė“¹⁶. Todėl labai svarbu, kad 7-osios AVP tikslo **pasiekti, kad Sąjungos ekonomika taptų konkurencinga ir efektyvaus išteklių naudojimo, žaliąja ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika** konkretinantys veiksmai, kurie susiję su atliekų tvarkymu, būtų įgyvendinami:

1. „atliekos būtų saugiai tvarkomos kaip ištekliai [...];
2. mažėtų bendras atliekų susidarymas ir atliekų susidarymas, tenkantis vienam gyventojui;
3. sąvartynuose būtų šalinamos tik likusios (t. y. perdirbti ir naudoti¹⁷ netinkamos) atliekos, atsižvelgiant į Sąvartynų direktyvos 5 straipsnio 2 dalyje numatytus terminų atidėjimus, o
4. energijos gavybai būtų naudojamos tik perdirbti¹⁸ netinkamos medžiagos atsižvelgiant į Atliekų pagrindų direktyvos 4 straipsnio 2 dalį“¹⁹.

7-oje AVP, nurodoma, kad tam pirmiausia būtina *visiškai įgyvendinti Sąjungos atliekų tvarkymo teisės aktus*. Teigiama, kad tokiam įgyvendinimui reikia laikytis aukščiau aptartos atliekų hierarchijos ir veiksmingai naudoti kitus instrumentus bei priemones, „skirtas užtikrinti, kad: 1) sąvartynuose būtų šalinamos tik likusios (t. y. perdirbti ir naudoti netinkamos) atliekos, atsižvelgiant į Sąvartynų direktyvos 5 straipsnio 2 dalyje numatytus terminų atidėjimus; 2) energijos gavybai būtų naudojamos tik perdirbti netinkamos medžiagos, atsižvelgiant į Atliekų pagrindų direktyvos 4 straipsnio 2 dalį; 3) perdirbtos atliekos būtų naudojamos kaip svarbus ir patikimas Sąjungos žaliavų šaltinis vystant ne toksinių medžiagų naudojimo ciklus“²⁰ ir kt.

Kad atliekos taptų ištekliais, kad sąvartynuose būtų šalinamos tik likusios perdirbti ir naudoti netinkamos atliekos, kad energijos gavybai būtų naudojamos tik perdirbti netinkamos medžiagos,

¹⁶ 2013-11-20 Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr.1386/2013/ES dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. „Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27] <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=LT>>. P.8.

¹⁷ 2008-11-19 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias kitas direktyvas Nr.2008/98/EB 3 str. 15 p. numatyta, kad „naudojimas“ tai bet kokia operacija, kurios pagrindinis rezultatas yra atliekų panaudojimas naudingu tikslu, pakeičiant jomis kitas medžiagas, kurios priešingu atveju būtų buvusios panaudotos konkrečiai funkcijai atlikti, arba kurios rezultatas yra tai, kad atliekos parengiamos tai funkcijai atlikti, įmonėje ar visoje ekonomikoje.

¹⁸ 2008-11-19 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias kitas direktyvas Nr.2008/98/EB 3 str. 17 p. „perdirbimas“ tai bet kokia naudojimo operacija, kuria atliekų medžiagos perdirbamos į produktus ar medžiagas, panaudojamas pirminiais ar kitais tikslais. Ji apima organinių medžiagų perdirbimą, tačiau neapima naudojimo energijai gauti ir perdirbimo į medžiagas, kurios turi būti naudojamos kaip kuras ar užpildymo operacijoms.

¹⁹ 2013-11-20 Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr.1386/2013/ES dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. „Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27] <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=LT>>. P.15.

²⁰ Ten pat, P.16.

tačiau vis dar turinčios energetinę vertę ir kt. reikia vadovautis daugybe teisės aktų, pradedant nuo direktyvų ir reglamentų, baigiant rekomendacijomis, ir svarbu, kad visų teisės aktų taikymas būtų sisteminis, kad sistema veiktų darniai.

Suprantant, kad visų teisės aktų paminėti negalima dėl magistrinio darbo apimties, toliau plačiau bus aptariami tik esminiai Europos Sąjungos teisės aktai, kuriuose yra detalizuotos paminėtos pagrindinės kryptys. Pavyzdžiui Sąvartynų direktyvoje minima, kad „*turėtų būti mažinamas į sąvartynus vežamų atliekų kiekis ir pavojingumas; [...] turėtų būti lengvinamas atliekų tvarkymas ir plečiamas jų naudojimas; [...] dėl to reikia skatinti atliekų apdorojimą, kad sąvartynai atitiktų šioje direktyvoje nustatytus tikslus*“²¹ O Sąvartynų direktyvos 1 straipsnyje pateikiami ir pagrindiniai tikslai–*“atliekoms bei sąvartynams taikant griežtus eksploataavimo ir techninius reikalavimus, numatyti priemonės, tvarką ir gaires, kurios padėtų užkirsti kelią arba kuo labiau sumažintų neigiamą poveikį aplinkai, ypač paviršinių ir požeminių vandenių, dirvožemio ir oro taršai, aplinkai pasauliniu mastu, įskaitant šiltnamio efektą, ir atliekų sąvartynų keliamą pavojų žmonėms, kylantį šalinant atliekas į sąvartyną ir vėliau per visą sąvartyno veikimo laiką*“²². Taigi valstybės narės yra skatinamos kuo mažiau šalinti atliekas į sąvartynus, o Pakuočių atliekų direktyvoje nurodoma su kiekvienais metais vis daugiau naudoti ir perdirbti pakuočių atliekų²³.

O atliekų deginimo direktyvoje nurodomas pagrindinis jos tikslas toks- *„kiek įmanoma užkirsti kelią arba apriboti neigiamą atliekų deginimo poveikį aplinkai, ypač oro, dirvožemio, paviršinio ir požeminio vandens užteršimą išmetamais teršalais ir dėl to kylantį pavojų žmonių sveikatai. Šio tikslo siekiama nustatant atliekų deginimo įmonėms ir įmonėms, be kita ko, deginančioms atliekas, griežtas eksploatacijos sąlygas bei techninius reikalavimus, išmetamųjų teršalų ribines vertes bei laikantis Direktyvos 75/442/EEB reikalavimų*“²⁴.

2011 m. rugsėjo 20 d. Europos Komisijos komunikate dėl efektyvaus išteklių naudojimo Europos plano jau buvo numatyta, kad atliekas reikia suprasti kaip išteklius. Numatyta, kad *„jei atliekas norėtume laikyti ištekliumi, kurį galima gražinti į ūkio apyvartą, tai pakartotiniam naudojimui ir*

²¹ 1999-04-26 Tarybos direktyva dėl atliekų sąvartynų Nr.1999/31/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0031&from=LT>>. P.1.

²² 1999-04-26 Tarybos direktyva dėl atliekų sąvartynų Nr.1999/31/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0031&from=LT>>. P.3.

²³ 2004-02-11 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva iš dalies keičianti Direktyvą 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0012&from=LT>>; 1994-12-20 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31994L0062&from=LT>>.

²⁴ 2000-12-04 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr.2000/76/EB dėl atliekų deginimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0076&from=LT>> P.3.

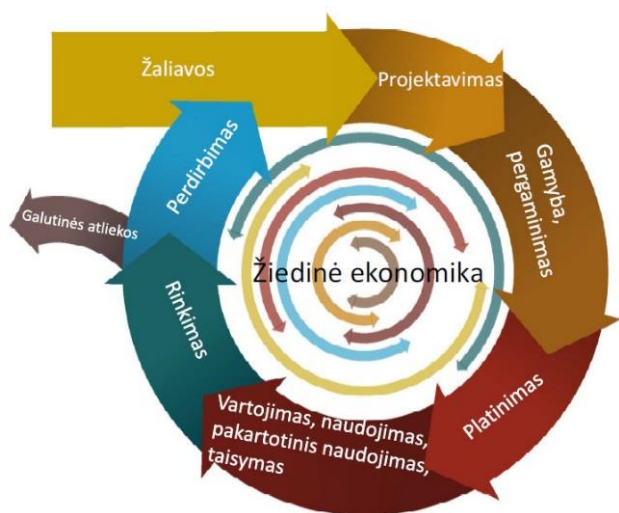
perdirbimui turėtų būti teikiama daug didesnė reikšmė²⁵, taip pat, kad imantis įvairių priemonių būtų galima sukurti visiško perdirbimo ekonomiką.

Atliekų pagrindų direktyvoje (2008/98/EB), skatinama, kad ES taptų „labiau „atliekas perdirbančia visuomene“, kuri vengtų atliekų susidarymo ir naudotų atliekas kaip išteklius“²⁶, skatinama, kad energijos gavybai būtų naudojamos tik netinkamos perdirbti atliekos.

2014 m. liepos 2 d. Europos Komisijos komunikatas dėl žiedinės ekonomikos, numato, kad iki 2030 m. Europoje turėtų būti perdirbama 70 proc. komunalinių atliekų ir 80 proc. pakuočių atliekų, o nuo 2025 m. perdirbamas atliekas bus draudžiama vežti į švartynus.

„Persvarstymas, kuriuo siekiama **sugriežtinti dabar galiojančiose direktyvose nustatytus atliekų tvarkymo tikslus, susijęs su plataus užmojo siekiu pereiti nuo linijinės prie žiedinės ekonomikos. Ketinama atsisakyti ekonomikos modelio, kuris grindžiamas išgautų žaliavų vienkartinio panaudojimu ir išmetimu, ir įgyvendinti naują kitokio ekonomikos modelio viziją. Žiedinėje ekonomikoje pakartotinis panaudojimas, taisymas ir atliekų perdirbimas tampa norma, atliekos – praeities atgyvena., o siekiamybe-svartynų nebuvimas. Visa tai išdėstyta komunikate, kuriame aiškinama, kaip perdirbtų medžiagų rinkose diegiamos inovacijos, nauji verslo modeliai, ekologinio projektavimo ir pramonės simbiozė gali mums padėti kurti ekonomiką ir visuomenę be atliekų“²⁷.**

Toliau pateikiamas žiedinės ekonomikos modelis (1 pav.).

1 pav. Žiedinės ekonomikos modelis²⁸

²⁵ 2011-09-20 Europos Komisija. Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Efektyvaus išteklių naudojimo Europos planas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0571&from=LT>>. P.8.

²⁶ 2008-11-19 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinančios kai kurias direktyvas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098&from=LT>>.

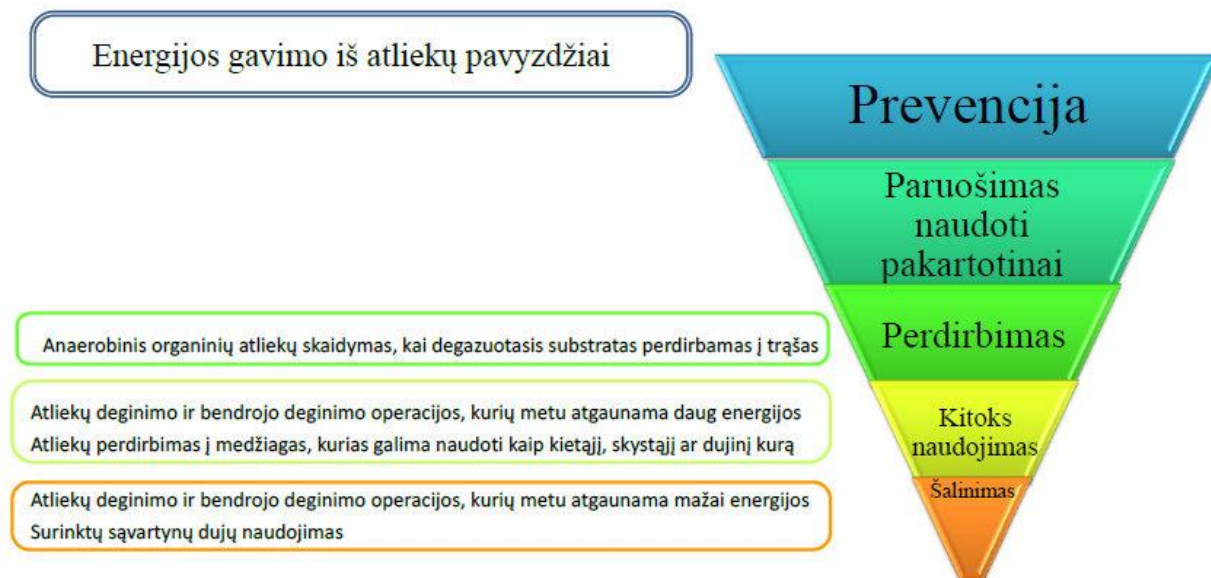
²⁷ 2014-07-02 Europos Komisijos pranešimas spaudai [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:S8TFe2IP1kUJ:europa.eu/rapid/press-release_IP-14-763_Lt.doc+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.

²⁸ 2014-07-02 Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Žiedinės ekonomikos kūrimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:50edd1fd-01ec-11e4-831f-01aa75ed71a1.0018.02/DOC_1&format=PDF>

2017 m. sausio 26 d. Europos Komisija priėmė komunikatą dėl Energijos iš atliekų vaidmens žiedinėje ekonomikoje. Čia skelbiama, kad „komunikate aptariami šie pagrindiniai energijos gavimo iš atliekų procesai : – bendrasis atliekų deginimas kurą deginančiuose įrenginiuose (pvz., elektrinėse) ir cemento bei kalkių gamybos įrenginiuose; – atliekų deginimas tam skirtuose įrenginiuose; – biologiškai skaidžių atliekų skaidymas anaerobinėmis sąlygomis; – kietojo, skystojo arba dujinio kuro gamyba iš atliekų; taip pat – kiti procesai, įskaitant netiesioginį deginimą po pirolizės arba dujųfikavimo etapo“²⁹.

Svarbu pažymėti, jog aukščiau nurodyti procesai turi skirtingą poveikį aplinkai ir užima skirtingą vietą atliekų tvarkymo hierarchijoje. 2017 m. sausio 26 d. Europos Komisija priėmė komunikatą dėl Energijos iš atliekų vaidmens žiedinėje ekonomikoje teigiama, kad „energijos gavimo iš atliekų procesai apima labai skirtingas atliekų apdorojimo operacijas – nuo šalinimo iki naudojimo ir iki perdirbimo. Pavyzdžiui, anaerobinio skaidymo procesai, iš kurių gaunamos biodujos ir degazuotasis substratas, ES atliekų teisės aktuose laikomi perdirbimo operacija. Kita vertus, atliekų deginimas, kai gaunama nedaug energijos, laikomas šalinimu“³⁰ (2 pav. Atliekų tvarkymo hierarchija ir energijos gavimo iš atliekų procesai³¹).

2 pav. Atliekų tvarkymo hierarchija ir energijos gavimo iš atliekų procesai

²⁹ 2017-01-26 Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Energijos iš atliekų vaidmo žiedinėje ekonomikoje [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11].

<<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0034&from=lt>>. P.3.

³⁰ 2017-01-26 Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Energijos iš atliekų vaidmo žiedinėje ekonomikoje [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11].

<<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0034&from=lt>>. P.4.

³¹ Ten pat.

Pabrėžiama, kad „energijos gavimo iš atliekų procesams itin svarbu paisyti atliekų tvarkymo hierarchijos ir neskatinti žemesnę vietą šioje hierarchijoje užimančių atliekų tvarkymo būdų. Šis principas aiškiai nustatytas dabartinėse valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairėse: jose teigiama, kad parama naudojant atliekas gaunamai energijai iš atsinaujinančių šaltinių arba parama atliekas naudojantiems kogeneracijos ir centralizuoto šilumos tiekimo įrenginiams gali prisidėti prie aplinkos apsaugos tik jei neapeinama atliekų tvarkymo hierarchija“³². Taip pat komunikate teigiama, kad „viešuoju finansavimu taip pat neturėtų būti sukuriami pertekliniai neperdirbamų atliekų apdorojimo, pavyzdžiui, deginimo, įrenginių pajėgumai. Šiuo klausimu reikėtų turėti omenyje, kad dėl rūšiuojamojo atliekų surinkimo įpareigojimų ir platesnio užmojo ES perdirbimo tikslų tikimasi, kad mišrių atliekų, naudojamų kaip žaliava energijai gauti, kiekis mažės. Todėl valstybėms narėms patariama laipsniškai nustoti remti energijos atgavimą iš mišrių atliekų“³³.

Taigi matome, kad Europos Komisija šiuo komunikatu akcentuoja valstybėms narėms tinkamai apskaičiuoti turimų ir galimai kuriamų deginimo įrenginių pajėgumus, kad visos atliekos nebūtų sudeginamos, o kad būtų vadovaujamosi atliekų tvarkymo hierarchijos numatytu atliekų tvarkymo prioritetiškumu. Plačiau šio komunikato turinį aptarsime nagrinėjant deginimo jėgainių infrastruktūrą Lietuvos Respublikoje (1.3. poskyris)

Būtina aptarti ir netinkamą teisės aktų įgyvendinimą valstybės narėse, kadangi vis griežtėjant reikalavimams, gali būti, kad tokių atvejų tik daugės, jei tie griežtėjantys reikalavimai nebus valstybių narių įgyvendinami dėl vienokių ar kitokių priežasčių. Teisingumo Teismas, kaip matysime aptariant bylą dėl Italijos Respublikos išipareigojimų nevykdymo Kampanijos regione, ES valstybėms narėms kelia didelius rūpestingumo standartus, užtenka pačio sutarties nevykdymo fakto, o priežastys, dėl ko atitinkami aplinkosauginiai pažeidimai atsirado, pvz. dėl protestų, atitinkamų subjektų sutartinių santykių nevykdymo, lieka antrame plane.

Europos Komisijai kreipiantis į Teisingumo Teismą³⁴ dėl valstybių narių netinkamo teisės aktų įgyvendinimo, valstybės narės atsiduria „ne tik nemalonioje padėtyje, bet ir galiausiai turi mokėti baudas, jeigu vis nesilaiko ES taisyklių“³⁵. Ir susilaukti tokių sankcijų Europos Sąjungos valstybėms narėms galima ne tik teoriškai- tokių valstybių narių, kurioms netinkamai įgyvendinus Europos Sąjungos teisės aktus buvo paskirtos didelės baudos, egzistuoja.

³² 2017-01-26 Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Energijos iš atliekų vaidmuo žiedinėje ekonomikoje [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12].

<<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0034&from=lt>>. P.5.

³³ Ten pat.

³⁴ Teisingumo Teismas, kuris yra vienas iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo teismų.

³⁵ Apie Europos Sąjungos politiką. Aplinka. Sveika ir tvari aplinka dabartinei ir būsimoms kartoms [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12]. <https://europa.eu/eyd2015/sites/default/files/toolkit/teachers-corner/publication-environment-2014/publication-environment-2014_lt.pdf>.

2007 m. balandžio 26 dieną Europos Teisingumo Teismas byloje C-135/05, kurioje pagal EB 226 straipsnį 2005 m. kovo 22 d. Europos Komisija pareiškė ieškinį prieš Italijos Respubliką dėl įsipareigojimų, numatytų Direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų, iš dalies pakeistos Direktyva 91/156/EEB, 4, 8 ir 9 straipsniuose, 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvos 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų 2 straipsnio 1 dalyje ir 1999 m. balandžio 26 d. Tarybos direktyvos 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų 14 straipsnio a–c punktuose, neįvykdymo, priėmė sprendimą, pagal kurį buvo pripažinta, kad Italijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 75/442 4, 8 ir 9 straipsnius, Direktyvos 91/689 2 straipsnio 1 dalį ir Direktyvos 1999/31 14 straipsnio a–c punktus, nes nesiėmė visų būtinų priemonių: „1) užtikrinti, kad atliekos būtų panaudotos ar pašalintos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nenaudojant procesų ar būdų, galinčių pakenkti aplinkai, ir uždrausti atliekų išmetimą, išvertimą ar nekontroliuojamą šalinimą, 2) kad bet kuris atliekų turėtojas pasirūpintų, jog atliekas sutvarkytų privatus ar viešasis atliekų surinkėjas arba įmonė, atliekanti panaudojimo ar šalinimo operacijas, arba kad pats panaudotų ar pašalintų atliekas pagal Direktyvos 75/442 nuostatas, 3) kad bet kuri įmonė ar ūkio subjektas, atliekantis šalinimą, privalėtų gauti atsakingos institucijos leidimą, 4) kad visose pavojingų atliekų išvertimo (išpylimo) vietose tokios atliekos būtų registruojamos ir identifikuojamos ir 5) kad sąvartynams, kuriems 2001 m. liepos 16 d. jau buvo išduoti leidimai arba kurie jau buvo eksploatuojami, sąvartyno operatorius parengtų ir pateiktų iki 2002 m. liepos 16 d. kompetentingai institucijai tvirtinti sąvartyno sutvarkymo planą, kuriame nurodytų su leidimo sąlygomis susijusią informaciją ir visas, operatoriaus nuomone, reikalingas koreguojamąsias priemones, ir kad, gavusi sąvartyno sutvarkymo planą, kompetentinga institucija priimtų galutinį sprendimą dėl to, ar sąvartynas gali tęsti veiklą, kuo greičiau uždarydama sąvartynus, kuriems nebuvo duotas leidimas tęsti veiklą, arba leisdama vykdyti būtinus darbus ir nustatydama pereinamąjį laikotarpį planui įvykdyti“³⁶.

2017 m. gruodžio 2 d. byloje C-196/13 Europos Komisija prieš Italijos Respubliką, Europos Teisingumo Teismas atsižvelgdamas į tai, kad Italijos Respublika nors ir padarė pažangą siekdama sumažinti nustatytų reikalavimų neatitinkančių sąvartynų skaičių, vis tik per daugiau kaip septynerius metus nesugebėjo pilnai įvykdyti 2007 m. balandžio 26 d. priimto Europos Teisingumo Teismo sprendimo aukščiau aptartoje byloje C-135/05, nusprendė, kad Italijos Respublika turi sumokėti Europos Komisijai vienkartinę 40 milijonų eurų sumą ir mokėti periodinę baudą, kuri apskaičiuojama pagal padarytą Italijos Respublikos pažangą kas šešis kalendorinius mėnesius, t. y. po šešių pirmųjų kalendorinių mėnesių iš pradinės nustatytos 42800000 EUR sumos atimama po 400000 EUR už

³⁶ 2007-04-26 Teisingumo Teismo (trečioji kolegija) sprendimas byloje C-135-05 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12]. <<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=61312&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=471827>>.

kiekvieną iš 14 pavojingų atliekų sąvartynų, atitinkančių minėtame sprendime nustatytus reikalavimus, ir po 200000 EUR už kiekvieną iš kitų 186 sąvartynų, atitinkančių minėtame sprendime nustatytus reikalavimus. Už vėlesnius semestrus mokėtina periodinė bauda skaičiuojama jiems pasibaigus – iš prieš tai buvusį semestrą nustatytos periodinės baudos sumos atimamos tokios pačios sumos, atsižvelgiant į per atitinkamą semestrą sutvarkytus sąvartynus, siejamus su konstatuotu įsipareigojimų neįvykdymu, kad jie atitiktų reikalavimus³⁷, buvo numatyta, kad ši periodinė bauda turės būti mokama nuo šio sprendimo paskelbimo dienos iki 2007 m. balandžio 26 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimo įvykdymo dienos.

Kita svarbi byla, kurioje atsakovė taip pat Italijos Respublika, yra byla C-297/08 kurioje, 2010 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismas priėmė sprendimą ir nusprendė, kad Italijos Respublika „*Kampanijos regione nesiimdama visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad atliekos būtų panaudotos ar pašalintos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nepakenkiant aplinkai, būtent, nesudarydama integruoto ir tolygaus atliekų šalinimo įrenginių tinklo, Italijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal 2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2006/12/EB dėl atliekų 4 ir 5 straipsnius*“³⁸.

Svarbu paminėti ir šios bylos, kuri dar vadinama „Neapolio atliekų krizės byla“, faktines aplinkybes, kurios bus svarbios šio skyriaus 1.3. poskyryje nagrinėjant Lietuvos Respublikos susiklosčiusią situaciją dėl deginimo/kogeneracinių jėgainių įrengimo Vilniaus ir Kauno regionuose.

Italijos Respublikos Kampanijos regione nebuvo užtikrinta reikiama infrastruktūra atliekoms tvarkyti, deginti ir šalinti, todėl galiausiai mišrios komunalinės atliekos nebebuvo išvežamos, jos kaupėsi viešose vietose ir taip kenkė aplinkai ir žmonių sveikatai. Italijos Respublika neigdama savo kaltę dėl 2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2006/12/EB dėl atliekų 4 ir 5 straipsnių pažeidimo, nurodė, kad „*negalima jai priskirti įsipareigojimų nevykdymo, priešingai jis atsirado dėl tokių force majeure įvykių, kaip antai: gyventojų protesto dėl sąvartynų įrengimo jų komunų teritorijoje, nusikalstamos veiklos vykdymo regione ir su administracinėmis institucijomis sutartį pasirašiusių subjektų pareigų, susijusių su konkrečių regionui reikalingu įrenginių statyba, nevykdymo*“³⁹.

³⁷ 2014 -12-02 Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas byloje C-196/13 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12]. <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=160245&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=308270>>.

³⁸ 2010-03-04 Teisingumo Teismo (ketvirtoji kolegija) sprendimas byloje C-297-08 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12]. <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82679&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=308039>>.

³⁹ Ten pat. §80.

Tačiau Europos Teisingumo Teismas atsižvelgdamas į tai, kad “SESV (Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (aut.pastaba)) 258 straipsnyje⁴⁰ numatytas procesas dėl valstybės įsipareigojimų nevykdymo yra grindžiamas objektyvia išvada, jog valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Sutartį arba antrinės teisės aktą⁴¹ ir „kadangi tokia išvada, kaip ir šiuo atveju, buvo padaryta, neturi reikšmės tai, kad įsipareigojimų neįvykdymą lemia valstybės narės, kuriai jis priskirtinas, valia, jos nerūpestingumas arba techniniai sunkumai, su kuriais ji susidūrė“⁴², bei tai kad „rūpestinga administracinė institucija privalėjo imtis priemonių, reikiamų apsisaugoti nuo nagrinėjamų sutartinių įsipareigojimų neįvykdymo Kampanijos regione, arba siekti, kad, nepaisant minėtų trūkumų, būtų užtikrintas veiksmingas ir savalaikis infrastruktūrų, reikiamų regiono atliekų šalinimui, įdiegimas“⁴³, atmetė Italijos Respublikos argumentus ir pripažino, kad buvo pažeisti 2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2006/12/EB dėl atliekų 4 ir 5 straipsniai.

Įdomu dar ir tai, kad dėl Italijos Respublikos neatliktų pozityvių veiksmų, Europos Žmogaus Teisių Teisme buvo nagrinėjama byla *Di Sarno ir kiti prieš Italiją*⁴⁴, kurioje Italijos Respublika dėl savo pozityvios pareigos neįvykdymo bandė pasiteisinti *force majeure* aplinkybėmis. Šioje byloje pareiškėjai gyveno arba dirbo apskrityje, kurioje nuo 1994 m. iki 2009 m. buvo paskelbta nepaprastoji padėtis dėl mišrių komunalinių atliekų nepašalinimo apie penkis mėnesius iš viešų vietų taip kenkiant aplinkai ir žmonių sveikatai. Europos Žmogaus Teisių Teismas nurodė, kad *force majeure* – tai nenugalima jėga arba nenumatytas įvykis, kurio valstybė negali kontroliuoti ir dėl ko tarptautinių įsipareigojimų vykdymas tampa neįmanomas. Tuo tarpu šiuo atveju valstybė buvo paskelbusi nepaprastąją padėtį, taigi, ji žinojo apie kritinę situaciją, tačiau nesugebėjo užtikrinti tinkamo atliekų surinkimo, tvarkymo ir pašalinimo darbų, dėl ko neigiamai buvo paveikta pareiškėjų teisė į jų būsto neliečiamybę ir privatų gyvenimą. Atsižvelgiant į tai, Europos Žmogaus Teisių Teismas šioje byloje pripažino, kad pareiškėjų teisė buvo pažeista, tačiau nurodė, kad vien tik pripažinimo faktas dėl teisių pažeidimo yra pakankamas ir prašytos 15 000 EUR neturtinės žalos nepriteisė⁴⁵.

Kitoje nagrinėjamoje Europos Žmogaus Teisių Teismo byloje *López Ostra prieš Ispaniją*⁴⁶ buvo nagrinėjama situacija, kai dėl atliekų apdorojimo gamyklos, kuri buvo pastatyta išspręsti rimtą taršos problemą dėl odos apdirbimo įmonių koncentracijos Lorca mieste, veiklos atsirado daug

41 2010-03-04 Teisingumo Teismo (ketvirtoji kolegija) sprendimas byloje C-297-08 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12]. <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82679&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=308039>>. §81.

42 Ten pat, §82.

43 Ten pat, §86.

44 *Di Sarno and Others v. Italy*, No. 30765/08, 2012, ECHR.

45 *Di Sarno and Others v. Italy*, No. 30765/08, §111-112, 2012, ECHR.

46 *López Ostra v. Spain*, 9 December 1994, Series A no. 303 C, ECHR.

nepatogumų ir vietinių gyventojų sveikatos problemų⁴⁷, tame tarpe ir pareiškėjos. Nurodė, kad nors ir Ispanijos institucijos, konkrečiai Lorca savivaldybė, teoriškai tiesiogiai nebuvo atsakingos už emisijos klausimą, tačiau miestas leido tai gamyklai būti pastatytai ant savo nuosavybės teise priklausančio sklypo ir valstybė subsidijavo gamyklos statybas⁴⁸. Teismas galiausiai konstatavo, kad nepaisant valstybės diskrecijos teisės „valstybei nepavyko nustatyti teisingos pusiausvyros tarp miestelio ekonominės gerovės turėti atliekų apdorojimo įmonę ir tarp pareiškėjos veiksmingo naudojimosi jai suteiktos teisės į privatų ir šeimos gyvenimo gerbimą“⁴⁹.

Šis pavyzdys parodo, kad net ir tuomet, kai valstybės narės siekia vykdyti savo pozityvias pareigas atliekų tvarkymo srityje, jos turi tai daryti surandant teisingą pusiausvyrą tarp visuomenės ir individo interesų. Manytina, tam ir pasitarnauja poveikio aplinkai vertinimo procedūros, kurios suteikia teisę suinteresuotai visuomenei teikti pastabas ir pasiūlymus, ko šioje paskutinėje nagrinėtoje byloj nebuvo atlikta.

Taip pat pinigines sankcijas dėl įsipareigojimų nevykdymo gavo ir Graikijos Respublika, kuri nevykdė 2009 m. rugsėjo 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo nagrinėtoje byloje Europos Komisija prieš Graikijos Respubliką (bylos Nr. C-286/08, nepaskelbtas Rink., EU:C:2009:543).

2016 m. rugsėjo 7 d. byloje C-584/14 Teisingumo Teismas atsižvelgdamas į tai, kad Graikijos Respublikoje „nepatvirtintas pavojingų atliekų valdymo planas, nesukurtas integruotas ir tolygus pavojingų atliekų šalinimo tinklas ir kad vietos, kur laikomos netvarkomos pavojingos atliekos ir istorinės atliekos, kelia didelį pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai“⁵⁰ priėmė sprendimą Graikijos Respublikai paskirti 10 milijonų eurų vienkartinę baudą bei mokėti 30 000 eurų per dieną periodinę baudą už kiekvieną vėlavimo imtis priemonių, būtinų 2009 m. rugsėjo 10 d. Teisingumo Teismo sprendimui byloje Europos Komisija prieš Graikijos Respubliką (bylos Nr. C-286/08, nepaskelbtas Rink., EU:C:2009:543).įvykdyti, skaičiuojant nuo 2016 m. rugsėjo 7 d. sprendimo paskelbimo iki 2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimo visiško įvykdymo dienos⁵¹.

Apibendrinant galima pasakyti, kad Europos Sąjungos aplinkosaugos politika atliekų tvarkymo srityje vis griežtėja, keliami vis didesni reikalavimai Europos Sąjungos valstybėms narėms. Europos Sąjungos aplinkosaugos politika siekiama, kad atliekos būtų naudojamos kaip ištekliai, kad būtų kuo mažiau naudojamas gamtinis kapitalas, tuo pačiu taip sukuriant ir daugiau darbo vietų ir kitos pridėtinės vertės.

⁴⁷ *López Ostra v. Spain*, 9 December 1994, §52, Series A no. 303 C, ECHR.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.* §58.

⁵⁰ 2016-09-07 Teisingumo Teismo (penktoji kolegija) sprendimas byloje C-584/14 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23]. <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=pavojingos%2Batliekos&docid=183108&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=303792#ctx1>>. §103.

⁵¹ Ten pat. §106.

Būtina paminėti, kad Europos Sąjungos valstybės narės nacionaliniame lygyje tvarkant atliekas turi vadovautis ir tinkamai įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktus, o to nepadarius, Europos Sąjungos valstybės narės gali susilaukti net piniginių sankcijų, kaip kad atsitiko Italijos Respublikai ir Graikijai. Teisingumo Teismas vaidina didžiulį vaidmenį ne tik sankcijų skyrime, bet ir sergėja, kad Europos Sąjungos valstybės narės tinkamai vykdytų savo pozityvias pareigas atliekų tvarkyme, o tinkamai tokių pozityvių pareigų ir įsipareigojimų neįgyvendinus, pagal aptartą Teisingumo Teismo praktiką matoma, kad tampa nesvarbu ar tų įsipareigojimų nevykdymą lemia nerūpestingumas ar techniniai sunkumai su kuriais valstybė narė susiduria, įsipareigojimų nevykdyme svarbus tampa pats faktas.

1.2. Lietuvos Respublikos aplinkosaugos politika, pagrindinės kryptys ir standartai

2015 m. balandžio 16 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu „dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo Nr.XII-1626“ buvo patvirtinta Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, joje skelbiama, kad atliekų tvarkymo srityje pagrindiniai tikslai yra „*mažinti susidarančių atliekų kiekį, užtikrinti žmonių sveikatai ir aplinkai saugų atliekų tvarkymą ir racionalų atliekų medžiaginių ir energinių išteklių naudojimą, taip sumažinant gamtos, kitų išteklių naudojimą ir atliekų šalinimą sąvartynuose*“⁵². Galima teigti, kad šie tikslai kyla iš Europos Sąjungos aplinkosaugos politikos, kuri buvo aptarta šio skyriaus 1.1. poskyryje. Tačiau vertinant toje pačioje strategijoje pateiktas problemas, Lietuvos Respublikoje planų turi būti įgyvendinta dar daugiau, kad ne tik teoriškai bet ir faktiškai būtų pasiekti Europos Sąjungos keliami tikslai.

Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje nurodoma, kad „*Lietuvoje, siekiant užtikrinti, kad kuo daugiau komunalinių atliekų būtų perdirbta ar panaudota energijai gauti, kuo mažiau jų šalinant sąvartynuose, sukurta 10 regioninių atliekų tvarkymo sistemų, kuriama regioninė atliekų tvarkymo infrastruktūra (mechaninio ir mechaninio-biologinio apdorojimo įrenginiai, didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės, žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės ir kita). Tačiau perdirbtų ar kitaip panaudotų komunalinių atliekų dalis auga lėtai dėl nepakankamo atliekų rūšiuojamojo surinkimo*“⁵³. Pakomentuojant, būtina pasakyti, kad minima 10 regioninių atliekų tvarkymo sistemų veikimą reikia suprasti kaip savivaldybių įsteigtų juridinių asmenų (uždarųjų akcinių bendrovių ar viešųjų įstaigų) veikla organizuojant atliekų tvarkymą atitinkamame regione, pvz. Vilniaus regione įsteigta UAB „VAATC“ (Vilniaus apskrities atliekų tvarkymo centras) organizuoja veiklą Vilniaus regione, Kauno regiono atliekų tvarkymą- Kauno švara, Klaipėdoje įsteigta UAB „KRAATC“, Šiauliuose- VšĮ „ŠRATC“, Marijampolėje- UAB „MRATC“ ir kt. O minimi mechaninio-biologinio mechaninio apdorojimo įrenginiai (toliau vadinami – MBA ir MA įrenginiai) šiai dienai jau yra sukurti, juos plačiau aptarsime šio skyriaus 1.3. poskyryje. Nepaisant to, sutiktina, kad perdirbtų ar kitaip panaudotų komunalinių atliekų dalis auga lėtai, tačiau ne dėl priežasties, jog yra nepakankamas rūšiuojamasis surinkimas, o kad valstybinės institucijos nesiima reikiamų veiksmų, kuriuos taip pat aptarsime 1.3. poskyryje.

Taip pat Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje teigiama, kad „*2011 metų duomenimis, apie 77 proc. komunalinių atliekų vis dar šalinama sąvartynuose. Savivaldybėse nepakankamai*

⁵² 2015-04-26 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XII-1626 dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3b8f760ea5711e4a4809231b4b55019>>.

⁵³ Ten pat.

sparčiai plėtojamos komunalinių atliekų tvarkymo sistemos, surenkamos tinkamos perdirbti antrinės žaliavos – iš esmės neatliekamos pareigos organizuojant komunalinių atliekų tvarkymą, atskirą atliekų surinkimą, netinkamai vykdomos nustatytos užduotys. Todėl neugdomas visuomenės sąmoningumas, asmenys nenoriai renka ir rūšiuoja atliekas, nes trūksta rūšiavimo priemonių, netaikomas rūšiuojančių savo atliekas asmenų skatinimas ir nefiksuojamas rūšiavimo faktas. Daugelio atliekų šalinimas sąvartynuose – vis dar pigiausias atliekų tvarkymo būdas. Dauguma perdirbti ar panaudoti energijos gamybai tinkamų biologiškai skaidžių atliekų patenka į sąvartynus⁵⁴.

Išvežamų atliekų kiekis į sąvartyną iš esmės nuo MBA ir MA įrenginių atsiradimo yra ženkliai sumažėjęs (UAB „VAATC“ 2016 m. metiniame pranešime teigiama, kad „*Igyvendinus projektą, Vilniuje pastatyti mechaninio biologinio atliekų (MBA) apdorojimo įrenginiai. MBA įrenginiuose bus išrūšiuojamos mišrios komunalinės atliekos, atskiriamos antrinės žaliavos, o atliekos turinčios energetinę vertę bus naudojamos kaip kuras. 2016 m. antrąjį pusmetį, pasirašius eksploataavimo pradžios aktą, prasidėjusi MBA įrenginių eksploatacija turėjo įtakos regioniniame sąvartyne tvarkomų atliekų kiekio sumažėjimui – šalinamų atliekų kiekis sumažėjo nuo 199 tūkst. tonų 2015 metais iki 109 tūkst. tonų 2016 metais*“⁵⁵), tačiau kai kurie būsiami sprendimai, aptariami poskyryje 1.3. gali padaryti įtaką sąvartyne šalinamų atliekų procentiniam kiekiui.

Be to, būtų galima pasakyti, kad 2016 m. pradžioje įvedus Lietuvos Respublikoje depozito sistemą, buvo žengtas nemažas žingsnis dėl atskiro plastikinių, stiklinių ir metalinių pakuočių atliekų surinkimo, taip tuo pačiu ugdant ir visuomenės sąmoningumą. Nepaisant to, pakuočių atliekų mišriame ir rūšiuojamame komunaliniame atliekų sraute yra gaunami nepalyginamai didesni kiekiai, nei depozito sistemoje⁵⁶.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“, skelbiama, kad „*Vėluojant įgyvendinti komunalinių atliekų apdorojimo ir naudojimo infrastruktūros sukūrimo projektus, didžioji dalis surinktų komunalinių atliekų vis dar šalinama sąvartyne. 2009 metais pašalinta daugiau kaip 90 procentų susidariusių komunalinių atliekų, o 2011 metais – apie 75 procentai, arba 337 kilogramai vienam gyventojui*“⁵⁷ (3 pav.).

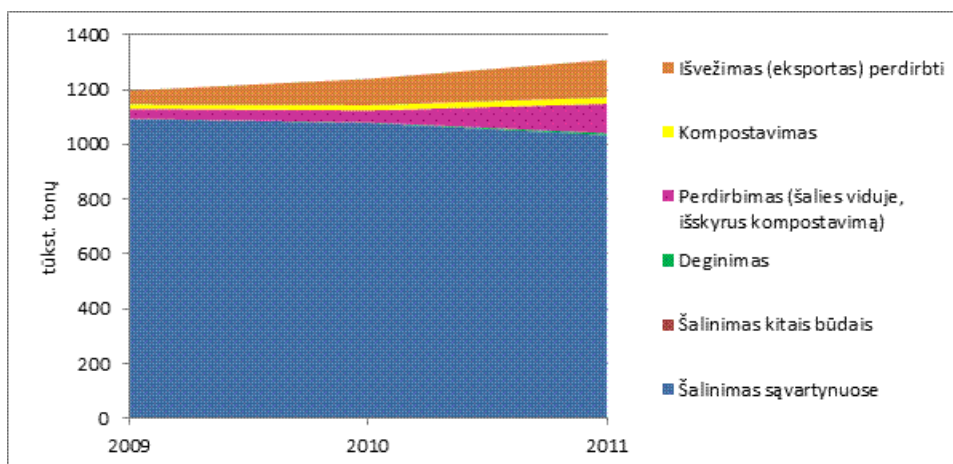
⁵⁴ 2015-04-26 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XII-1626 dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3b8f760ea5711e4a4809231b4b55019>>.

⁵⁵ UAB „VAATC“ 2016 m. metinis pranešimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<http://www.vaatc.lt/wp-content/uploads/2017/03/2016-m.-metinis-pranesimas.pdf>>.

⁵⁶ VšĮ Užstato sistemos administratoriaus 2016 m. surinktų pavidimo davėjų pakuočių atliekų kiekis pagal savivaldybes [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<http://grazintiverta.lt/wp-content/uploads/2015/12/Informacija-savivaldyb%C4%97ms-2016.pdf>>.

⁵⁷ 2014-04-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.366 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimą Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d833b6d0cfa811e3a8ded1a0f5aff0a9>> .

3 pav. Komunalinių atliekų tvarkymas 2009–2011 metais (duomenų šaltinis – Aplinkos apsaugos agentūra)

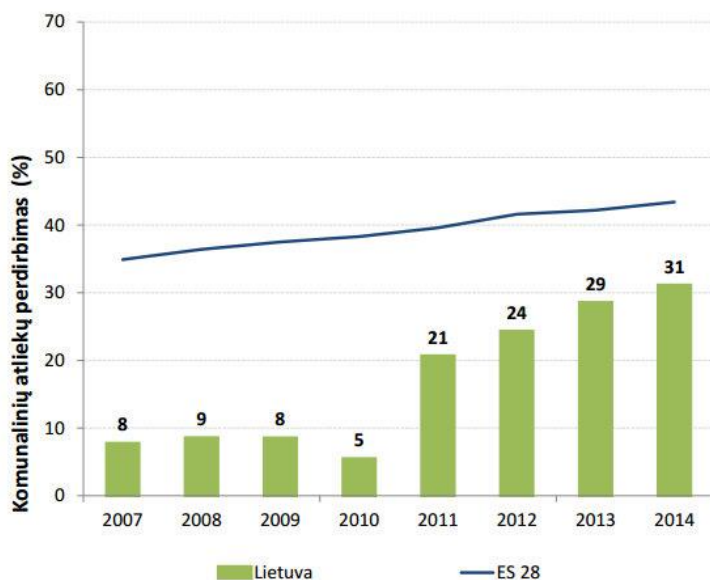

Taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“, skelbiama, kad „2010 metais šalies mastu nebuvo įvykdyta nustatyta komunalinių biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartynuose mažinimo užduotis (574,5 tūkst. tonų biologiškai skaidžių atliekų). 2010 metais sąvartynuose pašalinta apie 621 tūkst. tonų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų (apie 81 procentas visų 2000 metais susidariusių komunalinių biologiškai skaidžių atliekų – 766 tūkst. tonų). 2011 metais regioniniuose nepavojingųjų atliekų sąvartynuose pašalinta apie 505 tūkst. tonų (apie 66 procentai) komunalinių biologiškai skaidžių atliekų, tai yra apie 116 tūkst. tonų mažiau nei 2010 metais⁵⁸“. Nors ir buvo išvelgiamas atliekų šalinimo į sąvartynus mažėjimas (lyginant 2010 m. ir 2011 m.), vis tik pašalinamas kiekis atliekų į sąvartynus buvo didžiulis.

Kaip ir Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje, Valstybiniame atliekų tvarkymo plane kuriuose remiamasi 2000-2011 m., t. y. pasenusiais duomenimis, taip ir Europos Komisijos 2017 m. vasario 3 d. Europos Komisijos tarnybų darbiniam dokumente „ES aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūra Šalies ataskaita – LIETUVA“, vertinant Lietuvos Respublikos galimybes 2020 m. pasiekti 50 % perdirbimo tikslą, remiamasi jau neaktualiais 2014 m. duomenimis. Teigiama, kad „2014 m. Lietuva sumažino sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekį (64 proc. 2013 m., 60 proc. 2014 m.), palyginti su 2013 m. Tačiau jis vis dar gerokai viršijo ES vidurkį (28 proc.). Pagrindinis komunalinių atliekų tvarkymo būdas Lietuvoje tebebuvo jų šalinimas sąvartynuose. Kompostavimo dalis išaugo nuo 8 proc. 2013 m. iki 10 proc. 2014 m. (ES vidurkis 2014 m. – 16 proc.). Nors 2014

⁵⁸ 2014-04-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.366 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimą Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d833b6d0cfa811e3a8ded1a0f5aff0a9>> .

m. perdirbamų komunalinių atliekų dalis (31 proc.) šiek tiek padidėjo, palyginti su ankstesniais metais (2014 m. ES vidurkis siekė 44 proc.), ši stagnacija gali sukliudyti Lietuvai 2020 m. pasiekti 50 proc. perdirbimo tikslą, kaip parodyta 4 pav.⁵⁹.

4 pav. Komunalinių atliekų perdirbimo nuošimčiai 2007-2014 m.

Nors ir suprantant, kad Lietuvos Respublikos statistiniai duomenys Europos Komisiją pasiekia dar vėliau nei Lietuvos Respublikos institucijas, pažymėtina, kad minimais 2014 metais, Lietuvos Respublikoje vis dar nebuvo sukurti mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiai, todėl šalinimas į sąvartyną ir sudaro tokį didelį procentą, manytina, turėjo būti atkreipiamas dėmesys į tai, kad sukūrus mechaninio biologinio apdorojimo įrenginius, į sąvartyną šalinimas atliekų kiekis ženkliai sumažėjo, ir 2020 m. bus pasiektas 50 % perdirbimo tikslas. Šią informaciją Europos Komisija galėjo paminėti, kadangi Mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiai buvo finansuoti ir iš Europos Sąjungos sanglaudos fondų. Beje prie pačio perdirbimo tikslo prisidės ir vienkartinės pakuotės užstato sistema, kuri Lietuvos Respublikoje pradėjo veikti nuo 2016 m. vasario 1 d.

Be abejo, kaip ir minėta, šiuo metu yra didžiulis klausimas ar iš tikro šalinamų į sąvartynus atliekų procentinis kiekis bus mažesnis, nei minimais 2014 metais, nes saugomas perteklinis Kietasis atgautasis kuras galimai visas (ar dalis) turės būti šalinamas į sąvartynus iki kol bus pastatytos Vilniaus ir Kauno kogeneracinės jėgainės, tai bus aptariama 1.3. poskyryje.

Grįžtant prie Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos, reikia paminėti esmines įgyvendinimo sritis:

1. „Atliekų prevencijos skatinimas;

⁵⁹ Europos Komisija. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. ES aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūra. Šalies ataskaita-Lietuva [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_lt_lt.pdf>.

2. Namų ūkių atliekų paruošimo pakartotiniam naudojimui ir perdirbimui didinimas⁶⁰.

3. *Atliekų naudojimo energijos gamybai, atsižvelgiant į jų galimą poveikį aplinkos komponentams, didinimas ir energinę vertę turinčių atliekų šalinimo sąvartynuose nutraukimas iki 2030 metų – po rūšiavimo likusių, netinkamų perdirbti, tačiau turinčių energinę vertę atliekų naudojimo energijai gauti pajėgumų sukūrimas*

4. *Sąvartynuose šalinamų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio mažinimas*⁶¹ “⁶².

Trečioji paminėta sritis, kaip matome yra tiesiogiai susijusi su pagaminto kietojo atgautojo kuro panaudojimo galimybėmis, aplinkos apsaugos strategijoje numatyta, kad pajėgumų didinimas yra vienas iš prioritetų. Tačiau kaip matysime, šios sritys iki šiol nėra įgyvendintos.

Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje numatyti pagrindiniai ilgalaikiai tikslai atliekų tvarkymo srityje:

1. *„pasiiekti, kad atliekų daugėtų kur kas lėčiau negu auga gamyba [..];*
2. *sukurti veiksmingas regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ir pasiekti, kad iki 2013 metų būtų surinkta ir perdirbta ar kitaip panaudota ne mažiau kaip 50 procentų komunalinių atliekų, o iki 2020 metų sąvartynuose šalinamos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos sudarytų ne daugiau kaip 35 procentus 2000 metų biologiškai skaidžių komunalinių atliekų kiekio[...];*
3. *veiksmingai tvarkyti nuotekų dumblą;*
4. *veiksmingai naudoti atliekų energetinius išteklius* “⁶³.

⁶⁰ Konkrečiai numatyta, kad „vykdant ES išpareigojimus, pasiekti, kad 2020 metais 50 proc. namų ūkių atliekų (popieriaus, plastiko, metalo, stiklo) kiekio būtų paruošta pakartotiniam naudojimui ar perdirbimui (2011 metais paruošta 21 proc.), o vėlesniais metais ši dalis ir toliau būtų didinama, daugiausia dėmesio skiriant: 2.1. atliekų rūšiavimo infrastruktūros plėtrai, įgyvendinant gamintojo atsakomybės principą. Platesniu mastu įdiegus atskirą atliekų surinkimą, jų rūšiavimą, susidarytų daug didesnės vietinių antrinių žaliavų perdirbimo galimybes, sumažėtų sąvartynuose šalinamų atliekų kiekis; 2.2. antrinių žaliavų perdirbimo pajėgumų plėtrai; 2.3. gaminių ir medžiagų, gautų perdirbus atliekas, sertifikavimo sistemos diegimui; 2.4. visuomenės švietimui, suteikiant žinių apie atliekų rūšiavimą, perdirbimą ir to svarbą“ (2015-04-26 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XII-1626 dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3b8f760ea5711e4a4809231b4b55019>>.).

⁶¹ Konkrečiai numatyta, kad „vykdant ES išpareigojimus, pasiekti, kad sąvartynuose šalinamų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekis sumažėtų nuo 505 tūkst. t 2011 metais iki 268,1 tūkst. t 2020 metais, o iki 2030 metų būtų nutrauktas biologiškai skaidžių atliekų šalinimas sąvartynuose, daugiausia dėmesio skiriant: biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo susidarymo vietoje skatinimui; biologiškai skaidžių atliekų apdorojimo pajėgumų sukūrimui; visuomenės švietimui, suteikiant žinių apie biologiškai skaidžių atliekų rūšiavimo ir jų kompostavimo svarbą“ (2015-04-26 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XII-1626 dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3b8f760ea5711e4a4809231b4b55019>>.).

⁶² 2015-04-26 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XII-1626 dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3b8f760ea5711e4a4809231b4b55019>>.

⁶³ 2009-09-16 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1247 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-09-11 nutarimo Nr. 1160 „dėl nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ pakeitimo interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C89C47FA9A3E>>.

Čia svarbu paminėti ir Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos energetikos srities tikslus, kurie susiję su atliekų tvarkymu:

1. *„modernizuoti esamas ir pagal naudingosios šilumos energijos poreikį pastatyti naujas didelio efektyvumo kogeneracines elektrines⁶⁴;*
2. *sumažinti šalies priklausomybę nuo kuro importo, padidinant energijos gamybą iš atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių⁶⁵;*

Matome, kad energetikos srityje taip pat buvo numatyta, kad yra reikalinga pastatyti naujas didelio efektyvumo kogeneracines elektrines, padidinti energijos gamybą iš atliekinių energijos išteklių.

Valstybiniame atliekų tvarkymo plane, kuris buvo priimtas 2014 m. balandžio 16 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr.366 (tiksliau Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą dėl valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano pakeitimo, pagal kurį, naujoje redakcijoje buvo pakeistas plano pavadinimas), yra numatytos tokios pagrindinės kryptys:

1. *„mažinti sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį, plėtojant racionalų atliekų medžiaginių ir energinių išteklių naudojimą“⁶⁶;*
2. *„užtikrinti, kad sąvartynuose šalinamos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos iki 2020 metų sudarytų ne daugiau kaip 35 proc. 2000 metais susidariusių komunalinių biologiškai skaidžių atliekų“⁶⁷;*
3. *„iki 2016 metų perdirbti ar kitaip panaudoti ne mažiau kaip 45 proc. komunalinių atliekų (vertinant pagal atliekų kiekį)“⁶⁸;*
4. *„iki 2020 metų perdirbti ar kitaip panaudoti ne mažiau kaip 65 proc. komunalinių atliekų (vertinant pagal atliekų kiekį)“⁶⁹;*
5. *„užtikrinti, kad iki 2020 metų mažiausiai 50 proc. (vertinant pagal atliekų kiekį) komunalinių atliekų sraute esančių popieriaus ir kartono, metalų, plastikų ir stiklo atliekų būtų paruošiama naudoti pakartotinai ir perdirbti“⁷⁰.*

⁶⁴ 2009-09-16 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1247 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-09-11 nutarimo Nr. 1160 „dėl nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ pakeitimo interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11] <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C89C47FA9A3E>>.

⁶⁵ Ten pat.

⁶⁶ 2014-04-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.366 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimą Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-01]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d833b6d0cfa811e3a8ded1a0f5aff0a9>> .

⁶⁷ Ten pat.

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ Ten pat.

⁷⁰ Ten pat.

Nepaisant paminėtų pagrindinių aplinkosaugos politiką ir pagrindines kryptis apibrėžiančių teisės aktų, negalime nesutikti su teiginiu, kad „viena darni aplinkos apsaugos teisinio reguliavimo sistema Lietuvoje dar nėra sukurta. Lietuvos įstatymai ir poįstatyminiai aktai, taip pat ir ES teisės aktai nesusisteminti ir tarsi kiekvienas veikia atskirai. [...] Pavyzdžiui, pagrindiniame Aplinkos apsaugos įstatyme nesuformuluotos normos ir nuostatos, kurios parodytų jų santykį su atskirų aplinkos objektų ir išteklių naudojimo ir apsaugą reguliuojančių įstatymų normomis, jame konkrečiai neapibrėžta aplinkos kaip visumos apsaugos teisinio reguliavimo sritis ir bendri principai“⁷¹. Tęsiant cituojamą Eduardo Monkevičiaus mintį, pasakytina, kad vienos bendros viską apimančios sistemos nebuvimas kelia daug teisinio neapibrėžtumo, neaiškumo ir spragų. Praktiškai taikant tokią sistemą dažnai ir nebūtinai teisinį išsilavinimą turinčių atitinkamų Lietuvos Respublikos institucijų darbuotojų, dar daugiau nukrypstama nuo pradinio taško ir rezultatas gali gautis netgi neigiamas.

Negalima sakyti, kad nėra teigiamų rezultatų, tačiau šiuo metu Lietuvos Respublikos politinėje arenoje, priimančioje sprendimus dėl teisės aktų (nuo įstatymų iki įsakymų) vyksta sunkiai suprantami dalykai (ypač turima omenyje 1.3 poskyryje aptariamą atliekų deginimo įrenginių infrastruktūros nesukūrimą).

Apibendrinant, būtų galima pasakyti, kad Lietuvoje į teisės aktus siekiama perkelti Europos Sąjungos suformuotus ir formuojamus aplinkosaugos, atliekų tvarkymo principus bei politiką, kuri yra vis labiau griežtėjanti.

Ir nors Lietuvos Respublikoje yra matomas atliekų perdirbimo didėjimas, o atliekų šalinimo į sąvartynus mažėjimas, dar reikia stipriai pasistengti, kad Europos Sąjungos valstybių narių atliekų tvarkymo pačiais priimtinausiais būdais lentelėje Lietuva būtų lyderiaujančių gretose.

⁷¹ Monkevičius E. Aplinkosaugos santykių teisinio reguliavimo problemos // Jurisprudencija: mokslo darbai. Vilnius : Mykolo Romerio Universitetas. 2008, Nr.10(112), P.11.

1.3.MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO IR DEGINIMO ĮRENGINIAI LIETUVOS RESPUBLIKOJE

2007–2013 m. Sanglaudos fondo parama atliekų tvarkymui Lietuvoje buvo teikiama pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 3 prioriteto „Aplinka ir darnus vystymasis“ priemonę Nr. VP3-3.2-AM- 01-V „Atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“. Šios priemonės tikslas – *sukurti šiuolaikišką ES aplinkosaugos reikalavimus atitinkančią atliekų tvarkymo sistemą*⁷². Be kitų remiamų veiklų ((1) *senų sąvartynų (šiuokšlynų) uždarymas*, (2) *didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių įrengimas*, (3) *žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelių įrengimas*, (4) *pavojingų atliekų sąvartyno įrengimas*)⁷³ finansuoti buvo numatyta ir **Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektus**, kurių metu būtų sukurta **biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo ir antrinių žaliavų surinkimo infrastruktūra**.

Lietuvos Respublika tarptautinėje arenoje ilgą laiką aplinkosauginių reikalavimų laikymosi apimtyje buvo apačioje– kaip ir minėta 2011 m. į sąvartyną nukeliamųjų atliekų kiekis sudarė net 77 procentų. Kaip ir minėta, visai neseniai-2017 m. vasario mėn.- Europos komisijos buvo įvertina kaip Lietuvoje yra įgyvendamos Europos Sąjungos aplinkos nuostatos⁷⁴. Deja pateiktas vertinimas neatspindi faktiškai pasikeitusios padėties Lietuvos Respublikoje, nes teigiant kad „*Lietuva turi įdėti daugiau pastangų gerinant atliekų tvarkymo sistemos rezultatus, pirmiausia susijusius su atliekų rūšiavimu ir į sąvartynus išvežamo atliekų kiekio mažinimu. Dėl didelio į sąvartynus išvežamo komunalinių atliekų kiekio ir planuojamų deginimo pajėgumų didinimo Lietuva rizikuoja nepasiekti ES keliamų atliekų tvarkymo tikslų (rodiklių)*“, Europos komisija rėmėsi 2014 m. komunalinių atliekų perdirbimo rodikliais (Lietuvos komunalinių atliekų perdirbimo rodiklis 2014 m. sudarė 31 %, kai Europos Sąjungos šalių vidurkis buvo 44 %, o Vokietijos-64 % (buvo pirmoje vietoje), Austrijos-58 %, o Nyderlandų-51 %), tuomet, kai dar nebuvo įrengta komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūra.

⁷² 2014-09-04 UAB „ESTEP Vilnius“. ES paramos atliekų tvarkymui Lietuvoje efektyvumo vertinimas ir 2014–2020 metų finansavimo prioritetų nustatymas. Galutinė ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Ataskaitos_2011MVP/Atlieku_vertinimas.pdf>. P. 52.

⁷³Ten pat. P.53

⁷⁴ Atlikdama aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūrą (ANĮP) Europos Komisija analizuoja pagrindinius su ES aplinkos teisės aktų ir politikos įgyvendinimu kiekvienoje valstybėje narėje susijusius sunkumus ir galimybes. Su nustatytais faktais supažindinama trumpose, bet išsamiose kas dvejus metus skelbiamose šalių ataskaitose. Šiomis ataskaitomis siekiama skatinti teigiamas diskusijas apie bendrus ES aplinkos srityje patiriamus sunkumus ir apie veiksmingiausias būdus, kuriais būtų galima šalinti svarbiausius nuostatų įgyvendinimo trūkumus ir gerinti kiekvienos šalies aplinkos rezultatus. Šios ataskaitos grindžiamos išsamesnėmis įgyvendinimo ataskaitomis, kurias Komisija renka arba skelbia pagal konkrečius aplinkos teisės aktus, ir Europos aplinkos agentūros rengiamomis aplinkos būklės ataskaitomis. ANĮP ataskaitos nepakeis konkrečių priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti ES teisinių įsipareigojimų vykdymą.

Šiuo metu Lietuvoje jau veikia Mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) ir Mechaninio apdorojimo (MA) įrenginiai (du Kauno r.- Kauno MBA įrenginiai (metinis mechaninio rūšiavimo įrenginių pajėgumas 220.000 t), kuriuose apdorojamos mišrios komunalinės atliekos iš Kauno miesto, Kauno, Kaišiadorių, Jonavos bei Raseinių rajonų., o Zabieliškio MA įrenginiai (metinis mechaninio rūšiavimo įrenginių pajėgumas 20.000 t), kuriuose apdorojamos atliekos iš Kėdainių rajono. Ir po vieną – Vilniuje MBA, Klaipėdoje MA, Šiauliuose MBA, Panevėžyje MBA, Alytuje MA, Marijampolėje MBA, Utenoje MBA (MA dalies) ir Telšiuose MBA), apdorojantys mišrias komunalines atliekas. Daugumoje mechaninio biologinio ar mechaninio apdorojimo įrenginiuose apdorojus mišrias komunalines atliekas yra atskiriamos atitinkamos frakcijos: antrinės žaliavos (stiklas, plastikai (PET, HDPE, LDPE, PE, PVC), popierius ir kartonas, juodieji ir spalvotieji metalai), kurias dar galima perdirbti, taip pat nebetinkamas perdirbimui, bet dar turinčias energetinę vertę atliekas- kietąjį atgautąjį kurą, biologiškai skaidžias atliekas ir atliekas, kurios turi būti šalinamos į sąvartyną. Dėl šių sukurtų įrenginių į sąvartyną šalinamas atliekų kiekis yra ženkliai sumažėjęs, lyginant su jau paminėtais Europos Komisijos pateiktas 2014 m. duomenimis, tačiau, kol kas oficialios statistikos neturime, galime tik pažymėti, kad mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiai yra eksploatuojami mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių operatorių, kurie buvo išrinkti pagal viešojo pirkimo sutartis, pvz. Vilniaus mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių viešojo pirkimo konkurso dokumentuose buvo įtvirtintas didžiausias galimas pašalinti sąvartyne atliekų kiekis procentais, buvo numatyta, kad Operatorius gali pašalinti į sąvartyną ne daugiau 25 % nuo bendro atliekų gauto į Mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) įrenginius srauto (nors pagal skelbiamą UAB „VAATC-(Vilniaus apskrities atliekų tvarkymo centras yra šio viešojo pirkimo perkančioji organizacija) informaciją, Vilniuje šalintinų atliekų kiekis yra dar yra mažesnis- 19 %⁷⁵),

Nepaisant to, Mechaninio biologinio apdorojimo operatoriai susiduria su netinkamų perdirbti, tačiau turinčių energetinę vertę atliekų sudeginimo problema. Šias atliekas mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių operatoriai gauna apdorojus mišrias komunalines atliekas- dar vadinamas kietuoju atgautuoju kuru, degiosiomis atliekomis, iš atliekų gautu kuru, ar atliekiniu kuru (nėra vieningai vartojamos sąvokos, tai bus aptariama 2 skyriuje). Nes deja įrengus jau minėtus mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) ir mechaninio apdorojimo (MA) įrenginius, nebuvo įrengti papildomi atliekų deginimo įrengimai, nors jie ir buvo planuoti, o šiuo metu Lietuvoje veikiančios vienintelės kogeneracinės jėgainės Klaipėdoje (eksploatuoja UAB „Fortum Klaipėda“) pajėgumų sudeginti visą Lietuvoje MBA ir MA įrenginiuose gaunamą kietąjį atgautąjį kurą nepakanka, nes pagal UAB

⁷⁵ UAB „VAATC“ Vilniaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos plėtra [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-01]. <<http://www.vaatc.lt/projektai/vilniaus-regiono-komunaliniu-atlieku-tvarkymo-sistemos-pletra/>>.

„Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo, kurioje skelbiama, kad „bendras energijos gamybai tinkamas kuro iš atliekų kiekis pagaminamas MBA įrenginiuose per metus gali sudaryti apie 740-770 tūkst. t.“⁷⁶, kietojo atgautojo kuro pagaminama yra kur kas daugiau.

UAB „Fortum Klaipėda“ kogeneracinės jėgainės projektinis kuro poreikis, skelbiamas 2016 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo 4 priede – „255 000, iš jų leidžiamas sudeginti atliekų kiekis – 180 000 (iš jų 130 000 MKA* ir 50 000 GA**)⁷⁷. Taigi iš mišrių komunalinių atliekų gauto kietojo atgautojo kuro, UAB „Fortum Klaipėda“ gali sudeginti tik 130 000. Tiksliau, galėjo, nes šiai dienai šiai dienai šie skaičiai yra pasikeitę. Naujai 2016 m. spalio 16 d. pakeistame UAB „Fortum Klaipėda“ taršos ir integruotos prevencijos leidime (ir teiktoje paraiškoje) yra skelbiama, kad „UAB „Fortum Klaipėda“ 2015 - 2016 m. vykdė Klaipėdos termofikacinės jėgainės ūkinės veiklos optimizavimo poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) procedūras tam, kad jėgainėje energijai gaminti naudojamo kuro balanse būtų galima naudoti iki 100 % atliekinio kuro“⁷⁸. To pasekoje „Aplinkos apsaugos agentūra 2016-02-17 raštu Nr. (28.1)-A4-1522 priėmė sprendimą [...], kad planuojama ūkinė veikla - UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimas padidinant nepavojingų atliekų kiekį – yra leistina pagal PAV alternatyvą Nr. 2“⁷⁹, t.y. termofikacinėje jėgainėje per metus gali būti sunaudojama iki 255 000 t atliekinio kuro, iš kurio iki 50 % gali sudaryti KAK“. O tiksliau- „127,5 tūkst. t nepavojingų komunalinių atliekų po antrinio rūšiavimo, nepavojingų gamybos atliekų (kaloringumas 8 MJ/kg) ir 127,5 tūkst. t iš nepavojingų likusių po rūšiavimo ir perdirbti netinkamų energetinę vertę turinčių komunalinių ir pramoninių atliekų paruoštas kuras, kuris pagal savo fizines bei energetines savybes gali būti prilygintas pagal Lietuvos standarto LST EN 15359:2012 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“ nustatytus klasifikavimo ir specifikacijų reikalavimus numatomam gaminti kietajam atgautajam kurui (toliau – KAK prilyginamas kuras) (kaloringumas 10 MJ/kg)⁸⁰.

⁷⁶ UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-13]. <<http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita1447674363981.pdf>>. P.79

⁷⁷ 2016 -06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-13]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.

⁷⁸ UAB „Fortum Klaipėda“ paraiška taršos integruotos prevencijos kontrolės leidimui pakeisti [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-13]. <http://gamta.lt/files/2016_07_07_Paraiska_FORTUM_Klaipeda_TIPKL_pakeisti.pdf>. P.2.

⁷⁹ Ten pat.

⁸⁰ Ten pat.

Taigi iš mišrių komunalinių atliekų gauto kietojo atgautojo kuro, UAB „Fortum Klaipėda“ gali sudeginti net ne 130 000 tonų (kaip buvo pirminiame taršos ir integruotos prevencijos kontrolės leidime), bet tik 127 500 tonų.

Tad panagrinėkime, teisės aktus, kuriuose iki atitinkamų metų buvo numatyta įrengti deginimo įrenginius Lietuvos Respublikoje.

2010 m. UAB „Sweco Lietuva“ kartu su UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ ir advokatų kontora „Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“ parengė galimybių studiją „Vilniaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo plėtra“ (toliau-Galimybių studija) ir paraišką finansavimui pagal priemonės VP3-3.2-AM-01-V „Atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“ veiklą „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra, sukuriant biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo infrastruktūrą ir (ar) atliekų naudojimo energijai gauti pajėgumus“ gauti. 2010 m. lapkričio 24 d. paminėta Galimybių studija buvo patvirtinta Vilniaus tarybos sprendimu Nr. 1-1822⁸¹.

Galimybių studijoje yra teigiama, kad „Projekto „Vilniaus apskrities komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“ tikslas - užtikrinti „Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano“ (Žin, 2007, Nr. 122-5003; toliau tekste - VSATP) bei nacionalinių ir ES reikalavimų biologiškai skaidžių atliekų tvarkymui įgyvendinimą, numatant tinkamiausius būdus susidarantių Vilniaus apskrityje komunalinių atliekų sutvarkymui. Bendra projekto nuostata - projekte analizuojami sprendiniai maksimaliai papildo Vilniaus apskrityje siekiamus ekonomikos, socialinės raidos ir aplinkos apsaugos tikslus ir atitinka Lietuvos Vyriausybės 2009-09-16 nutarimu Nr. 1247 patvirtintos nacionalinės darnaus vystymosi strategijos (Žin, 2009, Nr. 121-5215) principines nuostatas“⁸². Skelbiama, kad „atsižvelgiant į VSATP reikalavimus atliekų tvarkymui, projekte rekomenduojama tobulinti Vilniaus apskrityje funkcionuojančios atliekų tvarkymo sistemos svarbiausias grandis, apimančias atliekų surinkimą ir galutinį atliekų sutvarkymą. Atliekų surinkimo grandyje numatomas specialaus konteinerio arba kitų priemonių pastatymas bioskaidžių atliekų atskyrimui ir surinkimui, o galutinio atliekų sutvarkymo grandyje - naujų atliekų sutvarkymo įrenginių (mechaninio atliekų išrūšiavimo ir atliekų deginimo įrenginiai, bioskaidžių atliekų anaerobinio pūdymo įrenginiai) pastatymas“⁸³.

Šia Galimybių studija buvo remiamasi ir skelbiant Vilniaus Mechaninio biologinio apdorojimo projektavimo, statybos ir eksploatavimo viešąjį pirkimą. Viešojo pirkimo dokumentuose

⁸¹ 2010-11-24 Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas Nr. 1-1822 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-01]. <<https://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30189316>>.

⁸² UAB „Sweco Lietuva“, UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“, advokatų kontora „Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“ galimybių studija „Vilniaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo plėtra“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-13]. <[http://aplinka.vilnius.lt/naujienos/atliek%C5%B3%20tvarkymo%20galimybi%C5%B3%20studija15\(2010-11-16,%20gauta%202011-04-27\)\).pdf](http://aplinka.vilnius.lt/naujienos/atliek%C5%B3%20tvarkymo%20galimybi%C5%B3%20studija15(2010-11-16,%20gauta%202011-04-27)).pdf)>. P.13.

⁸³ Ten pat.

buvo nurodyta, kad „Projekto galimybių studiją ir paraišką finansavimui pagal sutartį su UAB „VAATC“ parengė UAB „Sweco Lietuva“. Galimybių studija buvo patvirtinta Vilniaus regiono plėtros tarybos 2010-12-03 d. sprendimu Nr. 10.9-88“⁸⁴.

Galimybių studijoje aptariama infrastruktūra buvo akcentuojama ir įvairiuose susirinkimuose, pvz. UAB „Sweco Lietuva“ viceprezidentas A. Vaišnoras komunalinių atliekų mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių statybos ir eksploatacijos poveikio aplinkai vertinimo (atrankos) 2012-11-20 d. pristatyme akcentavo, kad „vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. D1-248 patvirtintu VP3-3.2-AM-01-V priemonės „Atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“ veiklos „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra, sukuriant biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo infrastruktūrą ir (ar) atliekų naudojimo energijai gauti pajėgumus“ projektu, buvo atlikta ir 2010 m. lapkričio 24 d. Vilniaus tarybos sprendimu Nr. 1-1822 patvirtinta galimybių studija „Vilniaus apskrities komunalinių atliekų tvarkymo sistemos plėtra“ (toliau – Galimybių studija). **Komunalinių atliekų rūšiavimo ir apdorojimo įrenginių statyba ir eksploatacija (toliau – mechaninio biologinio apdorojimo įrenginys – MBA) yra viena iš sudedamųjų, minėtos Galimybių studijos, dalių**“⁸⁵.

Nacionalinės energetikos strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr.X-1046 (Valstybės žinios, 2007-01-26, Nr. 11-430), nuostatose buvo skelbiama:

- „savivaldybių renkamas komunalines atliekas panaudoti šilumai ir elektrai gaminti, jeigu tai tikslinga ekonominiu ir ekologiniu požiūriu. Tuo atveju iki 2010 m. Vilniuje įrengti komunalinių atliekų deginimo įrenginį, kasmet sudeginantį apie 200 tūkst. tonų šių atliekų. 2010–2025 m. laikotarpiu panašius įrenginius pastatyti Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje“⁸⁶;

- „organizuoti komunalinių atliekų rūšiavimą ir pastatyti šių atliekų deginimo įrenginius Vilniuje iki 2010 m., vėliau Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje, pakeičiant apie 120 tūkst. neorganinio kuro (investicijos apie 1 mlrd. litų)“⁸⁷;

2014 m. balandžio 16 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr.366 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo 4 priede "Atliekų naudojimo energijai gauti ir atliekų deginimo pajėgumai“ buvo numatyta, kad „**atliekas energijai gauti naudojamys įrenginiai (Vilniaus**

⁸⁴ Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/>>.

⁸⁵ Komunalinių atliekų mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių statybos ir eksploatacijos poveikio aplinkai vertinimo (atrankos) 2012-11-20 d. pristatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<http://aplinka.vilnius.lt/lt/index.php/komunaliniu-atlieku-mechaninio-biologinio-apdorojimo-irenginiu-statybos-ir-eksploatacijos-poveikio-aplinkai-vertinimo-atrankos-2012-11-20-d-pristatymas/>>.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimas Nr.X-1046 dėl Nacionalinės strategijos patvirtinimo//Valstybės žinios, 2007-01-26, Nr. 11-430.

⁸⁷ Ten pat.

*m., Kauno m. ir Klaipėdos m.) (bendras nurodytas instaliacinis pajėgumas 230 000–400 000 pasileis 2016-2017 metais*⁸⁸.

Vilniaus miesto savivaldybės meras išleido potvarkį dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto steigimo, kuriame atsižvelgiant į tai, kad „Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2010 m. lapkričio 24 d. sprendimu „Dėl Galimybių studijos „Vilniaus apskrities komunalinių atliekų tvarkymo sistemos plėtra“ sprendinių įgyvendinimo“ buvo pritarta Galimybių studijos „Vilniaus apskrities komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“ (2010-11-16 versija) sprendiniams, be kita ko, numatantiems Vilniaus apskrities komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą, sukuriant atliekų naudojimo energijai gauti pajėgumus“⁸⁹ bei tai, kad „Vilniaus miesto savivaldybės administracija 2013 m. rugsėjo 26 d. UAB „Reenergy“ išdavė statybą leidžiantį dokumentą Nr. LNS-01-130926-00932, suteikiantį teisę žemės sklype Jočionių g. 13, Vilniuje, statyti Regioninę komunalinių atliekų deginimo gamyklą“⁹⁰, nusprendė „inicijuoti valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto steigimą ir kreiptis į atsakingas institucijas dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto statuso suteikimo UAB „Reenergy“ Jočionių g. 13, Vilniuje, statomai Regioninei komunalinių atliekų deginimo gamyklai“⁹¹.

Tačiau UAB „Reenergy“ pradėtos po rūšiavimo likusių ir energetinę vertę turinčių atliekų naudojančios jėgainės statybos buvo sustabdytos ir galiausiai nutrūko kaip teigiama dėl to, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė priimdama nutarimą dėl reikalavimų, kuriuos turi atitikti valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektai (vienas iš jų skelbia, kad Lietuvos Respublikos valstybė ar jos valdoma įmonė turi turėti 51 % akcijų tame objekte), taip tiesiog užkirto kelią privačioms investicijoms (reikalavimai bus plačiau aptariami toliau). Be to teigiama, kad tuometinis premjeras A. Butkevičius nurodė, kad „*privačios šilumos gamybos bendrovės neatpigina šilumos vartotojams, todėl atliekų deginimo įmonės turi valdyti valstybė*“⁹². Todėl Nacionalinės energetikos strategijos ir Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 m. plane įtvirtinti planai įrengti komunalinių atliekų deginimo įrenginius iki 2017 m. liko neįgyvendinti. - **iki šiol nei Vilniuje nei Kaune nėra įrengtų atliekas energijai gauti naudojančių įrenginių.**

⁸⁸2014-04-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.366 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimą Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d833b6d0cfa811e3a8ded1a0f5aff0a9>>.

⁸⁹ 2014-02-03 Vilniaus miesto savivaldybės mero potvarkis Nr.22-11 dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto steigimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26].

<<http://www.vilnius.lt/vaktai2011/defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30235546&KlasId=9>>.

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ Ten pat.

⁹² Delfi.lt. Teismas: „Reenergy“ negalės deginti atliekų Vilniuje. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26].

<<http://www.delfi.lt/verslas/energetika/teismas-reenergy-negales-deginti-atlieku-vilniuje.d?id=66111268>>.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gegužės 28 d. nutarimo Nr. 486 „Dėl Vilniaus ir Kauno miestų centralizuoto šilumos tiekimo ūkio modernizavimo įrengiant vietinius ir atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias kogeneracines elektrines projektų pripažinimo valstybei svarbiais ekonominiais projektais“ priede pateikiama informacija, kad „*ne vėliau kaip iki 2020 m., renovuojant esamus kogeneracinius pajėgumus ar statant naujus, Vilniaus centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje papildomai bus įrengti biokuro ir (ar) komunalinių atliekų kogeneraciniai įrenginiai, kurių elektrinė galia – iki 145 MW. Lygiagrečiai, iki 2020 m., renovuojant esamus kogeneracinius pajėgumus ar statant naujus, biokuro ir (ar) komunalinių atliekų kogeneraciniai įrenginiai (iki 53 MW elektrinės galios) centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje bus papildomai įrengti ir Kaune*“⁹³. Šie projektai pripažinti valstybei svarbiais ekonominiais projektais, o jų įgyvendinimas pavestas UAB „Lietuvos energija“ (Lietuvos Respublikos valstybės valdomai energetikos įmonių grupei).

Štai 2016 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo 4 priede "Atliekų naudojimo energijai gauti ir atliekų deginimo pajėgumai“ skelbiama, kad „**atliekas energijai gauti naudojantys įrenginiai (Vilnius ir (ar) Kaunas) (bendras nurodytas instaliacinis pajėgumas 360 000) pasileis 2018 m.**“⁹⁴ Tačiau jau tapo aišku, kad ir 2018 m. įrenginiai nebus įrengti nei Vilniuje nei Kaune, numatoma, kad Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014 – 2020 m. plane numatytos statyti deginimo jėgainės Vilniuje ir Kaune pradės veikti tik 2020 m., kaip skelbiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gegužės 28 d. aukščiau aptartame nutarime Nr. 486.

Kogeneracinės jėgainės yra svarbios ir atliekų tvarkymo ir energetikos sritims, bet vertinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose pateikiamas kogeneracinių jėgainių įrengimo datas, galima spręsti, kad nėra vienos sistemos ir krypties, šios dvi sritys veikia atskirai, nors turėtų veikti kartu vardan bendro tikslo.

O iki šių papildomų deginimo pajėgumų Vilniuje ir ar Kaune įrengimo, siūloma kietąjį atgautąjį kurą laikyti (turima omenyje saugojimą). Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014-2020 metų plane, *inter alia*, 232.4. nuostatoje skelbiama, kad „*iki bus sukurti komunalinių atliekų deginimo pajėgumai Lietuvoje, ieškoti galimybių laikyti kietąjį atgautąjį kurą, kuris gautas atskyrus po*

⁹³2014-05-28 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 486 Dėl Vilniaus ir Kauno *miestų* centralizuoto šilumos tiekimo ūkio modernizavimo įrengiant vietinius ir atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias kogeneracines elektrines projektų pripažinimo valstybei svarbiais ekonominiais projektais. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0488baf0eb1f11e3bb22becb572235f5>>.

⁹⁴ 2016 -06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.

*rūšiavimo likusias, perdirbti ir pakartotinai naudoti netinkamas energetinę vertę turinčias komunalines atliekas*⁹⁵. Kaip matyti, 232.4 punkte nėra tiksliai numatoma, kur būtų galima laikyti kietąjį atgautąjį kurą iki kol bus sukurti atliekų deginimo pajėgumai Lietuvoje. Tačiau tikslesnę nuorodą galima surasti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016-09-16 pasirašytame įsakyme, kuriame Nr.D1-617 buvo patvirtinta, kad „*degiosios atliekos gali būti terminuotai saugomos sąvartyne, iki bus įrengtos degiųjų atliekų laikymo vietos*“⁹⁶ (saugojimas šiuo įsakymu buvo numatytas tik iki 2017 m. kovo 31 d., vėliau buvo pratęsta iki 2017 m. balandžio 30 d.⁹⁷, o šiai dienai galioja pratęsimas iki 2017 m. gegužės 31 d.⁹⁸)

Tačiau vadovaujantis Valstybiniu atliekų tvarkymo 2014-2020 metų planu, Lietuvos Respublikos ministro 2016-09-16 įsakymu Nr. Nr.D1-617, Mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) ir Mechaninio apdorojimo (MA) įrenginių operatoriai, kurie saugos perdirbti netinkamas energetinę vertę turinčias komunalines atliekas (Kietąjį atgautąjį kurą), po trijų metų vis tik turės jas pašalinti⁹⁹, o to pasekoje Mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) ir Mechaninio apdorojimo (MA) įrenginių operatoriai turės mokėti nepagrįstai didesnę mokestį už aplinkos teršimą, nei būtų mokėję pašalinus Kietąjį atgautąjį kurą jo susidarymo metais. Kadangi mokesčio už aplinkos teršimo įstatymo 7 priedėlyje numatyta, kad nuo 2016 metų už nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamas atliekas (išskyrus nepavojingųjų atliekų sąvartyno atskirose sekcijose šalinamas asbesto atliekas) nustatomas šis mokestis (Eur/t faktiškai pašalintų atliekų): 2016 m. - 3, 2017 m.- 3, 2018 m.- 5, 2019 m. - 21,72, nuo 2020 m. – 27,51¹⁰⁰.

Net ir spėjus panaudoti ateityje įrengtuose kogeneraciniuose renginiuose saugomas perdirbti netinkamas energetinę vertę turinčias komunalines atliekas (Kietąjį atgautąjį kurą), sąvartynų operatoriai iš MBA ir MA įrenginių operatorių, kurie turės saugoti kietąjį atgautąjį kurą sąvartynuose, reikalaus iš anksto mokėti nepagrįstai didelę saugojimo kainą, atsižvelgiant į 2018 m.

⁹⁵ 2016 -06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.

⁹⁶ 2016-09-16 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-617 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b3a335407eef11e6b969d7ae07280e89>>.

⁹⁷ 2017-03- 31 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1- 269 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37becfc0160c11e79800e8266c1e5d1b>>.

⁹⁸ 2017-05-04 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1- 360 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-06] <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/10fd8ff0317f11e78397ae072f58c508>>.

⁹⁹ Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 2 str. 10 d., kur numatyta, kad „**Atliekų laikymas** – naudoti skirtų atliekų laikymas iki apdorojimo **ne ilgiau kaip trejus metus** ir šalinti skirtų atliekų laikymas iki apdorojimo **ne ilgiau kaip vienus metus, išskyrus laikinąjį laikymą atliekų susidarymo vietoje iki jų surinkimo**“, laikymas yra terminuotas ir negali būti ilgesnis nei 3 metai, todėl būtų reikalinga šalinti.

¹⁰⁰ 2015-12-23 Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 7, 8 priedėliais įstatymo Nr. XII-1328 9 straipsnio pakeitimo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6f878c50aeb11e5b12fbb7dc920ee2c>>.

pradėsiantį didėti mokesčių už aplinkos teršimą, nes pagal mokesčio už aplinkos teršimą 4 str. 4 d. yra numatyta, kad *“mokesčių už aplinkos teršimą sąvartyne šalinamomis atliekomis moka sąvartyno operatorius”¹⁰¹*, kuris atitinkamai to mokesčio sumokėjimo reikalauja iš subjektų, kurie tas atliekas šalina (o šiuo atveju saugos).

Be abejo atsiradus komunalinių atliekų kogeneraciniams įrenginiams Vilniuje ir Kaune, mokesčio už aplinkos teršimą problemos išnyks, nes MBA ir MA operatoriai turės galimybę kietąjį atgautąjį kurą sudeginti ir taip nemokėti mokesčio už aplinkos teršimą.

Vertinant tai, kad mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas buvo keičiamas dėl priežasties, kad yra *„nesukurta atliekų tvarkymo infrastruktūra (neveikia deginimo įrenginiai, nesukurta biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo infrastruktūra)”¹⁰²*, manytina tuo turėtų būti ir toliau vadovaujasi, nes kaip ir minėta dar nėra pakankamų deginimo pajėgumų, kas sąlygoja poreikį saugoti („laikyti“ pagal valstybinį atliekų tvarkymo 2014-2020 metų plano nuostatas), o po trijų metų MBA ir MA operatoriai, jei jau reikės šalinti, nes dar nebus sukurtų deginimo įrenginių, o trijų metų saugojimo terminas jau bus suėjęs pirmiausiai atvežtoms saugoti atliekoms, turės mokėti nepagrįstai didesnę mokesčių už aplinkos teršimą, nei būtų mokėję pašalinus Kietąjį atgautąjį kurą jo susidarymo metais.

Dėl paminėtų priežasčių yra siūloma patikslinti 2016 – 2021 metams numatytą mokesčių už nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamas atliekas (Eur/t faktiškai pašalintų atliekų): 2016 m. – 3, 2017 m. – 3, 2018 m. – 3, 2019 m. – 5, 2020 m. – 21,72, nuo 2021– 27,51. Taip išvengiant nepagrįstai didelio apmokestinimo, dėl priežasties, kad deginimo pajėgumų neįrengimas nėra atitinkamų subjektų atsakomybė, dėsningas planavimas yra valstybės ir jos institucijų atsakomybė ir pozityvi pareiga.

Kaip ir buvo minėta, Europos Sąjungos politika yra nukreipta į žiedinę ekonomiką. Žiedinė ekonomika turi būti valstybių prioritetasis, tačiau valstybės ją turi derinti ir su kitomis sritimis, tame tarpe su deginimu, ypač tuomet, kai namų ūkiai nerūšiuoja komunalinių atliekų.

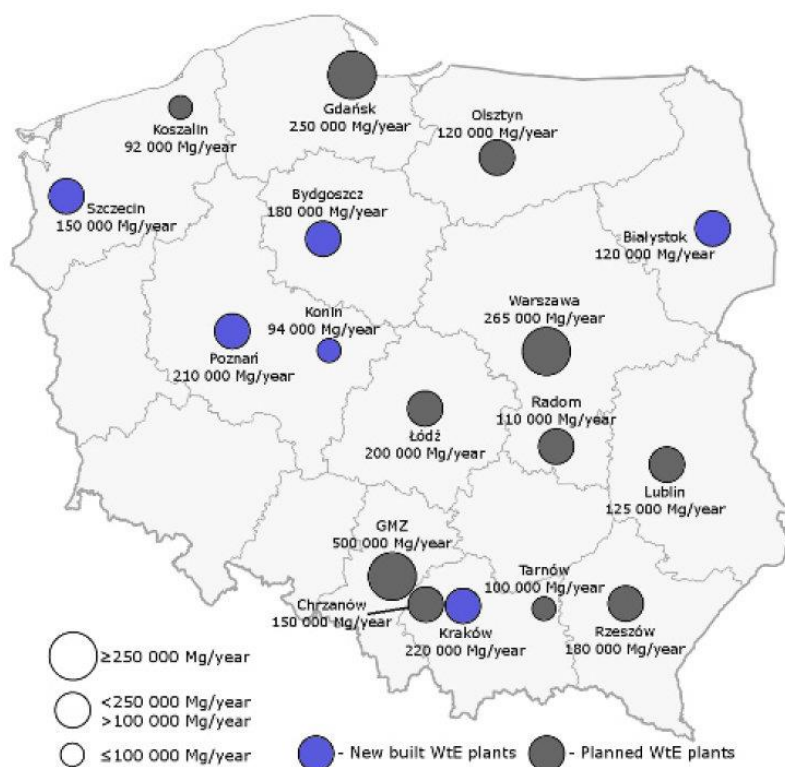
Tačiau Lietuvos Respublikos neegzistuojančių deginimo pajėgumų sukūrimui vėl iškilo grėsmė- Europos komisija 2017 m. sausio 26 d. Europos priėmusi komunikatą dėl Energijos iš atliekų vaidmens žiedinėje ekonomikoje nurodė, kad valstybėms, kuriose nėra specialių deginimo pajėgumų arba jie labai maži ir kurios daug atliekų šalina sąvartynuose, nurodoma, įvertinti tokius veiksnius: „- ar, atsižvelgiant į esamus ir siūlomus rūšiuojamojo surinkimo įpareigojimus ir perdirbimo tikslus,

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FFF9AE9162EE/DSziflUHij>>.

¹⁰² Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 7, 8 priedėliais įstatymo Nr. XII-1328 7 priedėlio pakeitimo įstatymo projekto [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/37b80ed0ffaa11e4a0edd66091ee4d78?positionInSearchResults=14&searchModelUID=cdcc6332-e2b2-4c35-b78a-cda18cb47ef0>>.

pakaks žaliavų, kad tokie nauji įrenginiai galėtų veikti visą eksploataavimo laikotarpį (20–30 metų); – kokie yra kurų deginančių įrenginių, cemento ir kalkių krosnių ir kitų tinkamų pramoninių procesų bendro atliekų deginimo pajėgumai; – kokie pajėgumai jau yra arba planuojami kaimyninėse šalyse“¹⁰³.

Būtina pažymėti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė šiuo metu vertina visų numatomų statyti įrenginių, t. y. Vilniuje ir Kaune poreikį, skaičiuoja ir tai, ar pakaks žaliavų visam eksploataavimo laikotarpiui. Dėl cemento ir kalkių krosnių pajėgumų, būtina pažymėti, kad Lietuvoje veikianti cemento gamykla Akmenėje nedegina kietojo atgautojo kuro, o kaimyninėse šalyse pajėgumų nėra, o jei ir planuojami (pvz. Lenkijoje, 5 pav.¹⁰⁴), tai Lietuvos Respublikos rinkos negalėtų konkuruoti, nes transportavimo kaštai iki planuojamų gamyklų būtų per dideli, dėl to čia svarbus ir artumo bei ekonomiškumo principai.

5 pav. Lenkijoje esamos ir planuojamos atliekų deginimo kogeneracinės jėgainės (angl. waste-to-energy plants, trumpinys WtE plants). Mėlynai pažymėtos yra pastatytos naujai, o pilkai- yra planuojamos ar suplanuotos.

Europos Komisijos 2017 m. sausio 26 d. komunikate dėl Energijos iš atliekų vaidmens žiedinėje ekonomikoje taip pat nurodoma, kad „jei, įvertinus visus išvardytus veiksnius, atrodo, kad galutinių atliekų apdorojimo naujų pajėgumų sukūrimas yra pagrįstas, valstybės narės turėtų

¹⁰³ 2017-01-26 Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Energijos iš atliekų vaidmuo žiedinėje ekonomikoje [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].

<<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0034&from=lt>>.

¹⁰⁴ M.Cyranka, M.Jurczyk, T.Pająk. „Municipal Waste-to-Energy plants in Poland – current projects. 2016. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02].<https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2016/05/e3sconf_seed2016_00070.pdf>.

ypatingą dėmesį skirti tam, kad būtų naudojamos naujausios efektyvaus energijos gavimo technologijos, ir atsižvelgti į įrenginio dydį bei buvimo vietą, pvz., siekiant išvengti pajėgumų pertekliaus ateityje ir, jei įmanoma, užtikrinti, kad vietos gyventojams arba pramonei būtų kartu teikiama ir elektros energija, ir šiluma arba vėsuma¹⁰⁵.

Pažymėtina, kad būtent Vilniaus kogeneracinės jėgainės projektas planuoja įrengti naujausias technologijas, kurios padės efektyviai gauti energiją, todėl kitos svarstomos alternatyvos, negali nukonkuruoti pirminio AB „Lietuvos energija“ energetikos įmonių grupės valdomos UAB „Vilniaus kogeneracinė jėgainė“ projekto.

Vertinant susiklosčiusią situaciją Lietuvos Respublikoje per Teisingumo Teismo priimto sprendimo dėl Italijos Respublikos pažeidimų bei Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo dėl Italijos pozityvių pareigų nevykdymo prizmę, galima kelti pagrįstą klausimą, ar Lietuvos Respublikos atsakingos institucijos padarė tai, ką reikėjo, kad tinkamai veiktų atliekų tvarkymo sistema. Juk dabar yra rizika neįvykdyti Lietuvos Respublikos valstybės įsipareigojimų atliekų tvarkymo srityje.

Žiniasklaidoje keliant klausimą ar Vilniaus regiono neištiks Neapolio likimas, buvo referuojama į tą penkių mėnesių laikotarpį, kai Kampanijos regione, Italijoje, nebuvo išvežamos mišrios komunalinės atliekos, tačiau manytina būtų reikalinga kelti klausimą ne tik dėl pačių atliekų netvarkymo, bet ir valstybės (ar jos savivaldybių ir jai pavaldžių įmonių) institucijų atsakomybę. Juk kaip ir minėta, dar 2010 m. kai buvo parengta Galimybių studija, kur buvo numatyta, kad paraleliai su Mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiais turi būti įrengta ir deginimo jėgainė, kurioje būtų galutinai sutvarkomos po apdorojimo likusios perdirbti netinkamos energetinę vertę turinčios komunalinės atliekos.

Dar kalbant apie institucijų atsakomybę, svarbu paminėti ir Atliekų tvarkymo įstatymo 4 str. 6 d., kurioje numatyta, kad „*Atliekų tvarkymo objektai, atitinkantys Vyriausybės nustatytus kriterijus, steigiami ir pripažįstami atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektais Vyriausybės nustatyta tvarka. Tik Vyriausybės pripažintuose atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos*“¹⁰⁶.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. vasario 19 d. nutarimu Nr. 158 “dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų

¹⁰⁵ 2017-01-26 Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Energijos iš atliekų vaidmuo žiedinėje ekonomikoje [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].

<<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0034&from=lt>>.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].< <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/ZDVfrRcQGI>>.

tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ pakeitimo“ buvo pakeista atliekų tvarkymo objektų steigimo ir pripažinimo valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais tvarka, numatyta, kad „Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais pripažįstami veikiantys arba statomi atliekų tvarkymo objektai, kurie atitinka Aprašo 4 arba 5 punkte nurodytus kriterijus“¹⁰⁷. 5 punktas konkrečiai yra susijęs su deginimo įrenginiais todėl aptarsime tik jį. Numatyta, kad „Kriterijai, kuriuos atitinkantys atliekų tvarkymo objektai, kuriuose energijai gaminti kaip kuras naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos, steigiami ir pripažįstami valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais:

5.1. objektai, kuriuose tvarkomos arba planuojamos tvarkyti daugiau negu vieno komunalinių atliekų tvarkymo regiono komunalinės atliekos;

5.2. objektai, kuriuos kiekvienos iš ketinančių steigti įmonių ne mažiau kaip 51 procentas akcijų ir tokių akcijų suteikiamų balsavimo teisių priklauso Lietuvos valstybei arba valstybės valdomai bendrovei;

5.3. objektai, kuriuose po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos naudojamos ar planuojamos naudoti bendrai šilumos ir elektros energijos gamybai (kogeneracijai);

5.4. objektai, kurie įgyvendina Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“, tikslus ir uždavinius ir kurie yra laikytini Nacionalinės šilumos ūkio plėtros programoje keliamų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo priemonėmis;

5.5. objektai, kurie atitinka Valstybinio atliekų tvarkymo plano nuostatas, susijusias su energinę vertę turinčių komunalinių atliekų, likusių po rūšiavimo ir perdirbti netinkamų, kaip kuro panaudojimu energijai gaminti“¹⁰⁸.

Taip pat 6 punkte skelbiama, kad „Objektai, kuriuose energijai gaminti kaip kuras naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos, pripažįstami valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais tik tuo atveju, jeigu šie objektai atitinka visus Aprašo 5.1–5.5 papunkčiuose nustatytus kriterijus.“¹⁰⁹

¹⁰⁷ 2014-02-19 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 158 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ pakeitimo. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c810e3809af211e3a4affcaaa513aa57> >.

¹⁰⁸ Ten pat.

¹⁰⁹ 2014-02-19 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 158 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ pakeitimo. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c810e3809af211e3a4affcaaa513aa57> >.

Taigi bendrai Atliekų tvarkymo įstatymo 4 str. 6 d. ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. vasario 19 d. nutarimu Nr. 158 “dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ pakeitimo“ 5 punktu buvo apribota privačių investicijų galimybė statyti kogeneracines jėgaines, galimai dėl tos priežasties, kuri buvo nurodyta tuometinio premjero A. Butkevičiaus, t. y. kad „*privačios šilumos gamybos bendrovės neatpigina šilumos vartotojams, todėl atliekų deginimo įmonės turi valdyti valstybė*“¹¹⁰.

Nepaisant to, iki šiol nėra kur deginti kietojo atgautojo kuro, kogeneracinės jėgainės nepastatytos, o saugojimas kaip ir minėta nepakeitus mokesčio už aplinkos teršimo įstatymo iki kol bus pastatyti įrengimai Vilniuje ir(ar) Kaune yra per brangus MBA ir MA operatoriams, kurie nėra teršėjai. Nes pvz. Vilniaus regiono mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių sukūrimas yra paremtas 2010 m. Galimybių studija, kurioje lygiagrečiai turėjo atsirasti ir atliekų deginimo įrenginiai, kad mechaninio biologinio apdorojimo įrengimai veiktų tinkamai. Remiantis Teisingumo Teismo suformuotu principu byloje dėl Italijos Respublikos pažeidimų, manome, kad nei techninės kliūtys, nei atitinkamų institucijų nerūpestingumas negali būti pasiteisinimu dėl reikiamos infrastruktūros nesukūrimo. Jeigu buvo sustabdytos privačios investicijos, turėjo būti iš karto vykdomos valstybinės, kad sistema pradėjus veikti MBA ir MA įrenginiams veiktų tinkamai.

Neseniai žiniasklaidoje pasirodė dar vienas niuansas- aplinkos ministras siūlo saugojamą kietąjį atgautąjį kurą šalinti¹¹¹. Primenant ES direktyvoje įtvirtintą atliekų hierarchiją, kurios turi laikytis visos ES valstybės, kuri taip pat buvo perkelta ir į Lietuvos Respublikos teisės aktus, pvz. Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr.519 yra numatyti tokie prioritetai: 1. Atliekų prevencija; 2. Gaminių pakartotinis naudojimas 3. Atliekų perdirbimas 4. Kitoks atliekų naudojimas 5. Atliekų šalinimas, nesiūlytina kietojo atgautojo kuro šalinti, nes šalinimas yra paskutinėje-žemiausioje pakopoje, manytina, jis galėtų būti saugomas maksimalų trijų metų laikotarpį, o jei per tuos tris metus neatsirastų deginimo pajėgumų- saugomą kietąjį atgautąjį kurą pašalinti (kitaip nebegalint to išvengti, bet ne teikiant tam pirmenybę). Tačiau kaip ir minėta, tokiu atveju turėtų būti sumažinti taršos mokesčiai.

Tačiau jei iš esmės bus nuspręsta šalinti, o ne saugoti, tokiu atveju sąvartyno „vartų“ mokesčiai turėtų būti patvirtinti specialių komisijų (pvz. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės

¹¹⁰ Delfi.lt. Teismas: „Reenergy“ negalės deginti atliekų Vilniuje. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <<http://www.delfi.lt/verslas/energetika/teismas-reenergy-negales-deginti-atlieku-vilniuje.d?id=66111268>>.

¹¹¹ BNS. Vėluojant kogeneracinės jėgainės projektui, Vilniaus atliekos kelia sumaištį. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <<http://www.bns.lt/topic/1912/news/51886319/>>.

komisijos) ar kitų patikimų institucijų, kad nebūtų pasipelnoma iš subjektų (iš MBA ir MA operatorių), kurie nėra atsakingi už valstybės pozityvių pareigų nevykdymą, t.y. dėl to jog vis dar nėra pakankamų deginimo pajėgumų, nes Vilniaus regiono sąvartyno vartų mokestis šiai dienai yra 71, 13 EUR be PVM¹¹², o Kauno regiono sąvartyno „vartų“ mokestis 14,22 EUR be PVM (59,41 su PVM Lt)¹¹³. Lyginant Vilniaus regiono sąvartyno 71, 13 EUR be PVM mokestį bei taršos mokestį (už Eur/t faktiškai pašalintų atliekų: 2016 m. - 3, 2017 m.- 3, 2018 m.- 5, 2019 m. - 21,72, nuo 2020 m. – 27,51¹¹⁴) su preliminaria 31,86 EUR deginimo kaina (2010 m. Galimybių studijoje buvo pateikiama informacija, kad deginimo kaina turi būti 110 litų už toną¹¹⁵), matyti, kad skirtumas nuo šalinimo ir deginimo mokesčių beveik dvigubas. Todėl manytina, kad yra akivaizdu, jog nusprendus atitinkamoms institucijoms šalinti kietąjį atgautąjį kurą į sąvartynus, šalinimo mokestis laikotarpiu iki kol bus pastatyti deginimo pajėgumai, turi būti sumažintas iki tokio lygio, kad galėtų padengti minimalias sąvartyno operavimo sąnaudas, o ne būti skirtas pelno kaupimui.

Taigi, dėl įvairiuose teisės aktuose planuotų deginimo pajėgumų nesukūrimo MBA ir MA įrenginių operatoriai susiduria su kietojo atgautojo kuro galutinio sutvarkymo problema, nes šiai dienai Lietuvos Respublikoje yra per maži pajėgumai po mišrių komunalinių atliekų likusias perdirbti netinkamas tačiau turinčias energetinę vertę atliekas sudeginti. To pasekoje MBA ir MA įrenginių operatoriai turės mokėti arba nepagrįstai didelius taršos mokesčius po trijų metų saugojimo laikotarpio, arba nepagrįstai didelius sąvartyno mokesčius, jei būtų nuspręsta kietąjį atgautąjį kurą šalinti iki kol Vilniuje ir ar Kaune atsiras deginimo pajėgumai. Nepagrįstai didelių mokesčių mokėjimo galima išvengti pakeitus mokesčio už aplinkos teršimo įstatymo 7 priedėlyje numatytus tarifus, arba su atitinkamų institucijų pagalba sumažinus nepagrįstai didelius sąvartyno „vartų“ mokesčius.

¹¹² UAB „VAATC“ atliekų turėtojams ir vėžėjams [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <<http://www.vaatc.lt/savartynai/atlieku-salinimas-vilniaus-apskrities-regioniniame-komunaliniu-atlieku-savartyne/informacija-atlieku-turetojams-ir-vezejams/>>.

¹¹³ Atliekų tvarkymo tarifai ir rinkliavos Kauno regione [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:TQSivi3Ad8AJ:www.kaunoratc.lt/lt/files/naujienos/poznane_atliekut+%&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.

¹¹⁴ 2015-12-23 Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 7, 8 priedėliais įstatymo Nr. XII-1328 9 straipsnio pakeitimo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6f878c50aeeb11e5b12fbb7dc920ee2c>>.

¹¹⁵ UAB „Sweco Lietuva“, UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“, advokatų kontora „Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“ galimybių studija „Vilniaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo plėtra“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <[http://aplinka.vilnius.lt/naujienos/atliek%C5%B3%20tvarkymo%20galimybi%C5%B3%20studija15\(2010-11-16,%20gauta%202011-04-27\)\).pdf](http://aplinka.vilnius.lt/naujienos/atliek%C5%B3%20tvarkymo%20galimybi%C5%B3%20studija15(2010-11-16,%20gauta%202011-04-27)).pdf)>. P.208.

2. KIETOJO ATGAUTOJO KURO SAMPRATA

2.1. Kietojo atgautojo kuro sąvoka

Lietuvos Respublikos apskrityse (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Utenos ir Telšių) atsiradus mechaninio biologinio ir mechaninio apdorojimo įrenginių infrastruktūrai, pagaminamas kietojo atgautojo kuro kiekis Lietuvos mastu labai ženkliai išaugo. Ir nors UAB „Sweco Lietuva“ A.Vaišnoras nurodo, kad *„kietajam atgautajam kurui gaminti gali būti naudojamos taip pat ir perdirbti netinkamos energetinę vertę turinčios gamybos atliekos, dalis statybos ir griovimo atliekų, neperdirbamos ar užterštos pakuočių atliekos, užterštos bioskaidžios ir medienos pramonės atliekos, džiovintas nuotekų valymo įrenginių dumblas ir panašiai“*¹¹⁶, didžioji dalis pagaminamo kietojo atgautojo kuro gaunama paminėtuose mechaninio biologinio ir mechaninio apdorojimo įrenginiuose apdorojus mišrias komunalines atliekas.

UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo nurodoma, kad *„įvertinus Lietuvos regionuose veikiančių, statomų ir numatomų pastatyti (Tauragėje MBA suplanuotas, tačiau dar nėra statomas) MBA įrenginių technologines charakteristikas 2016-2020 metais šiuose įrenginiuose per metus bus pagaminama apie: 400-450 tūkst.t aukšto (≥ 15 MJ/kg, arba 4,1 MWh/t) ir vidutinio kaloringumo (10- 12 MJ/kg, arba 2,75-3,0 MWh/t) KAK⁴ (nesertifikuoto), bei apie 300-320 tūkst. t žemesnio kaloringumo (8-9 MJ/kg, arba 2,2-2,5 MWh/t) energijos gamybai tinkamo kuro iš atliekų. Bendras energijos gamybai tinkamas kuro iš atliekų kiekis pagaminamas MBA įrenginiuose per metus gali sudaryti apie 740-770 tūkst. t. Jo suminė energetinė vertė – apie 1,9-2,1 TWh“*¹¹⁷.

Ir nors didžioji dalis kietojo atgautojo kuro gaunama iš po rūšiavimo likusių ir perdirbti netinkamų energetinę vertę turinčių komunalinių atliekų, dėlto, jog kietąjį atgautąjį kurą galima pagaminti ir iš kitų atliekų, bei remiantis UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo, toliau bus išskiriamos dvi grupės atliekų, iš kurių gaunamas kietasis atgautasis kuras. Pirmajai grupei galima priskirti kurą iš atliekų, kuris pagamintas iš mišrių

¹¹⁶ UAB „Sweco Lietuva“/ A.Vaišnoras. Lietuvoje susidaranti energijos gamybai tinkamų atliekų kiekis ir jų energetinio potencialo vertinimas. 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<http://lpk.lt/wp-content/uploads/2015/12/20150630-SWECO-prezentacija.pdf>>. P.17

¹¹⁷ UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita1447674363981.pdf>>.

komunalinių atliekų srauto apdoroto MBA ar MA įrenginiuose; o antrajai grupei- „kurą iš atliekų, susidariusių gamyboje ir kitoje teisėtai vykdomoje ūkinėje veikloje“¹¹⁸.

Atsižvelgiant į tai, kad kietasis atgautasis kuras gaunamas iš atliekų (didžioji dauguma iš pirmosios grupės, t. y. iš mišrių komunalinių atliekų) svarbu išnagrinėti Lietuvos Respublikoje egzistuojančius aplinkosauginius teisės aktus ir išsiaiškinti pagrindinius aspektus dėl kietojo atgautojo kuro, tame tarpe apibrėžti kietojo atgautojo kuro sąvoką.

Ankstesnėje Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. D1-810 „Dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo“ redakcijoje, 3.6. punkte buvo įtvirtinta tokia Kietojo atgautojo kuro sąvoka– „*kuras, pagamintas iš nepavojingųjų atliekų, turintis aukštą energetinę vertę ir naudojamas atliekų naudojimo energijai gauti įrenginiuose, kogeneracinėse jėgainėse*“¹¹⁹.

Kaip matoma apibrėžiant sąvoką yra nurodoma, jog kietasis atgautasis kuras yra ruošiamas iš nepavojingų atliekų. Šis aspektas turi papildyti aukščiau aptartų pirmosios ir antrosios grupių apibūdinimus t. y. nei pirmoje nei antroje grupėje atliekų, iš kurių gaminamas kietasis atgautasis kuras, negali būtų pavojingos atliekos, kurios yra tvarkomos visiškai kitaip, nei nepavojingos. Ši niuansą žinoma svarbiau paminėti dėl antrosios grupės, nes su pirmąja grupe yra kur kas aiškiau, nes į mechaninio ir mechaninio biologinio apdoravimo įrenginius pavojingos atliekos nėra vežamos taigi nėra ir tvarkomos, todėl manytina ir paprasčiau suprasti, kad į pirmąją grupę pavojingos atliekos negali patekti. O kadangi antroji grupė yra daugiau abstraktesnė, nes atliekos sugeneruojamos gamyboje ir kitoje teisėtai vykdomoje ūkinėje veikloje, o tai nėra taip konkrečiu kaip mišrios komunalinės atliekos, surenkamos iš gyventojų, svarbu pabrėžti, kad ne tik į pirmąją bet ir į antrąją grupę negali patekti pavojingos atliekos. Tai svarbu akcentuoti, nes pavyzdžiui, galbūt kažkas vykdančias ūkinę veiklą gali vertinti atitinkamą gamybą ir iš to atsirandančias medžiagas(atliekas) kaip tinkamas kietojo atgautojo kuro iš antrosios grupės atliekų gamybai, nors tos medžiagos (atliekos) yra pavojingos.

Kitas nurodytas kietojo atgautojo bruožas nurodytas sąvokoje yra aukštos energetinės vertės turėjimas, dar vienas- naudojamas „*atliekų naudojimo energijai gauti įrenginiuose, kogeneracinė*

¹¹⁸ UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita1447674363981.pdf>>.P.78 ir UAB „Sweco Lietuva“/ A.Vaišnoras. Lietuvoje susidarančių energijos gamybai tinkamų atliekų kiekių ir jų energetinio potencialo vertinimas. 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<http://lpk.lt/wp-content/uploads/2015/12/20150630-SWECO-prezentacija.pdf>>. P.17

¹¹⁹ 2012-10-04 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr.D1-810 dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5844D929A62F>>.

*jėgainėse*¹²⁰. Žiūrint iš šios teisė akto nuostatos pakeitimo retrospektyvos, nėra taip svarbu išsiaiškinti kas turėta tiksliai omenyje dėl *atliekų naudojimo energijai gauti įrenginių*. Nepaisant to, remiantis šių sąvokų neapibrėžtumu, manytina buvo galimos interpretacijos.

2014 m. sausio 23 d. Nr. D1-59 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. D1-810 „Dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ buvo pakeista aukščiau pateikta Kietojo atgautojo kuro sąvoka ir buvo numatyta, kad „*Kietasis atgautasis kuras – iš nepavojingųjų atliekų paruoštas didelės energinės vertės kietasis kuras, naudojamas energijai gauti atliekų deginimo arba bendrojo atliekų deginimo įmonėse. Reikiamai apdorotas, homogenizuotas ir kitaip pagerintas kietasis atgautasis kuras turi atitikti Lietuvos standarte LST EN 15359:2012 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“ nustatytus klasifikavimo ir specifikacijų reikalavimus*“¹²¹.

Aukščiau aptartas kietojo atgautojo kuro bruožas, kad jam paruošti negali būti naudojamos pavojingos atliekos taip pat yra įvardijamas ir naujoje redakcijoje. Tačiau kaip ir minėta, po kietojo atgautojo kuro sąvokos atnaujinimo, atliekų naudojimo energijai gauti įrenginiai pakeičiami į tokias sąvokas kaip *atliekų deginimo arba bendrojo atliekų deginimo įmonės*¹²².

Atkreipiamas dėmesys, kad kietojo atgautojo kuro sąvokoje minimos atliekų deginimo arba bendrojo atliekų deginimo įmonės sąvokas yra įtvirtintos vėl kitame teisės akte- 2002 m. gruodžio 31 d. aplinkos ministro įsakymo dėl atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo Nr.699 (aktualioje šio įsakymo redakcijoje).

Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų 6.2. punkte skelbiama, kad „**bendro atliekų deginimo įrenginys (toliau – bendro deginimo įrenginys)**– *stacionarus arba mobilus techninis vienetas, kurio pagrindinis tikslas yra energijos arba materialinių produktų gamyba ir kuriam kaip įprastinis ar papildomas kuras naudojamos atliekos arba kuriame atliekos termiškai apdorojamos siekiant jas pašalinti. Terminis atliekų apdorojimas apima deginimą oksiduojant ir kitus terminius procesus, įskaitant pirolizę, pavertimą dujomis ir plazminius procesus, jei vykstant šiems*

¹²⁰ 2012-10-04 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr.D1-810 dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5844D929A62F>>.

¹²¹ 2014-01-23 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr.D1-59 Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. D1-810 „Dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3291030843411e3a31cd3b1d0ac5038>>.

¹²² Ten pat.

procesams susidariusios medžiagos yra sudeginamos. Ši sąvoka apima visą įrenginį ir jo teritoriją, įskaitant visas bendrojo deginimo linijas, atliekų priėmimo, laikymo, vietoje atliekamo pirminio apdorojimo įrenginius, atliekų, kuro ir oro tiekimo sistemas, katilus, išmetamųjų dujų valymo įrenginius, vietoje esančius degimo liekanų ir nuotekų apdorojimo ar laikymo įrenginius, kaminus, krovimo priemones, deginimo operacijų tikrinimo sistemas ir prietaisus, registruojančius deginimo sąlygas ir atliekančius jų monitoringą. Jei atliekos termiškai apdorojamos kitu būdu nei oksiduojant, pavyzdžiui, pirolizės, pavertimo dujomis arba plazminių procesų būdu, bendro atliekų deginimo įrenginio veikla apima ir terminio apdorojimo procesą, ir vėlesnį deginimo procesą¹²³.

O atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų 6.3.punkte numatyta, kad „atliekų deginimo įrenginys (toliau – deginimo įrenginys)– stacionarus arba mobilus techninis vienetas, įskaitant visą įrangą, kuris skirtas atliekoms termiškai apdoroti ir kurio pagaminta šiluma naudojama arba nenaudojama. Terminis atliekų apdorojimas apima deginimą oksiduojant ir kitus terminius procesus, įskaitant pirolizę, pavertimą dujomis ir plazminius procesus, jei vykstant šiems procesams susidariusios medžiagos yra sudeginamos. Ši sąvoka apima visą įrenginį ir jo teritoriją, įskaitant visas deginimo linijas, atliekų priėmimo, laikymo, vietoje atliekamo pirminio apdorojimo įrenginius, atliekų, kuro ir oro tiekimo sistemas, katilus, išmetamųjų dujų valymo įrenginius, vietoje esančius degimo liekanų ir nuotekų apdorojimo ar laikymo įrenginius, kaminus, krovimo priemones, deginimo operacijų tikrinimo sistemas ir prietaisus, registruojančius deginimo sąlygas ir atliekančius jų monitoringą. Jei atliekos termiškai apdorojamos kitu būdu nei oksiduojant, pavyzdžiui, pirolizės, pavertimo dujomis arba plazminių procesų būdu, atliekų deginimo įrenginio veikla apima ir terminio apdorojimo procesą, ir vėlesnį deginimo procesą“¹²⁴.

Manytina atliekų deginimo įrenginio ir bendrojo deginimo įrenginio sąvokos atsirado įgyvendinant 2000 m. gruodžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/76/EB dėl atliekų deginimo, kurios 4 ir 5 punktuose numatyta, kad „**„deginimo įmonė“** – tai bet kuris stacionarus arba mobilus techninis vienetas ir įrengimas, skirtas termiškai apdoroti atliekas panaudojant ar nepanaudojant pagaminamą šilumą. Tai sudaro deginimas oksiduojant atliekas ir kiti terminiai procesai, pvz., pirolizė, pavertimas dujomis arba plazminiai procesai, jei susidariusios medžiagos po to yra sudeginamos. Į šį apibrėžimą įeina vieta ir visa deginimo įmonė su visomis deginimo linijomis, atliekų priėmimo, laikymo, pirminio apdorojimo vietoje įrenginiais, atliekų kuro

¹²³ 2002-12-31 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. 699 „Dėl Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo. Suvestinė redakcija nuo 2015-05-09 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A6BE5BE0C398/scmyILPpKO>>.

¹²⁴ 2002-12-31 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. 699 „Dėl Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo. Suvestinė redakcija nuo 2015-05-09 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A6BE5BE0C398/scmyILPpKO>>.

*ir oro padavimo sistemomis, katilu, išmetamųjų dujų valymo įrenginiais, vietoje esančiais likučių ir nuotekų valymo arba laikymo įrenginiais, krovimo priemonėmis, deginimo operacijų tikrinimo sistemomis, registruojančiomis ir atliekančioms deginimo sąlygų monitoringą*¹²⁵, o „**bendro atliekų deginimo įmonė**“ – tai bet kuri stacionari arba mobili įmonė, kurios pagrindinis tikslas yra energijos arba materialių produktų gamyba ir — kuri naudoja atliekas kaip įprastinį arba kaip papildomą kurą; arba — kurioje atliekos yra termiškai apdorojamos tam, kad būtų sunaikintos. Jei bendras atliekų deginimas atliekamas tokiu būdu, kad pagrindinis įmonės tikslas yra ne energijos arba materialių produktų gamyba, o terminis atliekų apdorojimas, įmonė vadinama deginimo atliekų įmone, kaip apibrėžta 4 punkte. Šis apibrėžimas apima vietą ir visą deginimo įmonę su visomis bendro deginimo linijomis, atliekų priėmimo, laikymo, pirminio apdorojimo vietoje įrengimais, atliekų, kuro ir oro padavimo sistemomis, katilu, išmetamųjų dujų valymo įrenginiais, vietoje esančiais likučių ir nuotekų valymo arba laikymo įrenginiais, krovimo priemonėmis ir deginimo operacijų kontroliavimo sistemomis, registruojančiomis ir atliekančioms deginimo sąlygų monitoringą¹²⁶.

Lyginant Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje pateiktas atliekų deginimo ir bendro deginimo įmonių sąvokas su įtvirtintomis Lietuvoje, matome, kad perkeltos sąvokos iš direktyvos buvo su tam tikrais papildymais (papildomai įtvirtintos nuostatos pažymėtos aukščiau paryškintai, išskyrus pačias sąvokas).

Vienas iš sąvokų papildymų numato, kad įrenginio veikla yra suprantama kaip bendrojo deginimo įrenginio ir tuomet, kai deginama oksiduojant, ar vykdant kitus procesus, „įskaitant pirolizę, pavertimą dujomis ir plazminius procesus, jei vykstant šiems procesams susidariusios medžiagos yra sudeginamos“¹²⁷, nors direktyvoje pateikiamoje sąvokoje tokio patikslinimo ir įtraukimo visų papildomų procesų-nenumato. Taip pat direktyvoje nenumatyta ir to, kad „jei atliekos termiškai apdorojamos kitu būdu nei oksiduojant, pavyzdžiui, pirolizės, pavertimo dujomis arba plazminių procesų būdu, bendro atliekų deginimo įrenginio veikla apima ir terminio apdorojimo procesą, ir vėlesnį deginimo procesą“¹²⁸.

Šie papildymai buvo įtvirtinti Aplinkos ministro 2013 m. balandžio 16 d. įsakymu Nr. D1-264 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 699 „Dėl Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2013, Nr. 42-2082),

¹²⁵ 2000-12-04 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr.2000/76/EB dėl atliekų deginimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0076&from=LT>>

¹²⁶ 2000-12-04 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr.2000/76/EB dėl atliekų deginimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12].<<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0076&from=LT>>

¹²⁷ 2002-12-31 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. 699 „Dėl Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo. Suvestinė redakcija nuo 2015-05-09 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27] <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A6BE5BE0C398/scmyILPpKO>>.

¹²⁸ Ten pat.

kuris įsigaliojo nuo 2016 m. balandžio 30 d. Prieš šį pakeitimą deginimo ir bendrojo deginimo įrenginių sąvokos, įtvirtintos Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimuose galima sakyti buvo identiškios su direktyvoje numatytomis. 6.2. punkte buvo skelbiama, kad **“bendro deginimo įrenginys (bendro deginimo įmonė)– tai bet kuris stacionarus arba mobilus įrenginys, kurio pagrindinis tikslas yra energijos arba materialių produktų gamyba ir kuris naudoja atliekas kaip įprastinį arba kaip papildomą kurą arba kuriame atliekos yra termiškai apdorojamos tam, kad būtų pašalintos. Jei bendras atliekų deginimas vykdomas taip, kad pagrindinis įmonės tikslas yra ne energijos ar materialių produktų gamyba, o terminis atliekų apdorojimas, įrenginys laikomas deginimo įrenginiu ir jam taikomas 6.3 punkto apibrėžimas. Šis apibrėžimas apima visą įrenginį ir teritoriją, įskaitant visas bendro deginimo linijas, atliekų priėmimo, laikymo, pirminio apdorojimo įrenginius, atliekų, kuro ir oro padavimo sistemas, katilus, išmetamųjų dujų valymo įrenginius, vietoje esančius degimo liekanų ir nuotekų apdorojimo ar saugojimo įrenginius, kaminus, deginimo operacijų tikrinimo sistemas ir prietaisus, registruojančius deginimo sąlygas ir atliekančius jų monitoringą”**¹²⁹. O 6.3. punkte buvo skelbiama, kad **„deginimo įrenginys (deginimo įmonė) – tai bet koks stacionarus arba mobilus techninis vienetas su visa įranga, skirtas termiškai apdoroti atliekas panaudojant ar nepanaudojant pagamintą šilumą. Terminis apdorojimas apima deginimą oksiduojant atliekas ir kitus terminius procesus, tokius kaip pirolizė, pavertimas dujomis ar plazminiai procesai, jei tokio apdorojimo metu susidariusios medžiagos po to yra sudeginamos. Šis apibrėžimas apima visą įrenginį ir teritoriją, įskaitant visas deginimo linijas, atliekų priėmimo, laikymo, pirminio apdorojimo įrenginius, atliekų, kuro ir oro padavimo sistemas, katilus, išmetamųjų dujų valymo įrenginius, vietoje esančius degimo liekanų ir nuotekų apdorojimo ar saugojimo įrenginius, kaminus, deginimo operacijų tikrinimo sistemas ir prietaisus, registruojančius deginimo sąlygas ir atliekančius jų monitoringą”**¹³⁰.

Taip pat paminėtina, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 18 d. nutartyje AB-6357-3-61-3-02580-2014-5, administracinė byla A-1055-624/2016, kur buvo peržiūrimas Vilniaus apygardos teismo sprendimas dėl planuojamos Kauno kogeneracinės jėgainės, be kita ko Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas remdamasis Atliekų deginimo aplinkosauginiai reikalavimais, patvirtintais Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 699, išskyrė bendro atliekų deginimo įrenginių ir atliekų deginimo įrenginių sąvokas pateikiant tik esminius šių sąvokų bruožus: *„bendro atliekų deginimo įrenginiai*

¹²⁹ 2002-12-31 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. 699 „Dėl Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo. Suvestinė redakcija nuo 2010-10-14 iki 2013-04-29 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27] <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A6BE5BE0C398/RUoBZMqzFy>>.

¹³⁰ Ten pat.

(stacionarus arba mobilus techninis vienetas, kurio pagrindinis tikslas yra energijos arba materialių produktų gamyba ir kuriam kaip įprastinis ar papildomas kuras naudojamos atliekos arba kuriame atliekos termiškai apdorojamos siekiant jas pašalinti) ir atliekų deginimo įrenginiai (stacionarus arba mobilus techninis vienetas, įskaitant visą įrangą, kuris skirtas atliekoms termiškai apdoroti ir kurio pagaminta šiluma naudojama arba nenaudojama)¹³¹. Beje, atsižvelgiant į šias sąvokas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pritarė Vilniaus apygardos teismo išaiškinimui, kuriame Kaune planuojama kogeneracinė jėgainė buvo pripažinta bendrojo atliekų deginimo įrenginiu. Tą patį būtų galima pasakyti ir apie Klaipėdoje esančią ir Vilniuje ateityje atsirasiančią kogeneracines jėgaines-jos priskirtinos prie bendrojo atliekų deginimo įrenginių, nes pagrindinis tikslas yra (ir bus) energijos gamyba.

Šias sąvokas svarbu išsiaiškinti ne tik dėl pradinės aptariamąs kietojo atgautojo kuro sąvokos tikslinimo, bet ir dėlto, kad Atliekų tvarkymo įstatymo 4 str. 6 d. numatyta, kad „*Atliekų tvarkymo objektai, atitinkantys Vyriausybės nustatytus kriterijus, steigiami ir pripažįstami atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektais Vyriausybės nustatyta tvarka. Tik Vyriausybės pripažintuose atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos*“.

Tad iš esmės bendrojo atliekų deginimo įrenginiai, kuriuose gali būti naudojamas kietasis atgautasis kuras energijai gauti, turi būti pripažinti valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais, ir kaip ir buvo išsiaiškina pirmame skyriuje, turi atitikti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytus reikalavimus, kurių vienas iš jų numato, kad 51 % procentas akcijų ir tokių akcijų suteikiamų balsų turi priklausyti Lietuvos valstybei arba valstybės valdomai įmonei, tačiau atliekų deginimo įmonė manytina nebūtinai turi būti pripažinta valstybinės reikšmės objektu ir atitikti nustatytus reikalavimus, nes atliekų deginimo įmonės sąvokoje nurodoma, kad energija gali būti ir nenaudojama, taigi tikslas nėra gaminti energiją, kuri suprantama kaip esminė priežastis Atliekų tvarkymo įstatyme 4 str. 6 d. numatyta ribojanti subjektų ratą, galintį naudoti tokį kurą.

Paminėtoje administracinėje byloje A-1055-624/2016 dėl Kauno kogeneracinės jėgainės buvo pateiktas skundas, kuriame pareiškėjai nurodė, kad „*Atliekų tvarkymo įstatymo 4 straipsnio 6 dalis draudžia **planuoti naudoti kaip kurą** po rūšiavimo likusias ir perdirbti netinkamas energinę vertę turinčias komunalines atliekas, jeigu atitinkamas įrenginys (objektas) nėra pripažintas atliekų*

¹³¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 18 d. nutartis AB-6357-3-61-3-02580-2014-5 administracinėje byloje A-1055-624/2016. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23]. <<http://eteismai.lt/byla/120287875650880/A-1055-624/2016>>.

tvarkymo valstybinės reikšmės objektu¹³². Pareiškėjai taip pat nurodė, kad „Vilniaus apygardos administracinis teismas visiškai nepagrįstai ir neteisėtai iš šios normos taikymo srities eliminavo planavimo stadiją ir reikalavimus susiejo tik su realiu komunalinių atliekų kaip kuro naudojimu. Tiek PAV ataskaita, tiek ir Sprendimas patvirtina faktą, kad UAB „Fortum Heat Lietuva“ planuoja kaip kurą jėgainėje naudoti komunalines atliekas. Jėgainė nėra Vyriausybės pripažinta valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu. UAB „Fortum Heat Lietuva“ šiuo metu net neturi galimybės tapti valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu. Nei PAV ataskaitoje, nei Sprendime komunalinės atliekos negalėjo būti nurodytos kaip kuras“¹³³.

Tačiau Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas išaiškino, kad „nors UAB „Fortum Heat Lietuva“ ar Kauno kogeneracinė jėgainė nėra įtraukta į ūkio ministro 2013 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. 4-1068 patvirtintą Įmonių, kurios steigia ar yra įsteigusios ir eksploatuoja objektus, priskirtus valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektams, sąrašą, ginčijamame sprendime nustatyta, kad planuojama ūkinė veikla poveikio aplinkai požiūriu leistina pagal parengtą PAV ataskaitą ir įvykdžius šio sprendimo 10 punkte nustatytas sąlygas (12 p.). Sprendimo 10.6 punkte nustatyta, kad kaip kuras jėgainėje galės būti naudojamos po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energetinę vertę turinčios komunalinės atliekos tuomet, jeigu jėgainė atitiks Atliekų tvarkymo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies nuostatas, t. y. tik kai bus pripažinta atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektu ir įtraukta į tokių objektų sąrašą“¹³⁴.

Teismas nurodydamas, kad Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo ir pripažinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimu Nr. 113 (2014 m. vasario 19 d. nutarimo Nr. 158 redakcija) bei Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ nėra „nustatyta, kad planuojamos ūkinės veiklos, susijusios su perdirbti netinkamų energinę vertę turinčių komunalinių atliekų naudojimu bendrai šilumos ir elektros energijos gamybai (kogeneracijai), poveikio aplinkai vertinimas gali būti atliekamas tik dėl objektų, kurie yra pripažinti valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais, o Atliekų tvarkymo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies (2014 m. sausio 23 d. įstatymo Nr. XII-769 redakcija) nuostata dėl ne tik galimo, bet ir planuojamo naudoti kuro suformuluota tik dėl to, kad ji taikoma ne tik planuojamiems, bet ir jau veikiantiems atliekų tvarkymo objektams, kuriuose energijai gaminti kaip kuras jau yra naudojamos po rūšiavimo

¹³² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 18 d. nutartis AB-6357-3-61-3-02580-2014-5 administracinėje byloje A-1055-624/2016. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23]. <<http://eteismai.lt/byla/120287875650880/A-1055-624/2016>>.

¹³³ Ten pat.

¹³⁴ Ten pat.

likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos, kuriems Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo ir pripažinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimu Nr. 113 (2014 m. vasario 19 d. nutarimo Nr. 158 redakcija) 5.1–5.2 papunkčiuose nustatyti reikalavimai netaikomi (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ (2014 m. vasario 19 d. nutarimo Nr. 158 redakcija) 2.2 p.¹³⁵.

Teismas taip pat nurodė, kad „Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas taip pat nenustato, kad planuojamos ūkinės veiklos, susijusios su perdirbti netinkamų energinę vertę turinčių komunalinių atliekų naudojimu bendrai šilumos ir elektros energijos gamybai (kogeneracijai), poveikio aplinkai vertinimas gali būti atliekamas tik dėl objektų, kurie yra pripažinti valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais. Be to, kaip matyti iš pateiktų dokumentų, UAB „Fortum Heat Lietuva“ planuojamos vykdyti ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesas buvo pradėtas gerokai anksčiau nei įsigaliojo Atliekų tvarkymo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies redakcija (2014 m. sausio 23 d. įstatymo Nr. XII-769 redakcija, taikoma nuo 2014 m. sausio 23 d.), pagal kurią tik Vyriausybės pripažintuose atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti **po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos, todėl aiškinimas, kad planuojamos ūkinės veiklos, susijusios su perdirbti netinkamų energinę vertę turinčių komunalinių atliekų naudojimu bendrai šilumos ir elektros energijos gamybai (kogeneracijai), poveikio aplinkai vertinimas gali būti atliekamas tik dėl objektų, kurie yra pripažinti valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais, reikštų retrospektyvinį įstatymo galiojimą, kas šiuo atveju įstatyme nėra nei numatyta, nei, atsižvelgiant į tai, kad tokioje procedūroje sprendžiama ne dėl leidimo vykdyti ūkinę veiklą išdavimo, o tik ar ji leistina / neleistina pasirinktoje vietoje, objektyviai pateisinama**¹³⁶.

Taigi kaip ir minėta teismo sprendime, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ (2014 m. vasario 19 d. nutarimo Nr. 158 redakcija) 2.2. punktas numatė, kad „**Veikiantiems atliekų tvarkymo objektams, kuriuose energijai gaminti kaip kuras jau yra naudojamos po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos, netaikomi Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo ir pripažinimo tvarkos aprašo 5.1 ir 5.2 papunkčiuose nustatyti**

¹³⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 18 d. nutartis AB-6357-3-61-3-02580-2014-5 administracinėje byloje A-1055-624/2016. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23]. <<http://eteismai.lt/byla/120287875650880/A-1055-624/2016>>.

¹³⁶ Ten pat.

*reikalavimai*¹³⁷. Toks veikiantis atliekų tvarkymo įrenginys- UAB „Fortum Klaipėda“ kogeneracinė jėgainė Klaipėdoje. Beje, 2014 m. gruodžio 23 d., netaikant valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo ir pripažinimo tvarkos aprašo 5.1 ir 5.2 papunkčių, UAB „Fortum Klaipėda“ valdomą biokuro ir atliekų termofikacinę jėgainę pripažino valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu¹³⁸.

UAB „Vilniaus kogeneracinė jėgainė“ ateityje eksploatuosimą kogeneracinę jėgainę taip pat 2016 m. spalio 12 d. pripažino valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu¹³⁹, o UAB „Kauno kogeneracinė jėgainė“ ateityje eksploatuosimą kogeneracinę jėgainę pripažino valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu pripažino 2016 m. spalio 5 d.¹⁴⁰.

Dar vienos įmonės, t. y. UAB „Toksika“ eksploatuojami atliekų tvarkymo objektai yra pripažinti valstybinės reikšmės. Šie objektai yra pavojingų atliekų deginimo įrenginys, pavojingų atliekų sąvartynas bei regioninė pavojingų atliekų tvarkymo aikštelė¹⁴¹. Matome kad iš šešių esamų valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų, kuriuos valdo ar dar tik valdys iš viso keturios įmonės,- trys iš objektų yra kogeneracinės jėgainės, kuriose turi būti deginamas (vienoje iš jų jau yra) kietasis atgautasis kuras, o dar viename objekte yra deginamos pavojingos atliekos.

Be to sutiktina su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo argumentais, kad turi būti leidžiama planuoti sukurti įrenginius, kuriuose būtų naudojamos po apdorojimo likusios perdirbti netinkamos tačiau energetinę vertę turinčios atliekos kaip kuras energijai gauti, net jei ir toks objektas nėra pripažintas valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu, nes pačios planavimo procedūros gali būti organizuojamos ir ne pačio subjekto, vykdyšančio veiklą, bet turinčių reikalingą kompetenciją specialistų, bei dėl to, kad vykdyti tam tikrą veiklą galima nuo tada, kai yra gaunamas taršos ir integruotos prevencijos kontrolės (toliau-TIPK) leidimas, o jį gauti turi atitinkamą ūkinę veiklą vykdydanti įmonė. Tačiau atkreipiamas dėmesys, kad tokiu atveju paraišką dėl taršos ir prevencijos kontrolės leidimo išdavimo nagrinėsianti institucija (šiai dienai Aplinkos apsaugos agentūrai yra

¹³⁷ 2014-02-19 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 158 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ pakeitimo. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c810e3809af211e3a4affcaaa513aa57>>.

¹³⁸ 2014-12-23 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1468 dėl UAB „Fortum Klaipėda“ biokuro ir atliekų termofikacinės jėgainės pripažinimo valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/87386ce08f8211e4a98a9f2247652cf4>>.

¹³⁹ 2016-10-12 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1018 dėl UAB Vilniaus kogeneracinės jėgainės pripažinimo valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cf439040946811e69ad4c8713b612d0f>>.

¹⁴⁰ 2016-10-05 23 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.980 dėl Kauno kogeneracinė jėgainės pripažinimo valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/95edfba08bb211e6b969d7ae07280e89>>.

¹⁴¹ 2013-12-11 Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2009 m. rugsėjo 2 d. įsakymo Nr. 4-439 „Dėl sąrašo įmonių, kurios steigia ar yra įsteigusios ir eksploatuoja objektus, priskirtus valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektams, sudarymo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A2E36473F99C>>.

priskirtos paraiškų nagrinėjimo funkcijos) turi išanalizuoti ar paraišką teikianti įmonė yra valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektas, ar ne.

Tačiau manytina kol nebus aiškiai apibrėžta tokią analizę atitinkamai institucijai padaryti, gali kilti dar ne vienas nesusipratimas, nes jau TIPK leidimą, ūkinė veikla galės būti vykdoma teisėtai.

2017 m. balandžio 12 d. Aplinkos apsaugos agentūra priėmė atrankos išvadą dėl UAB „Eilana“ pramonės g. 1, Alytuje panaudotų padangų ir/arba plastikų perdirbimo pirolizės būdu, dalį plastikų atliekų pakeičiant degiosiomis atliekomis poveikio aplinkai vertinimo. Šioje atrankos išvadoje aprašant planuojamą ūkinę veiklą yra nurodoma, kad įmonė UAB „Eilana“ jau turi taršos ir integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą vykdyti panaudotų padangų ir/arba plastikų perdirbimo pirolizės būdu veiklą, jį nori pakeisti taip, kad galėtų dalį plastikų pakeisti degiosiomis atliekomis¹⁴². Nurodoma, kad vykdant tokią veiklą bus gaunami *lakieji skysčiai (skystas kuras), anglis ir pirolizės dujos*, nurodoma, kad *Pirolizės metu pagamintas skystas kuras bus saugomas lauke dvejuose po 30 m³ talpos rezervuaruose. Pirolizės būdu pagamintos dujos bus panaudotos padangų ir plastikų perdirbimo procese, o perteklinė šiluma-patalpų šildymui*¹⁴³.

Nors ir šioje atrankos išvadoje buvo nuspręsta, kad yra reikalinga atlikti poveikio aplinkai vertinimo procedūras, nagrinėjant aprašytą ūkinę veiklą bei turint omenyje Atliekų tvarkymo įstatymo 4 str. 6 d., kuriame skelbiama, kad „*atliekų tvarkymo objektai, atitinkantys Vyriausybės nustatytus kriterijus, steigiami ir pripažįstami atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektais Vyriausybės nustatyta tvarka. Tik Vyriausybės pripažintuose atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos*“¹⁴⁴ bei atsižvelgiant į tai, kad nenaudojant atliekų kaip kuro energijai gaminti, kaip jau išsiaiškinome, iš principo galima jas deginti net ir ne valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektuose, kyla daug klausimų.

Vienas iš klausimų-ar pagal Atliekų tvarkymo įstatymo 4 str. 6 d. energijos gaminimas yra suprantamas kaip pirminis veiksmas (sudeginamos atliekos ir gaunama energija), ar ir antrinis (sudeginamos atliekos, gaunamos dujos, o po to dujos naudojamos energijai gaminti); Kitas klausimas-Ar siekis gauti dujas, kurių naudojimo tikslas- energija, nebus suprantamas kaip energijos gaminimo tikslas? Jei vis tik būtų suprantama, kad dujų gavimas yra siekis gauti energiją, tai ar siekis gauti energiją savo ūkinės veiklos reikmėms (kaip teigiama atrankos išvadoje, dujos bus naudojamos

¹⁴² 2017-04-12 Aplinkos apsaugos agentūros atrankos išvada dėl UAB „Eilana“ pramonės g.1, Alytuje panaudotų padangų ir/arba plastikų perdirbimo pirolizės būdu, dalį plastikų pakeičiant degiosiomis atliekomis, poveikio aplinkai vertinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].<<http://gamta.lt/files/3962.pdf>>.

¹⁴³ Ten pat.

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].< <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/ZDVfrRcQGI>>.

„padangų ir plastikų perdirbimo procese, perteklinė šiluma-patalpų šildymui“¹⁴⁵) būtų vis tiek kliūtis tokią veiklą vykdyti, jei objektas nebūtų pripažintas valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu?

Atsakant į iškeltus klausimus, manytina, kad neturėtų būti draudžiama pirolizės būdu deginti po apdorojimo likusių perdirbti netinkamų, tačiau energetinę vertę turinčių atliekų ne valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektuose, nes pirminis tikslas nėra energijos gavimas, pirminis tikslas skysto kuro ir dujų gamyba. O jei būtų pripažinta, kad tokiu atveju veikla būtų neleistina, nes vis tiek galiausiai gaunama energija, tai manytina turėtų būti pripažinta, kad savo nedidelio poreikio reikmėms galima tokią veiklą vykdyti net jei ir objektas nepripažintas valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu, nes tai būtų tik šalutinė, o ne pagrindinė įmonės veikla, iš kurios nebūtų siekiama pasipelnyti.

Tačiau manytina leidimai naudoti po rūšiavimo likusias ir perdirbti netinkamas energetinę vertę turinčias komunalines atliekas bus išduodami atsižvelgiant į du aspektus. Visų pirma, ar Lietuvos Respublikoje bus pastatytos abi Vilniaus ir Kauno kogeneracinės jėgainės (vis dar politiniame lygmenyje sprendžiamas poreikis, nors ir šie objektai jau yra pripažinti valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais), ar užteks po apdorojimo likusių perdirbti netinkamų, tačiau energetinę vertinę turinčių komunalinių atliekų kiekių šioms jėgainėms eksploatuoti. Manytina, kad atsiradus abejoms kogeneracinėms jėgainėms, bus siekiama dar labiau sugriežtinti teisės aktus dėl apdorojimo likusių perdirbti netinkamų, tačiau energetinę vertinę turinčių komunalinių atliekų naudojimo.

Grįžtant prie pačios kietojo atgautojo kuro sąvokos, kuri buvo aptariama ir kuri yra įtvirtinta 2014 m. sausio 23 d. Nr. D1-59 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. D1-810 „Dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“, pasakytina, kad išskyrus daugumoje regionų ir savivaldybių tarybų patvirtintus atliekų tvarkymo 2014-2020 m. planus, bei jau minėtą valstybinį atliekų tvarkymo 2014-2010 metų planą, kurio 232.4.punkte skelbiama, kad „*iki bus sukurti komunalinių atliekų deginimo pajėgumai Lietuvoje, ieškoti galimybių laikyti kietąjį atgautąjį kurą*“¹⁴⁶, daugiau teisės aktų, kuriuose tokia sąvoka būtų įtvirtinta nėra.

¹⁴⁵ 2017-04-12 Aplinkos apsaugos agentūros atrankos išvada dėl UAB „Eilana“ pramonės g.1, Alytuje panaudotų padangų ir/arba plastikų perdirbimo pirolizės būdu, dalį plastikų pakeičiant degiosiomis atliekomis, poveikio aplinkai vertinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].<<http://gamta.lt/files/3962.pdf>>.

¹⁴⁶ 2016 -06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.

Štai Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 26 d. sprendimu Nr. 1-152 patvirtintame Vilniaus miesto savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. plane numatyta, kad „*Pagrindinė mechaninio rūšiavimo įrenginio paskirtis – mišrių komunalinių atliekų srauto rūšiavimas. Įgyvendinus projektą, Vilniaus apskrityje komunalinių atliekų tvarkymo sistema bus pertvarkyta tokiu būdu, kad likusios po rūšiavimo jų susidarymo vietoje atliekos bus nukreipiamos rūšiavimui į MBA įrenginius, kuriuose bus atskiriamos perdirbimui ir panaudojimui tinkamos atliekos (pagrindė – antrinės žaliavos, biologiškai skaidžios atliekos ir kietojo atgautojo kuro (toliau – KAK) frakcija)*“¹⁴⁷. Taip pat numatyta kad „*po biologiškai skaidžių atliekų biologinio apdorojimo gautas KAK (preliminariai – apie 41–43 tūkst. tonų kasmet) bus perduotas atliekų naudojimo energijai gauti įrenginiams (energijos gamybai kogeneracijos būdu)*“¹⁴⁸.

Anykščių rajono savivaldybės taryba 2015 m. rugsėjo 24 d. sprendimu Nr. 1-TS-262 patvirtinto Anykščių rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014-2020 m. planą, kuriame numatyta, kad „*Mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiuose atskirtas kietasis atgautasis kuras bus nukreipiamas deginimui viename iš esamų ar planuojamų pastatyti atliekų deginimo įrenginių kituose komunalinių atliekų tvarkymo regionuose Lietuvoje*“¹⁴⁹.

Ignalinos rajono savivaldybės taryba 2015 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. T-82 patvirtinto Ignalinos rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planą, kuriame skelbiama, kad „*MBA įrenginiuose atskirtas kietasis atgautasis kuras (toliau – KAK) bus nukreipiamas deginimui vienoje iš esamų ar planuojamų atliekų deginimo įrenginių*“¹⁵⁰.

Jurbarko rajono savivaldybės taryba 2015 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. T2-132 patvirtino Jurbarko rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planą, kuriame numatyta „*Atskirtos antrinės žaliavos būty perduodamos tolimesniems atliekų tvarkytojams perdirbimui, o iš energetinę vertę turinčių atliekų būty gaminamas kietasis atgautasis kuras (KAK) arba jos būty tiesiai vežamos deginimui į atliekų deginimo įrenginius*“¹⁵¹.

Kupiškio rajono savivaldybės 2016 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. TS-215 patvirtintame Kupiškio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. plano lentelėje „*atskirtos mechaninio*

¹⁴⁷ 2015-08-26 Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas Nr. 1-152 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30269632>>.

¹⁴⁸ Ten pat.

¹⁴⁹ 2015-09-24 Anykščių rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. 1-TS-262 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/20838ff065e411e58e1ab2c84776483b>>.

¹⁵⁰ 2015-05-28 Ignalinos rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-82 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f1d21eb0085511e588da8908dfa91cac>>.

¹⁵¹ 2015-05-28 Jurbarko rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T2-132 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1f5c37c00aaf11e588da8908dfa91cac>>.

biologinio apdorojimo įrenginyje atliekos/žaliavos“ nurodoma, kad bus atskirta „**Degiosios atliekos / kietasis atgautasis kuras**“¹⁵².

Molėtų rajono savivaldybės taryba 2015 m. kovo 26 sprendimu Nr. B1-50 patvirtino Molėtų rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planą, kuriame skelbiama „**MBA įrenginiuose atskirtas kietasis atgautasis kuras (toliau – KAK) bus nukreipiamas deginimui vienoje iš esamų ar planuojamų atliekų deginimo įrenginių**“¹⁵³ bei tai kad „Pagrindinė šių įrenginių mechaninio rūšiavimo grandies paskirtis – iš mišrių komunalinių atliekų srauto atskirti pakuočių atliekas ir kitas antrines žaliavas, biologiškai skaidžias atliekas ir **kietojo atgautojo kuro (toliau – KAK) frakciją**“¹⁵⁴.

Pagėgių savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 11 d. sprendimu Nr. T-115 patvirtintas Pagėgių savivaldybės atliekų tvarkymo 2014 – 2020 m. planas, kuriame numatyta, kad „**atskirtos antrinės žaliavos būtų perduodamos tolimesniems atliekų tvarkytojams perdirbimui, o iš energetinę vertę turinčių atliekų būtų gaminamas kietasis atgautasis kuras (KAK) arba jos būtų tiesiai vežamos deginimui į atliekų deginimo įrenginius**“¹⁵⁵.

Šalčininkų rajono savivaldybė 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimu Nr. T-287 patvirtino Šalčininkų rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planą kuriame numatyta kad „Pagrindinė šių įrenginių paskirtis – iš mišrių komunalinių atliekų (toliau – MKA) srauto atskirti antrines žaliavas (metalus, plastiką, popierių, kartoną, stiklą), biologiškai skaidžias atliekas ir **paruošti kietąjį atgautąjį kurą (toliau – KAK) kogeneracinei jėgainei**“¹⁵⁶. Bei „Po komunalinių atliekų mechaninio rūšiavimo likusios perdirbimui netinkamos, bet energetinę vertę turinčios atliekos bus perduotos atliekų deginimo įmonei. **KAK energetinė vertė turės būti ne mažiau 12 MJ/kg, o drėgnis – ne daugiau 25 proc.**“¹⁵⁷.

Panašios arba tapačios nuostatos dėl kietojo atgautojo kuro randamos ir kitų savivaldybių tarybų patvirtintuose atliekų tvarkymo 2014-2020 planuose, pvz. Šilalės, Tauragės, Visagino, Zarasų, Akmenės, Joniškio, Panevėžio, Radviliškio, Švenčionių, Šiaulių ir kt.

Tačiau kietojo atgautojo kuro sąvokos nėra nei Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme, nei Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintose atliekų tvarkymo taisyklėse (toliau – Atliekų tvarkymo taisyklės).

¹⁵² 2016-06-30 Kupiškio rajono savivaldybės sprendimas Nr. TS-215 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/62ade7403f4b11e6a8ae9e1795984391>>.

¹⁵³ 2015-03-26 Molėtų rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. B1-50 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/86d8bad0d9eb11e4bddbf1b55e924c57>>.

¹⁵⁴ Ten pat.

¹⁵⁵ 2015-06-11 Pagėgių savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-115 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6968908010df11e58569be21ff080a8c>>.

¹⁵⁶ 2015-12-29 Šalčininkų rajono savivaldybės sprendimas Nr. T-287 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/36385cd0aee711e5b12fbb7dc920ee2c>>.

¹⁵⁷ Ten pat.

Tačiau pastarosiose Atliekų tvarkymo taisyklėse, kietasis atgautasis kuras yra vadinamas kita sąvoka- *degiosiomis atliekomis (iš atliekų gauto kuro)*. Ši sąvoka toliau trumpinama iki *degiųjų atliekų* sąvokos. Atliekų tvarkymo taisyklių pirmame priede yra numatytas atliekų sąrašas, kuriame išskiriamas *degiųjų atliekų (iš atliekų gauto kuro)* pogrupis su kodu 19 12 10. Šis pogrupis yra iš kitaip *neapibrėžtos atliekų mechaninio apdorojimo (pvz., rūšiavimo, smulkinimo, suslėgimo, granuliavimo) atliekų* grupės su kodu 19 12. Taigi įstatymo apimtyje degiosios atliekos yra suprantamos tik kaip tos, kurios gaunamos iš aukščiau aptartos pirmosios grupės (iš mišrių komunalinių atliekų srauto apdoroto MBA ar MA įrenginiuose), o antroji grupė - kuras iš atliekų susidariusių gamyboje ir kitoje teisėtai vykdomoje ūkinėje veikloje, įstatymo požiūriu nėra degiosios atliekos (iš atliekų gautas kuras).

Beje 2016 m. rugsėjo 16 d. Lietuvos Respublikos ministro įsakymu Nr.D1-617, buvo pakeistos Atliekų tvarkymo taisyklės (patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“).

Šių Atliekų tvarkymo taisyklių pakeitimas, kuriuo buvo įtvirtinta degiųjų atliekų saugojimo reikalavimai, atsirado tik kilus atliekų krizei Vilniuje, kai buvo sustabdyta MBA įrenginių gamykla¹⁵⁸, dėl to, kad pastaroji nebeturėjo, kur saugoti kietojo atgautojo kuro. Šiose Atliekų tvarkymo taisyklėse be kita ko buvo įtvirtinta ir nuostata, jog „*degiosios atliekos gali būti terminuotai saugomos sąvartyne, iki bus įrengtos degiųjų atliekų laikymo vietos*“¹⁵⁹, tačiau to paties įsakymo 2 punkte buvo skelbiama, kad „*Taisyklių 118 punkto nuostatos nuo šio įsakymo įsigaliojimo taikomos iki 2017 m. kovo 31 d.*“¹⁶⁰, t. y. saugomos sąvartyne degiosios atliekos gali būti tik iki kovo 31 d.

Suėjus Taisyklių 118 punkte nurodytam terminui, situacija dėl ilgalaikio saugojimo nebuvo išspręsta, todėl ši *degiųjų atliekų* saugojimo terminą įsakymu pratęsė iki 2017 m. balandžio 30 d.¹⁶¹, o šiai dienai galioja pratęsimas iki 2017 m. gegužės 31 d.¹⁶².

Pagal teisės aktų sistemoje pasirodžiusį 2017 m. gegužės 9 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymą Nr. D1-387 „dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. spalio 18 d. įsakymo Nr. 444 „Dėl Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, galime numatyti, kad Taisyklių 118 punktą ir dar kartą turėtų būti pratęstas. Taip sprendžiama iš to, kad paminėtame projekte yra numatoma praplėsti

¹⁵⁸ Žiniasklaidoje pasirodė informacija, kad Vilniaus mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiai nebegali priimti mišrių komunalinių atliekų apdorojimui, nes nebėra vietos kur saugoti kietąjį atgautąjį kurą.

¹⁵⁹ 2016-09-16 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-617 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12] <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b3a335407eef11e6b969d7ae07280e89>>.

¹⁶⁰ Ten pat.

¹⁶¹ 2017-03- 31 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1- 269 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37becfc0160c11e79800e8266c1e5d1b>>.

¹⁶² 2017-05-04 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1- 360 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-06] <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/10fd8ff0317f11e78397ae072f58c508>>.

nepavojingų atliekų sąvartyne galimų šalinti atliekų sąrašą, papildant jau esamą sąrašą 41.4 punktu, kuris projekte skelbia, kad nepavojingų atliekų sąvartyne nuo 2017 m. gruodžio 31 d. bus galima šalinti *“po mišrių komunalinių atliekų apdorojimo (technologijų pagalba) likusias netinkamas pakartotinai panaudoti ir perdirbti, tačiau energetinę vertę turinčias komunalines atliekas, kai nėra galimybių įgyvendinti Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 plano patvirtinimo“, 206 punkte nustatyto artumo principo ir nėra pakankamų esamų šių atliekų dalies naudojimo energijai gauti pajėgumų“*¹⁶³.

Panagrinėkime teisės akte pateikiamą nuorodą dėl artumo principo. Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 plano patvirtinimo 206 punkte skelbiama, kad *“Atliekų tvarkymo sistemos veiksmingumas tiesiogiai priklauso nuo savarankiškumo ir artumo principų taikymo. Vadovaujantis artumo principu, siekiama, kad mišrios komunalinės atliekos būtų naudojamos, o netinkamos perdirbti ar kitaip naudoti atliekos – šalinamos atitinkamai viename iš artimiausių tinkamai įrengtame atliekų šalinimo įrenginyje. Siekiama, kad Lietuvoje būtų sukurti pakankami mišrių komunalinių atliekų naudojimo ir atliekų šalinimo įrenginių pajėgumai, atsižvelgiant į geriausiai prieinamas technologijas“*¹⁶⁴.

O pakankamų esamų pajėgumų energijai gauti iš po mišrių komunalinių atliekų apdorojimo (technologijų pagalba) likusių netinkamų pakartotinai panaudoti ir perdirbti, tačiau energetinę vertę turinčių komunalinių atliekų kaip jau buvo išsiaiškinta- nėra, ir galimai atsiras tik po 3 (trijų) metų, t. y. 2020 metais.

Lingvistiškai aiškinant 2014 m. sausio 23 d. Nr. D1-59 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. D1-810 „Dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“, įtvirtintą kietojo atgautojo kuro sąvoką, t. y. kad *„Kietasis atgautasis kuras – iš nepavojingųjų atliekų paruoštas didelės energinės vertės kietasis kuras, naudojamas energijai gauti atliekų deginimo arba bendrojo atliekų deginimo įmonėse. Reikiamai apdorotas,*

¹⁶³ 2017-05-09 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-387 „dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. spalio 18 d. įsakymo Nr. 444 „Dėl Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploataavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-11] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b3bb6880355711e79f4996496b137f39?positionInSearchResults=0&searchModelUID=4fc06911-dfba-4497-bf21-8a5f806e44fb>>.

¹⁶⁴ 2014-04-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.366 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimą Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d833b6d0cfa811e3a8ded1a0f5aff0a9>> .

homogenizuotas ir kitaip pagerintas kietasis atgautasis kuras turi atitikti Lietuvos standarte LST EN 15359:2012 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“ nustatytus klasifikavimo ir specifikacijų reikalavimus¹⁶⁵ bei Atliekų tvarkymo taisyklėse įtvirtintą *degiųjų atliekų (iš atliekų gauto kuro)* sąvoką galima būtų suprasti, kad pagal teisės aktuose pateiktas sampratas, degioji atlieka tampa kietuoju atgautuoju kuru, kai ji yra panaudojama energijai gauti atliekų deginimo arba bendrojo atliekų deginimo įmonėje (svarbus pats panaudojimo faktas), nors iš esmės degiosios atliekos ir kietasis atgautasis kuras yra beveik tapačios medžiagos (tokį supratimą galima matyti ir kai kuriuose savivaldybių tarybų patvirtintuose atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planuose, pvz. Kupiškio rajono savivaldybės 2016 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. TS-215 patvirtintame Kupiškio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. plane kietasis atgautasis kuras ir degiosios atliekos išskirti pasviruoju brūkšniu, kuris „*vartojamas tam tikrai alternatyvai žymėti (atitinka jungtuką arba)*“¹⁶⁶, nors tiksliau reikėtų sakyti, kad degiosios atliekos ir kietasis atgautasis kuras gali sutapti, nes kietasis atgautasis kuras, gali būti gaminamas ne tik iš pirmosios grupės atliekų, gautų iš Mechaninio ir mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių (atliekos kodas 19 12 10), bet ir antrosios grupės atliekų, „*susidariusių gamyboje ir kitoje teisėtai vykdomoje ūkinėje veikloje*“¹⁶⁷, kuri pagal įstatyme pateiktus pogrupius, kaip jau buvo nurodyta, nėra priskiriama degiosioms atliekoms. O „*reikiamai apdorotas, homogenizuotas ir kitaip pagerintas kietasis atgautasis kuras, kuris atitinka Lietuvos standarte LST EN 15359:2012 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“ nustatytus klasifikavimo ir specifikacijų reikalavimus*“¹⁶⁸ pagal pateiktas sampratas jau negalėtų būti prilyginamas paprastoms degiosioms atliekoms, nes jis yra jau pagerintas, papildomai su juo atliktos reikiamos procedūros ir veiksmai, privalomi, kad jis atitiktų minimą standartą.

Kietasis atgautasis kuras, arba degiosios atliekos, pabrėžiant jo kilmę, dar įvardijamas kaip *po mišrių komunalinių atliekų (MKA) apdorojimo energetinę vertę turinčiomis atliekomis*“, taip galima būti tikriems, kad šis Kietasis atgautasis kuras kilo iš Pirmosios grupės. Paminėta sąvoka trumpinama ir iki „*energetinę vertę turinčių atliekų*“ sąvokos, taip pabrėžiant energetinę vertę, tačiau ne kilmę.

UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo

¹⁶⁵ 2016 -06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.

¹⁶⁶ Institucijų leidinių rengimo vadovas. Pasvirasis brūkšnys. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<http://publications.europa.eu/code/lt/lt-4100109.htm>>.

¹⁶⁷ UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita1447674363981.pdf>>.

¹⁶⁸ 2016 -06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.

optimizavimo nurodoma, kad „**Atliekinis kuras** - Nepavojingos komunalinės atliekos po antrinio išrūšiavimo bei nepavojingos gamybos atliekos, įskaitant pagal standarto LST EN 15359 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“ reikalavimus Lietuvoje numatomą gaminti 5 klasės kietąjį atgautąjį kurą“¹⁶⁹. O „**KAK⁴**- Iš nepavojingųjų, likusių po rūšiavimo ir perdirbti netinkamų energetinę vertę turinčių komunalinių ir pramoninių atliekų paruoštas kuras, naudojamas energijai gauti atliekų deginimo arba bendrojo atliekų deginimo įrenginiuose ir pagal savo fizines bei energetines savybes galintis būti prilygintas pagal Lietuvos standarto LST EN 15359:2012 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“ nustatytus klasifikavimo ir specifikacijų reikalavimus numatomam gaminti kietajam atgautajam kurui“¹⁷⁰.

UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo tai pat pažymima, kad „kad MBA projektų techninėje dokumentacijoje bei atliekų tvarkymo planuose perdirbimui netinkama energetinę vertę turinti iš mišrių komunalinių atliekų išskirta frakcija dažnai yra vadinama KAK⁴ – kietuoju atgautuoju kuru, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad specifišku KAK⁴ ši frakcija galės būti pripažinta tik standartizavus atliekų apdorojimo procesą bei sertifikuavus gaminamo KAK partijas, kaip tai numato Lietuvos standartas LST EN 15359:2012 (originalo žymuo EN 15359:2011) Kietasis atgautasis kuras, ir šį standartą lydintys kiti techniniai standartai. Paprastumo dėlei šiame Įvertinime KAK⁴ -u daugelyje atvejų yra vadinamas aukšto ir vidutinio kaloringumo iš atliekų išgaunamas/gaminamas kuras, kurio nurodomas kaloringumas yra 10-12 MJ/kg (2,75-3,33 MWh/t)¹⁷¹.

Kitoje UAB „Sweco Lietuva“ rengtoje poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje dėl Kauno kogeneracinės jėgainės statybos ir veiklos nurodomos tokios sąvokos: „**RDF** angl. klb.- refuse derived fuel; lietuvių klb.- alternatyvusis kuras¹⁷²; „**SRF** angl. klb. - solid recovered fuel; lietuvių klb.- kietasis atgautasis kuras“¹⁷³. Toje pačioje ataskaitoje nurodoma, kad „SRF yra išskiriamas iš RDF ir turi atitikti Europos Standartizacijos komiteto technines specifikacijas gamybai ir prekybai, kurias nustato dokumentas EN 15359:2011 „Solid recovered fuels - Specifications and classes“ (lietuviškas atitikmuo LST EN 15359:2012 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“)“¹⁷⁴, o „RDF gaminamas iš mišrių komunalinių, komercinių ir pramoninių atliekų, atskiriant

¹⁶⁹ UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita1447674363981.pdf>>. P.8.

¹⁷⁰ Ten pat.

¹⁷¹ Ten pat. P.73.

¹⁷² UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl Kauno kogeneracinės jėgainės statybos ir veiklos [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita_TEKSTAS%20I%20KNYGA.pdf>.

¹⁷³ Ten pat.

¹⁷⁴ Ten pat.

aukšto kaloringumo frakciją. RDF priskiriamas atliekoms ir jo deginimui taikomi atliekų deginimo reikalavimai. Skaičiuojama, kad iš mišrių komunalinių atliekų gaminamo RDF išeiga sudaro nuo 23 iki 50 proc. atliekų masės“¹⁷⁵.

Taip pat nurodoma, kad „Kauno kogeneracinėje jėgainėje pagrindinis planuojamas naudoti kuras – netinkamos perdirbti, tačiau energetinę vertę turinčios atliekos (SRF arba RDF), kurios sudarys maždaug 60-80% viso sudeginamo kuro, likusi dalis bus biokuras ir durpės. Paruoštos atliekos bus tiekiamos iš iki 2016 metų planuojamų pastatyti Kauno MBA perdirbimo įrenginių“¹⁷⁶.

Taigi, nors ir 2012 m. spalio 4 d. įsakyme Nr. D1-810 „Dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo“, savivaldybių tarybų patvirtintuose atliekų tvarkymo 2014-2020 m. planuose, ir valstybiname atliekų tvarkymo 2014-2010 metų plane) yra vartojamos kietojo atgautojo kuro sąvokos, sutiktina su UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo pateikta informacija, kad kietojo atgautojo kuro sąvoka visų pirma turėtų būti naudojama kalbant apie sertifikuotą kietąjį atgautąjį kurą (angl. Solid Recovered Fuel (SRF)), tačiau manytina kietojo atgautojo kuro sąvoka gali būti naudojama ir tokioms atliekoms kurios „pagal savo fizines bei energetines savybes galintis būti prilygintas pagal Lietuvos standarto LST EN 15359:2012 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“ nustatytus klasifikavimo ir specifikacijų reikalavimus numatomam gaminti kietajam atgautajam kurui“¹⁷⁷.

Manytina toks vartojimas turėtų būti galimas, nes visų pirma, angliškai nesertifikuoto kietojo atgautojo kuro pavadinamą RDF(angl. Refused Derived Fuel (RDF)) išvertus į lietuvių kalba, kaip kad yra numatyta UAB „Sweco Lietuva“ rengtoje poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl Kauno kogeneracinės jėgainės statybos ir veiklos, jis įvardijamas kaip „alternatyvusis kuras“, o dėl tokio pavadinimo gali kilti neaiškumų, nes alternatyviu kuru galima vadinti ne tik Refused Derived Fuel (RDF), nes jis yra tik vienas iš alternatyvaus kuro ¹⁷⁸. Visų antra, atliekinio kuro sąvoka irgi yra per plati, nes net ir biokuras gali būti pagaminamas iš atliekų. Trečia, degiosios atliekos apima tik energetinę vertę turinčias atliekas, gautas iš Pirmosios grupės- iš MBA ir MA įrenginių (žinoma,

¹⁷⁵ UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl Kauno kogeneracinės jėgainės statybos ir veiklos [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita_TEKSTAS%20I%20KKNYGA.pdf>.

¹⁷⁶ Ten pat.

¹⁷⁷ UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita1447674363981.pdf>>. P.8.

¹⁷⁸ I.Chamurova , R.Stanev, N.Deliyski.Rdf as an alternative fuel for the cement plant in Bulgaria. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <http://dl.uctm.edu/journal/node/j2017-2/26-16_114_Chamurova_355_361.pdf>.

degiųjų atliekų sąvoka puikiai tinka kalbant tik apie energetinę vertę turinčias atliekas, gautas iš MBA ir MA įrenginių). Ir ketvirta, iš esmės kaip matysime aptariant kietojo atgautojo kuro standartizavimą, pačio standarto laikymosi nekontroliuoja trečioji šalis (neskaitant laboratorinių tyrimų institucijų), o tik kietojo atgautojo kuro gamintojas užtikrina gavėjui, kad kietasis atgautasis kuras atitiks standarte nurodytas specifikacijas, tik gavėjas ir gali vėliau įsitikinti, kad perduotas kietasis atgautasis kuras atitinka nurodytą jo klasę. Tačiau verta pažymėti, kad tokiu atveju, būtų prasminga nurodyti ar kalbama apie sertifikuotą ar nesertifikuotą kietąjį atgautąjį kurą.

Be paminėto, taip pat buvo išsiaiškinta, kad atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 4 str. 6 d., kurioje numatyta, kad „*Atliekų tvarkymo objektai, atitinkantys Vyriausybės nustatytus kriterijus, steigiami ir pripažįstami atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektais Vyriausybės nustatyta tvarka. Tik Vyriausybės pripažintuose atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos*“¹⁷⁹ bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. vasario 19 d. nutarimo Nr. 158 „*dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ pakeitimo*“ 5 punkto kriterijus, kietasis atgautasis kuras (ar atitinkantis jo specifikacijas) siekiant gauti energiją gali būti naudojamas bendrojo deginimo ir deginimo įrenginiuose jei Lietuvos Respublikos valstybė ar jos valdoma įmonė turi 51 % akcijų tame objekte, tačiau jei nesiekiami gauti energijos (ar energijos gavimas nėra pirminis procese, ar tai yra tik šalutinė veikla), kietasis atgautasis kuras, manytina, gali būti naudojamas deginimo įrenginiuose.

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/ZDVfrRcQGI>>.

2.2. Kietojo atgautojo kuro standartizavimas

Europos standartizacijos komitetas (CEN), kurio šiandieninėmis narėmis yra visos 28 Europos Sąjungos valstybės bei Islandija, Norvegija, Šveicarija, Serbija, Makedonija ir Turkija yra nevyriausybinių organizacijų, kuri kartu su savo nariais siekia sukurti ir patobulinti Europos Standartus, atsižvelgiant į atitinkamą jų poreikį, kuris buvo identifikuotas verslo ar kitų standartų naudotojų¹⁸⁰. Europos Sąjungos taryba bei Parlamentas standartų kūrimo procese iškelia daug daugiau reikšmės. Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos reglamentu Nr. 1025/2012 2012 m. spalio 25 d. dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinamas Tarybos sprendimas 87/95/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2006/EB teigiama, kad „*standartizacija taip pat padeda didinti įmonių konkurencingumą, nes, visų pirma, palengvinamas laisvas prekių ir paslaugų judėjimas, tinklų sąveika, ryšių priemonės, technologijų plėtra ir inovacijos. Europos standartizacija sustiprina Europos pramonės konkurencingumą pasaulio mastu, ypač jei ji parengta bendradarbiaujant su tarptautinėmis standartizacijos institucijomis*“¹⁸¹, „*standartais paprastai didinama konkurencija ir mažinamos gamybos ir pardavimo sąnaudos – tai apskritai naudinga ekonomikai ir ypač vartotojams. Standartais gali būti išlaikoma ir gerinama kokybė, teikiama informacija ir užtikrinama sąveika bei suderinamumas, taigi stiprinama vartotojų sauga ir jie gauna daugiau naudos*“¹⁸².

Europos Standartizacijos komitetas tame pačiame reglamente yra pripažintas kaip viena iš galimų Europos Sąjungos standartizacijos institucijų (kitos dvi pripažintos institucijos yra Cenelec – Europos elektrotechnikos standartizacijos komitetas ir ETSI – Europos telekomunikacijų standartų institutas). Atsižvelgiant į tai, galima sakyti, kad Europos Standartizacijos komiteto veikla yra pripažinta kaip turinti didelę reikšmę siekiant bendrų Europos Sąjungos tikslų.

Europos Standartizacijos komitete standartai yra tobulinami Techninių komitetų, pakomitečių ir darbo grupių, kurie yra sukuriami darbui su specialiomis temomis ir sritimis¹⁸³. Štai

¹⁸⁰ European Committee for Standardization. European Standardization [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<https://www.cen.eu/you/EuropeanStandardization/Pages/default.aspx>>.

¹⁸¹ 2012-10-25 Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinamas Tarybos sprendimas 87/95/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2006/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1025&from=LT>>.

¹⁸² Ten pat.

¹⁸³ European Committee for Standardization. European Standardization [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<https://www.cen.eu/you/EuropeanStandardization/Pages/default.aspx>>.

specialią kietojo atgautojo kuro temą nagrinėja ir tobulina įkurtas Technikos komitetas 343 Kietasis atgautasis kuras (toliau- CEN/TC 343 Kietasis atgautasis kuras), kuris 2002 m. rugpjūčio 26 d. gavo mandatą iš Europos Komisijos¹⁸⁴ kaip teigiama technikos komiteto 343 Kietasis atgautasis kuras verslo plane iš dalies remiant Europos ir Parlamento direktyvą 2001/77/EB dėl elektros, pagamintos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, skatinimo elektros energijos vidaus rinkoje¹⁸⁵. Kuris šiai dienai sudarytas iš Suomijos sekretoriato¹⁸⁶, bei tokių darbo grupių: CEN/TC 343/WG 1 Terminija ir kokybės užtikrinimas, CEN/TC 343/WG 2 Kuro specifikacijos ir klasės, CEN/TC 343/WG 3 Ėminių ėmimas, ėminių sumažinimas ir papildomų bandymų metodai, CEN/TC 343/WG 4 Fiziniai/mechaniniai bandymai ir CEN/TC 343/WG 5 Cheminiai bandymai¹⁸⁷.

Beje Europos Standartizacijos komiteto paminėtoms valstybėms narėms atstovauja tų valstybių narių paskirtos standartizacijos institucijos. Nacionaliniu lygiu paskirtos institucijos turi teisę platinti ir parduoti Europos standartus, bei pareigą panaikinti bet kuriuos nacionalinius standartus, jeigu jie jau neatitinka naujai išleistų Europinių standartų. Taigi vienas Europinis standartas tampa nacionaliniu visoms 34 Europos standartizacijos komiteto valstybėms narėms¹⁸⁸.

Lietuvos nacionaliniu lygiu veikia Lietuvos standartizacijos departamentas, kuris platina įvairių sričių Europinius standartus. Jame taip pat yra įsteigtas atskiras techninis komitetas- *LST TK 71 energetikos tikslams tvariai pagaminta biomasė, kietasis biokuras ir kietasis atgautasis kuras*. Šis techninis komitetas apima daugiau klausimų, nei tik aukščiau paminėtas Europos mastu veikiantis CEN/TC 343 Kietasis atgautasis kuras, nes jo veiklos srityje nagrinėjami klausimai ne vien tik dėl Kietojo atgautojo kuro, bet ir biomasės, kietojo biokuro. Technikos komiteto *LST TK 71 energetikos tikslams tvariai pagaminta biomasė, kietasis biokuras ir kietasis atgautasis kuras* nariai šiai dienai yra Kauno technologijos universitetas, Lietuvos energetikos institutas, Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, UAB Durpeta ir UAB Labtarna¹⁸⁹.

¹⁸⁴ European Commission. Standartisation-Mandates. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/mandates/index.cfm?fuseaction=search.detail&id=68#>>.

¹⁸⁵ 2016-06-12 CEN/TC 343 Business Plan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<https://standards.cen.eu/BP/407430.pdf>>.

¹⁸⁶ European Committee for Standardization. CEN/TC 343- Solid Recovered Fuels. General [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:7:0:::FSP_ORG_ID:407430&cs=149459C8162DDED070B30C74A5A6F058B>.

¹⁸⁷ European Committee for Standardization. CEN/TC 343- Solid Recovered Fuels. Structure [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:29:0:::FSP_ORG_ID,FSP_LANG_ID:407430,25&cs=1E692895E0FA13AE68B9FA01D5A630ED7#1>.

¹⁸⁸ European Committee for Standardization. European Standardization [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<https://www.cen.eu/you/EuropeanStandardization/Pages/default.aspx>>.

¹⁸⁹ Lietuvos standartizacijos departamentas.TK 71 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<http://www.lsd.lt/index.php?1703500826>>.

Technikos komiteto LST TK 71 energetikos tikslams tvariai pagaminta biomasė, kietasis biokuras ir kietasis atgautasis kuras darbų plane teigiama, kad „Šiuo metu Lietuvoje galiojančių teisės aktų, susijusių su komiteto veikla, sąrašas pateiktas A priede. Atgautojo kuro srityje siekiama, kad atliekos būtų perdirbamos ir tikslingai panaudojamos pramonėje ir tokiu būdu galutinai sutvarkomos. Tokių tvarką lemia nustatomi vis griežtesni aplinkos apsaugos reikalavimai, ypač perdirbant medžiagas, naudojamas energijai atgauti“¹⁹⁰. Taip pat darbų plane nurodoma, kad „Kietojo atgautojo kuro produkcija, gauta iš nepavojingų degiųjų atliekų, naudojama siekiant pakeisti žmonių bei gyvūnų sveikatai ir gamtai pavojingus šilumos ir (arba) energijos degalų produktus“¹⁹¹.

Kietojo atgautojo kuro tema Europos Standartizacijos komitetas yra išleidęs daugybę standartų. Jie visi bus pateikiami toliau, tačiau plačiau bus aptariami tik pagrindiniai. Duomenys apie galiojančius standartus surinkti iš oficialių Europos Standartizacijos¹⁹² ir Lietuvos standartizacijos departamento¹⁹³ internetinių svetainių.

Nr.	Žymuo	Pavadinimas
Techninės ataskaitos (TR)		
1.	CEN/TR 14980:2004	Kietasis atgautasis kuras-ataskaita apie santykinį skirtumą tarp biodegraduojančių ir biogeninių kietojo atgautojo kuro frakcijų
2.	CEN/TR 15508:2006	Pagrindinės kietojo atgautojo kuro savybės, taikytinos klasifikavimo sistemai sukurti
3.	CEN/TR 15716:2008	Kietasis atgautasis kuras. Degimo elgsenos nustatymas
4.	CEN/TR 15441:2006	Kietasis atgautasis kuras. Darbuotojų sveikatos aspektų gairės
5.	CEN/TR 15591:2007	Kietasis atgautasis kuras- Biomasės dalies nustatymas, pagrįstas 14C metodu
6.	LST CEN/TR 15404:2011	Kietasis atgautasis kuras. Pelenų lydumo nustatymo metodai, taikant būdingąsias temperatūras
Techninės specifikacijos (TS)		
7.	LST CEN/TS 15401:2010	Kietasis atgautasis kuras. Piltinio tankio nustatymas
8.	LST CEN/TS 15405:2010	Kietasis atgautasis kuras. Granulių ir briketų tankio nustatymas
9.	LST CEN/TS 15639:2010	Kietasis atgautasis kuras. Granulių mechaninio patvarumo nustatymas

¹⁹⁰ LST TK 71 Energetikos tikslams tvariai pagaminta biomasė, kietasis biokuras ir kietasis atgautasis kuras veiklos planas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <http://www.lsd.lt/Veiklos_planai/LSTTK71.pdf>.

¹⁹¹ Ten pat.

¹⁹² European Committee for Standardization. CEN/TC 343- Solid Recovered Fuels. Published Standards [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].

<https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:32:0:::FSP_ORG_ID,FSP_LANG_ID:407430,25&cs=1E692895E0FA13AE68B9FA01D5A630ED7>.

¹⁹³ Lietuvos standartizacijos departamentas. Elektroninė standartų parduotuvė. Kietojo atgautojo kuro standartai [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<http://www.lsd.lt/index.php?-1858065424>>.

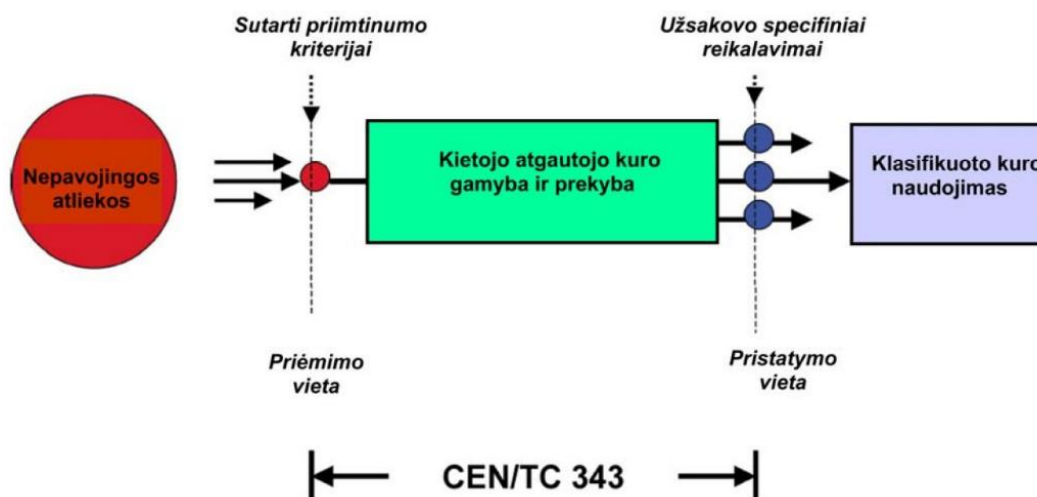
10.	LST CEN/TS 15414-1:2010	Kietasis atgautasis kuras. Drėgmės kiekio nustatymas taikant džiovinimo spintoje metodą. 1 dalis. Visuminio drėgmės kiekio nustatymas pamatiniu metodu
11.	LST CEN/TS 15406:2010	Kietasis atgautasis kuras. Biriųjų medžiagų kupolo susidarymo savybių nustatymas
12.	LST CEN/TS 15414-2:2010	Kietasis atgautasis kuras. Drėgmės kiekio nustatymas taikant džiovinimo spintoje metodą. 2 dalis. Visuminio drėgmės kiekio nustatymas supaprastintu metodu
13.	LST CEN/TS 15412:2010	Kietasis atgautasis kuras. Metališkojo aliuminio nustatymo metodai
Standartai		
14.	LST EN 15357:2011	Kietasis atgautasis kuras. Terminija, apibrėžtys ir aprašymai
15.	LST EN 15358:2011	Kietasis atgautasis kuras. Kokybės vadybos sistemos. Ypatingieji reikalavimai, susiję su jų taikymu kietojo atgautojo kuro gamyboje
16.	LST EN 15359:2012	Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės
17.	LST EN 15410:2011	Kietasis atgautasis kuras. Pagrindinių elementų (Al, Ca, Fe, K, Mg, Na, P, Si, Ti) kiekio nustatymo metodai
18.	LST EN 15411:2011	Kietasis atgautasis kuras. Mikroelementų (As, Ba, Be, Cd, Co, Cr, Cu, Hg, Mo, Mn, Ni, Pb, Sb, Se, Tl, V ir Zn) kiekio nustatymo metodai
19.	LST EN 15413:2011	Kietasis atgautasis kuras. Tyrinių ruošimo iš laboratorinių ėminių metodai
20.	LST EN 15415-1:2011	Kietasis atgautasis kuras. Dalelių matmenų pasiskirstymo nustatymas. 1 dalis. Sijotuvo metodas, skirtas smulkiosioms dalelėms
21.	LST EN 15415-3:2012	Kietasis atgautasis kuras. Dalelių matmenų pasiskirstymo nustatymas. 3 dalis. Didelių matmenų dalelių vaizdų analizės metodas
22.	LST EN 15590:2011	Kietasis atgautasis kuras. Potencialios mikrobinio savaiminio įšilimo spartos nustatymas taikant realųjį dinaminį deguonies suvartojimo indeksą
23.	LST EN 15415-2:2012	Kietasis atgautasis kuras. Dalelių matmenų pasiskirstymo nustatymas. 2 dalis. Rankinis didžiausio projektuojamo ilgio metodas didelių matmenų dalelėms nustatyti
24.	LST EN 15440:2011	Kietasis atgautasis kuras. Biomasės kiekio nustatymo metodai
25.	LST EN 15440:2011/AC:2011	Kietasis atgautasis kuras. Biomasės kiekio nustatymo metodai
26.	LST EN 15408:2011	Kietasis atgautasis kuras. Sieros (S), chloro (Cl), fluoro (F) ir bromo (Br) kiekio nustatymo metodai
27.	LST EN 15400:2011	Kietasis atgautasis kuras. Šilumingumo nustatymas
28.	LST EN 15407:2011	Kietasis atgautasis kuras. Anglies (C), vandenilio (H) ir azoto (N) kiekio nustatymo metodai
29.	LST EN 15414-3:2011	Kietasis atgautasis kuras. Drėgmės kiekio nustatymas taikant džiovinimo spintoje metodą. 3 dalis. Bendrosios analizės ėminio drėgmė
30.	LST EN 15402:2011	Kietasis atgautasis kuras. Lakiųjų medžiagų kiekio nustatymas
31.	LST EN 15403:2011	Kietasis atgautasis kuras. Pelenų kiekio nustatymas

32.	LST EN 15443:2011	Kietasis atgautasis kuras. Laboratorinių ėminių paruošimo metodai
33.	LST EN 15442:2011	Kietasis atgautasis kuras. Ėminių ėmimo metodai

Standarte LST CEN/TS 15357 *Terminija, apibrėžtys ir aprašymas* 3.104 punkte nurodoma, kad „Kietasis atgautasis kuras- iš nepavojingų atliekų paruoštas kietasis kuras, kuris naudojamas energijai atgauti atliekų deginimo arba bendrojo atliekų deginimo įmonėse ir atitinka EN15359 nustatytus klasifikavimo ir specifikacijų reikalavimus“¹⁹⁴. Tame pačiame punkte pateikiama ir pastaba ką reiškia paruoštas Kietasis atgautasis kuras-„šiuo atveju reiškia apdorotas, homogenizuotas ir pagerintas iki tokios kokybės, kad galėtų vykti prekyba tarp gamintojų ir naudotojų“¹⁹⁵.

Šiame standarte taip pat pateikiama ir pačio CEN/TC 343 Kietasis atgautasis kuras komiteto veiklos sritis, kuri prasideda nuo atliekų priėmimo vietos pagal suderintus tarp tiekėjo ir kietojo atgautojo kuro gamintojo atliekų sudėties ir kokybės kriterijus, apima visą kietojo atgautojo kuro gamybos procesą ir baigiasi kuro, atitinkančio užsakovo specifinius reikalavimus, pristatymu (5 pav.¹⁹⁶) Atkreipiamas dėmesys, kad kietasis atgautasis kuras jau po pardavimo įvardijamas kaip „klasifikuotas kuras“.

5 pav. CEN/TC 343 Kietasis atgautasis kuras veiklos sritis

Standarte LST CEN/TS 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės* yra skelbiama, kad kietąjį atgautąjį kurą galima gaminti iš gamybinių specifinių atliekų, kietųjų komunalinių atliekų, pramoninių atliekų, komercinių atliekų, statybos ir griovimo atliekų bei nuotekų

¹⁹⁴ LST CEN/TS 15357 *Terminija, apibrėžtys ir aprašymas*

¹⁹⁵ Ten pat.

¹⁹⁶ Ten pat.

dumblo ir kt.¹⁹⁷ Taip pat nurodoma, kad Kietojo atgautojo kuro (angl. Solid Recovered Fuel (SRF)) gaminimo tikslas- naudoti energijos gamybai, kad energijos vartojimo efektyvumas būtų aukščiausiam lygyje¹⁹⁸. Taip pat nurodoma, kad kietasis atgautasis kuras gali netekti atliekos statuso nacionaliniu ar sąjungos lygiu pagal Atliekų pagrindų direktyvos (2008/98/EB) 6 straipsnį, jei būtų tenkinami atitinkami kriterijai¹⁹⁹. Teigiama, kad kol tokie teisiniai sprendimai nepriimti kietasis atgautasis kuras gali būti naudojamas įrenginiuose pagal Direktyvą 2000/76/EC²⁰⁰, t. y. 2.1 poskyryje jau aptartuose bendrojo deginimo ir deginimo įrenginiuose. Atliekų statuso netekimas bus plačiau aptariamas 2.3. poskyryje.

Beje, CEN/TC 343 Kietasis atgautasis kuras komiteto verslo plane nurodoma, kad standartais nėra siekiama išspręsti diskusijų apie a) naudojimo prieš šalinimą santykinis privalumas arba b) ar kietasis atgautasis kuras yra produktas ar atlieka (ar abu kartu), bet standartai pasitarnaus kaip įrankiai Bendrijos teisės aktų leidėjui ir kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, kai bus nagrinėjami šie klausimai²⁰¹.

Standarte LST CEN/TS 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės* svarbiausia yra tai, kad Kietasis atgautasis kuras yra klasifikuojamas pagal atitinkamas klase. Ši klasifikacija yra pagrįsta trimis charakteristikomis, kurios yra ir nurodytos kaip pagrindinės Kietojo atgautojo kuro charakteristikos: ekonominė charakteristika (grynojo šilumingumo vertė), techninė charakteristika (chloro kiekis) ir aplinkosauginė charakteristika (gyvsidabrio kiekis)²⁰².

Remiantis šiomis charakteristikomis standarte LST E 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės* yra pateikiama tokia Kietojo atgautojo kuro klasifikavimo sistema²⁰³:

Klasifikacijos charakteristika	Statistinis matas	Vienetai	Klasė				
			1	2	3	4	5
Grynojo šilumingumo vertė(NCV)	Vidurkis	MJ/kg (ar)	≥25	≥20	≥15	≥10	≥3
Chloro kiekis (CL)	vidurkis	%(d)	≤0,2	≤0,6	≤1,0	≤1,5	≤3
Gyvsidabrio kiekis (HG)	medianas	Mg/MJ (ar)	≤0,02	≤0,03	≤0,08	≤0,15	≤0,50
	80-ies percentilis	Mg/MJ (ar)	≤0,04	≤0,06	≤0,16	≤0,30	≤1,00

¹⁹⁷ LST CEN/TS 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės*.

¹⁹⁸ LST CEN/TS 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės*.

¹⁹⁹ Ten pat.

²⁰⁰ Ten pat.

²⁰¹ 2016-06-12 CEN/TC 343 Business Plan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://standards.cen.eu/BP/407430.pdf>>.

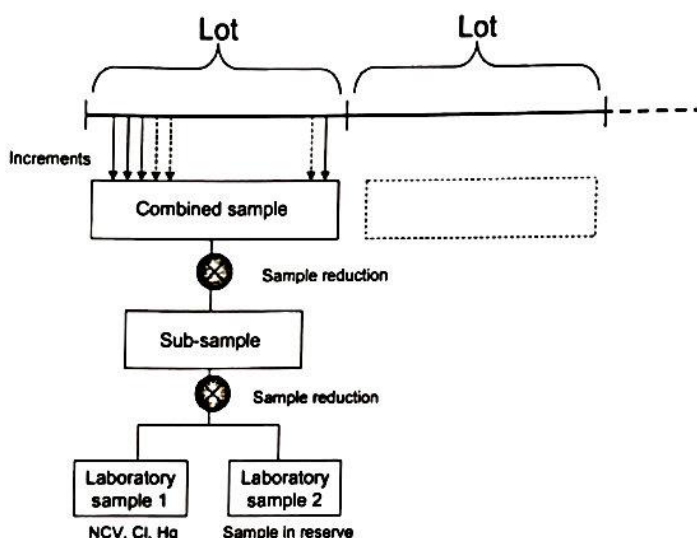
²⁰² Ten pat.

²⁰³ LST CEN/TS 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės*.

Europos atgautojo kuro organizacija (angl. European Recovered Fuel Organisation ERFO), kuri yra nevyriausybinė asociacija, įsteigta 2001 m. ir specializuojasi kietojo atgautojo kuro srityje²⁰⁴, teigia, kad taikant standartą LST EN 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės* gamintojas gali pateikti patikimą ir standartizuotą informaciją apie jo kurą. Remiantis specifikuota kokybe, gamintojas tuomet gali deklaruoti dėl jo kuro kokybės naudojantis kietojo atgautojo kuro klasifikavimo schema, kuri turi paprastą funkciją – numato paprastą ir vienodą kalbą tarp gamintojo, kliento ir kitų suinteresuotų šalių²⁰⁵.

Taip pat LST EN 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės* standarte yra numatytos atitikties taisyklės. Europos atgautojo kuro organizacija pažymi, kad kietojo atgautojo kuro atitiktis ir klasifikavimas nėra vienkartinis įvykis. Ribinių verčių atitiktys pagal kiekvieną charakteristiką klasifikavimo scheme turi būti nustatytos per 12 mėnesių laikotarpį. Šiuo laikotarpiu turi būti taikoma kokybės valdymo sistema. Charakteristikų matavimai turi vykti kiekvienoje partijoje, kur partijos dydis negali viršyti 1'500,00 tonų. Jei per 12 mėnesių laikotarpį produkcija yra mažesnė nei 15'000, 00 tonų tai partijos dydis klasifikacijai vienas dešimtadalis nuo pagamintos produkcijos per 12 mėnesių²⁰⁶.

Beje, LST EN 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės* standarte taip pat nurodoma, kad jei yra reikšmingi pasikeitimai žaliavose iš kurių gaminamas kietasis atgautasis kuras ar pačio proceso sąlygose, produkcija turi būti suprantama kaip pertraukta. Reikšmingas pasikeitimas reiškia tokį pakitimą, kuris galėtų sukelti klasės pasikeitimą.²⁰⁷

6 pav. Ėminių ėmimas iš kietojo atgautojo kuro partijų

²⁰⁴ European Recovered Fuel Organisation. Who is ERFO. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://www.erfo.info/who-is-erfo>>.

²⁰⁵ European Recovered Fuel Organisation. Standartisation of SRF. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <https://www.erfo.info/images/PDF/Brochure_CEN_standards_May_2013.pdf>.

²⁰⁶ Ten pat.

²⁰⁷ LST CEN/TS 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės*.

Standarte taip pat teigiama, kad kiekvienai partijai turi būti atliekamas bent vienos charakteristikos matavimas. Papildomas laboratorinis ėminys turėtų būti paimamas tuo atveju jei reikia atlikti kryžminį patikrinimą. Laboratorinis ėminys turi būti laikomas minimalų 12 mėnesių laikotarpi. Ėminių ėmimo ir ėminių procedūra yra pavaizduota 6 pav., tačiau ėminių ėmimui ir ėminių mažinimui turi būti taikomas EN 15442 standartas²⁰⁸.

Beje, Europos atgautojo kuro organizacija nurodo dar vieną svarbų standartą, t. y. EN 15358, kuris numato kokybės vadybos sistemas ir ypatingus reikalavimus, susijusius su jų taikymu kietojo atgautojo kuro gamyboje. Šis standartas yra pagrindinis kuriant kokybės vadybos sistemą kietojo atgautojo kuro gamintojo organizacijoje, kurioje anksčiau neveikė kokybės vadybos sistema. Teigiama, kad jis taip pat gali būti naudojamas ir kaip patvirtinamasis dokumentas tiems gamintojams, kurie turi įsistiegti kokybės vadybos sistemą. Kokybės vadybos sistemos diegimas kietojo atgautojo kuro gamybai pagal šį standartą nenumato privalomo trečiosios šalies sertifikavimo, tačiau nepaisant to, sertifikavimas yra rekomenduojamas²⁰⁹. Taip pat teigiama, kad šiame standarte dėmesys skiriamas: 1) suteikiant platesnį pasitikėjimą dėl kietojo atgautojo kuro gamybos ir prekybos, 2) apibrėžiant dokumentus, kurie turi būti naudojami vidinėse procedūrose ir bendraujant visoms šalims, siekiant kokybės reikalavimų užtikrinimo, 3) bei patikrinant medžiagų kilmę iš kurių gaminamas kietasis atgautasis kuras (t. y. iš nepavojingų atliekų)²¹⁰.

Be to kas paminėta, taip pat svarbu pasakyti, kad galutinis įrodymas, kad kuras atitinka standarte keliamus reikalavimus, ko pasekoje kuras gali būti vadinamas kietuoju atgautuoju kuru atitinkančiu CEN/TC 343 Kietasis atgautasis kuras standartus, yra rašytinė gamintojo atitikties deklaracija, kurios šablonas yra pateikiamas standarte. Kietasis atgautasis kuras turi atitikti šiuos reikalavimus: turi būti klasifikuojamas pagal klasifikacijos schemą, turi atitikti kokybės reikalavimus ir savybes, numatytas standarte EN15359²¹¹.

Beje, 2.1. poskyryje buvo užsiminta, kad nesertifikuotų energetinę vertę turinčių atliekų atliekinio kuro sąvoka vadinti nesiūlytina, nes net ir biokuras gali būti pagaminamas iš atliekų (nors ir UAB „Fortum Klaipėda“ paraiškoje Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimui pakeisti nurodoma, kad UAB „Fortum Klaipėda“ ketina energijos gamybai naudoti 100 % atliekinį kurą, atsisakant biokuro). Tai pagrindžiant remiamasi Standartu EN15234-1, kuriame yra skelbiama, kad Biokuro standartizavimo komiteto CEN TC335 veiklos sritis yra kietasis biokuras, kuris pagaminamas iš: 1) Žemės ūkio ir miškininkystės produktų; 2) Žemės ūkio augalų bei daržovių ir

²⁰⁸ LST CEN/TS 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės*.

²⁰⁹ European Recovered Fuel Organisation. Standartisation of SRF. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <https://www.erfo.info/images/PDF/Brochure_CEN_standards_May_2013.pdf>.

²¹⁰ Ten pat.

²¹¹ Ten pat.

miško augalų atliekų; 3) Maisto apdorojimo ir perdirbimo pramonės atliekų; 4) Medienos atliekų, išskyrus tas atliekas, kurios gali turėti organinių junginių su halogenais arba sunkiųjų metalų ir medienos atliekų dėl medžio konservantų arba padengimo, ir ypač tokių atliekų jei jos atsirado iš statybos ir griovimo atliekų; 5) Popieriaus gamybos atliekų; 6) Kamštinių atliekų²¹².

Remiantis paminėtu, manytina, kad negalima teigti, kad tik kietasis atgautasis kuras ir nepavojingos komunalinės atliekos ir pramoninės atliekos yra atliekinis kuras. Biokuras taip pat gali būti pagaminamas iš atliekų. Todėl tai dar kartą patvirtina, kad apibrėžti kietąjį atgautąjį kurą atliekiniu kuru galima tik nurodant, kad jis yra vienas iš atliekinio kuro, o ne vienintelis.

Beje, taip pat atkreipiamas dėmesys, kad „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo nurodoma, 7,5 MJ/kg yra 5 klasė kietojo atgautojo kuro²¹³. Tačiau vertinant aukščiau apibrėžtą kietojo atgautojo kuro klasifikaciją, vis tik 7,5 MJ/kg patenka 4 ają klasę.

Taigi, kietojo atgautojo kuro standartizavimas prisideda prie vieningos sistemos kūrimo kokybės ir aplinkos apsaugos užtikrinimo. Kietojo atgautojo kuro standartizavimas turi esminius reikalavimus, kurių turi laikytis gamintojas, jeigu siekia, kad energetinę vertę turinčios atliekos galėtų būti vadinamos kietuoju atgautuoju kuru, atitinkančiu CEN/TC 343 Kietasis atgautasis kuras standartus. Be abejo šie reikalavimai, kurių laikymasis gamintojui sukelia papildomas išlaidas (ėminių ėmimas ir tyrimai laboratorijose ypač gali daug kainuoti, kai nėra didelės rinkos) manytina tai dar kartą įrodo, kad neatliekant tokių procedūrų, bet turint tokias žaliavas, kurių specifikacijos ir fizinės savybės iš esmės atitinka standartą, jas būtų galima vadinti kietuoju atgautuoju kuru (kaip kad ir buvo aptariama 2.2. poskyryje).

²¹² LST EN 15234-1 Kietasis biokuras. Kuro kokybės užtikrinimas. 1 dalis. Bendrieji reikalavimai.

²¹³ „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita1447674363981.pdf>>. P.39

2.3. Atliekos tapimo nebe atlieka kriterijai

Atliekų pagrindų direktyvoje (2008/98/EB) yra minimi kriterijai, kurie turi būti išpildyti, kad konkrečios atliekos nustotų būti laikomos atliekomis. Atliekų pagrindų direktyvos 6 str. 1 d. nurodoma, kad su atliekomis turi būti „*atliekama naudojimo operacija, įskaitant perdirbimą, ir jos turi atitikti konkrečius kriterijus, kurie turi būti parengti laikantis šių sąlygų:*

- a) *medžiaga ar objektas yra visuotinai naudojamas konkrečioms tikslams;*
- b) *tokiai medžiagai ar objektui egzistuoja rinka ar paklausa;*
- c) *medžiaga ar objektas tenkina techninius reikalavimus konkrečioms tikslams ir atitinka produktams taikytinus galiojančius teisės aktus bei standartus; ir*
- d) *naudojant medžiagą ar objektą nebus padarytas bendras neigiamas poveikis aplinkai ar žmonių sveikatai*²¹⁴.

Taip pat Atliekų pagrindų direktyvos (2008/98/EB) 6 str. 1 d. skelbiama, kad „*Prireikus į kriterijus įtraukiamos teršalų ribinės vertės ir juose atsižvelgiama į bet kokią galimą medžiagos ar objekto neigiamą poveikį aplinkai*“²¹⁵.

Atkreipiamas dėmesys, kad Atliekų pagrindų direktyvoje atliekos apibrėžiamos kaip „*medžiaga ar objektas, kurio turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti*“²¹⁶.

Ši sąvoka identiška ir Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme įtvirtintai atliekų sąvokai. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 2 str. 6 d. skelbiama, kad atliekos yra „*medžiaga ar daiktas, kurių turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti*“²¹⁷.

Minimas kietasis atgautasis kuras kaip jau išsiaiškinta paprastai yra gaunamas iš apdorotų mišrių komunalinių atliekų. O siekiant atitikti LST EN 15359 *Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės standartą*, turi būti atliekama daugybė procedūrų, kurios buvo aptartos 2.2. poskyryje ir dėl kurių galimai reikia investuoti papildomų lėšų (pvz. ėminių ėmimas ir laboratoriniai tyrimai). Tad manytina kietojo atgautojo kuro atlieka vadinti neturėtume, nes tokia atliekos samprata, kuri pateikiama Atliekų direktyvoje ir Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme, negali būti pritaikoma kietajam atgautajam kurui, nes jo atsikratyti neketinama, jį ketinama parduoti. Tik pažymėtina, kad būtent nuo pačios sąvokas yra sąlygojama kietojo atgautojo kuro kaina- jei

²¹⁴ 2008-11-19 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias kitas direktyvas Nr.2008/98/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].

²¹⁵ Ten pat.

²¹⁶ Ten pat.

²¹⁷ Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/ZDVfrRcQGI>>.

vadinsime jį kuru-preke, o ne atlieka, tai galimai bus galima gauti ir didesnį užmokestį nei už kaip atlieką.

Kaip minėta, Atliekų pagrindų direktyvoje yra nurodomi kriterijai, kuriuos įgyvendinus atlieka gali prarasti atliekos statusą. Šiuos kriterijus būtent ir panagrinėsime per kietojo atgautojo kuro prizmę.

Visų pirma, nurodoma, kad *Medžiaga turi būti visuotinai naudojama konkrečioms tikslams*. Manytina kietojo atgautojo kuro naudojimas šilumos arba elektros energijai gauti yra labai konkretus tikslas ir tikrai naudojamas visuotinai (Eurostato duomenimis daugumoje Europos valstybių yra deginamos atliekos²¹⁸).

Antrasis kriterijus- *tokia medžiaga ar objektas turi turėti rinką*. Iš esmės šiai dienai Lietuvos Respublikoje yra labai didelė pasiūla, bet maža paklausa (nes kaip ir minėta šiai dienai veikia tik viena Klaipėdos kogeneracinė jėgainė, kuri gali naudoti kietąjį atgautąjį kurą). Tačiau vis tik rinka yra, nors ir nedidelė. Ši situacija turi pasikeisti atsiradus Vilniaus ir ar Kauno kogeneracinėms jėgainėms. Be abejojant didžiulė rinka yra užsienyje, tačiau transportavimo kaštai Lietuvoje veikiantiems pasiūlos davėjams būtų per dideli.

Trečiasis kriterijus-*medžiaga ar objektas tenkina techninius reikalavimus konkrečioms tikslams ir atitinka produktams taikytinus galiojančius teisės aktus bei standartus*. Ar kietasis atgautasis kuras tenkina techninius reikalavimus konkrečioms tikslams ir atitinka produktams taikytinus galiojančius teisės aktus bei standartus, galima būtų vertinti per tai, ar kietasis atgautasis kuras atitinka aukščiau aptartus kietojo atgautojo kuro standartus.

Ketvirtasis- *„naudojant medžiagą ar objektą nebus padarytas bendras neigiamas poveikis aplinkai ar žmonių sveikatai“*. Naudojant kietąjį atgautąjį kurą bendrojo deginimo arba deginimo įmonėse, bendras neigiamas poveikis aplinkai ar žmonių sveikatai nebus padarytas, nes bendrojo deginimo arba deginimo įmonės prieš galėdamos naudoti kietąjį atgautąjį kurą visų pirma turi atlikti poveikio aplinkai vertinimo procedūras, įsigyti reikiamas technologijas (įrengimus) ir gauti taršos ir integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą, o šios procedūros yra prižiūrimas atsakingų aplinkosaugos institucijų, kurios pagal pateikiamas paraiškas ir jų dokumentus turi įvertinti ar nebus daromas bendras neigiamas poveikis aplinkai ar žmonių sveikatai.

Papildomai būtų galima vertinti ir dar vieną kriterijų dėl teršalų ribinių verčių, kurios numatytos Atliekų deginimo direktyvoje 2000/76 / EB (kuri dabar yra sudėtinė pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvos 2010/75 / ES dalimi). Užtikrinti kad ne didesnis nei numatytas teršalų

²¹⁸ Eurostat. Municipal waste generation and treatment, by type of treatment method. Total incineration (including energy recovery) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28].
<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdpc240&language=en>>.

kiekis nepatektų į aplinką, kad nebūtų pakenkiama aplinkai ir žmonių sveikatai galima pasitelkiant naujausias technologijas. Todėl ne veltui 7-ojoje AVP yra pabrėžiamas naujausių technologijų poreikis ir siekis bendradarbiavimas su pramone, kuri kurtų inovacijas. 7-oje AVP nurodoma, kad *“siekiant išspręsti kai kurias iš tų sudėtingų problemų, būtina išnaudoti visą esamų aplinkos technologijų potencialą ir užtikrinti, kad pramonė nuolat kurtų naujus ir įsisavintų geriausius prieinamus gamybos būdus ir kuriamas inovacijas, taip pat aktyviau naudoti rinkos priemones. Taip pat būtina sparti pažanga perspektyviose mokslo ir technologijos srityse”*²¹⁹.

Nepaisant to, jog atrodo, kad pripažinimui produktui, ir nebelaikymui kietojo atgautojo kuro atlieka, nėra kliūčių, yra pozicijų, jog kietasis atgautasis kuras negali prarasti atliekos statuso.

Štai Europos aplinkos biuras ir Europos aplinkos apsaugos piliečių organizacija standartizavimo srityje 2012 m. lapkričio mėnesį kreipėsi į Europos komisijos aplinkos generalinio direktorato²²⁰ atsakingus asmenis ir įspėjo dėl Italijos teisės aktų projektų, kurie numato galimybę kietajam atgautam kurui tapti nebe atlieka. Šiame rašte nurodoma, kad Italijoje ketinama kietąjį atgautąjį kurą (SRF), kuris yra paruoštas ir klasifikuotas pagal Italijos standartą UNI EN 15353:2012 „Kietasis atgautasis kuras“, ketinama klasifikuoti kaip nebe atlieką, pasak besikreipusiųjų tam, kad būtų įmanoma naudoti kietąjį atgautąjį kurą deginimo arba bendro deginimo įrenginiuose ne pagal ES reguliavimo sistemą dėl atliekų ir pramoninių išmetamų teršalų²²¹. Jie taip pat teigė, kad su Italijos pasiūlytu atliekos tapimu nebe atlieka kriterijumi, pagal kurį kietajam atgautajam kurui (SRF) suteikiamas produkto/kuro statusas stipriai nesutinka, nes pasak jų nėra atsižvelgiama į neigiamą poveikį aplinkai, kaip to reikalaujama Atliekų pagrindų direktyvos (2008/98/EB). 6 straipsnyje.

²¹⁹ 2013-11-20 Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr.1386/2013/ES dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. “Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=LT>>.

²²⁰ Europos Komisijos Aplinkos generalinis direktoratas (Aplinkos GD) įsteigtas 1973 m. siekiant ne tik apsaugoti ir pagerinti Europos aplinką, kad galėtume ja džiaugtis dabar, bet ir išsaugoti ją ateities kartoms. Šis direktoratas teikia politinius ir teisėkūros pasiūlymus, kad būtų apsaugotos natūralios buveinės, išsaugotas švarus oras ir vanduo, užtikrinamas tinkamas šiukšlių šalinimas, gyventojai būtų geriau informuojami apie cheminių medžiagų nuodingumą, o Europos įmonėms būtų padedama kurti tvarią ekonomiką. Aplinkos GD taip pat užtikrina, kad valstybės narės teisingai taikytų ES aplinkos teisę. Tuo tikslu jis padeda valstybėms narėms laikytis teisės aktų reikalavimų ir nagrinėja ES piliečių ir nevyriausybinį organizacijų skundus. Komisija yra įgaliota imtis teisinių priemonių, jei kyla įtarimų, kad ES aplinkos teisė buvo pažeista. Be to, Aplinkos GD atstovauja Europos Sąjungai aplinkos klausimams skirtuose tarptautiniuose susitikimuose, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Biologinės įvairovės konvencijos organizacijoje. Tarptautiniuose forumuose šis direktoratas siekia susitarti dėl tarptautinės politikos, kuria siekiama sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, mažinti atliekų kiekį ir oro bei vandens taršą, stiprinti gyvybei Žemėje būtinas ekosistemų funkcijas (EK. Aplinkos generalinis direktoratas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. <<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/env/lt.pdf>>.)

²²¹ European Environmental Bureau-EEB, European Environmental Citizens' Organisation for Standardisation – ECOS. Notification of an Italian draft legislation establishing end-of-waste criteria for Solid Recovered Fuel (SRF) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. <<http://www.gaiainlibrary.org/system/files/Letter%20on%20Notification%20of%20an%20Italian%20draft%20legislation%20establishing%20end-of-waste%20criteria%20for%20Solid%20Recovered%20Fuel%20%28SRF%29.pdf>>.

Rašte teigiama, kad jie mano, jog Italijos atliekos tapimu nebe atlieka kriterijai kietajam atgautajam kurui (SRF) yra nepakankami, ir gali kelti pavojų įgyvendinant ES reguliavimo sistemą dėl atliekų ir pramoninių išmetamų teršalų:

- mažiau griežtos išmetamų teršalų kontrolės priemonės įrenginiams potencialiai naudojantiems kietąjį atgautąjį kurą (SRF) kaip produktą ar kurą, lyginant su atliekų deginimo ar bendro deginimo įrenginiais, ypač susijusiais su sunkiųjų metalų išmetimu (pvz. kaip gyvsidabris, chlorinti dibenzo-p-dioksinai, dibenzofurantai);
- jokių specialių reikalavimų ir teršalų ribinių verčių pelenams ir nuotekoms, jei kietasis atgautasis kuras (SRF) bus laikomas kuru, naudojamu pramoninį kurą deginančių įmonių pagal didelių kurą deginančių įrenginių direktyvą²²²
- nėra tarpvalstybinio judėjimo atsekamumo pagal Atliekų vežimo reglamentą, net jeigu priimančiosios šalys laikytų kietąjį atgautąjį kurą (SRF) atlieka.
- priešinga- paskatų sistema, kuri skirta medžiagų perdirbimui ir atkūrimui, kas yra pagrindinis tikslas, kad atlieka nebebūtų laikoma atlieka.
- jokios nuorodos į kietąjį atgautąjį kurą (SRF) kaip produktą, klasifikuojamą pagal REACH reglamentą²²³

Taip pat, Europos cemento asociacija (angl. CEMBUREAU), Europos energijos gamybos iš atliekų įmonių konfederacija, Europos kuro iš atliekų technologijos tiekėjų asociacija bei Europos komunalinių atliekų tvarkytojų asociacija 2014 m. vasario mėnesį viešai raštu kreipėsi į Europos Komisiją²²⁴, ir nurodė, kad vis daugiau valstybių narių plėtoja savo nacionalinius kriterijus dėl Kietojo atgautojo kuro (SRF) ir kuro gauto iš atliekų (RDF) atliekos statuso panaikinimo. Nurodė, kad pasirašiusios šį kreipimąsi šalys siekia užtikrinti, kad nacionalinės iniciatyvos atitiktų sąlygas, kurios yra pateiktos Atliekų pagrindų direktyvos 6 str. 1 d. bei išmetamų teršalų ribines vertes, kurios įtrauktos į Atliekų deginimo direktyvą 2000/76 / EB (kuri dabar yra sudėtinė pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvos 2010/75 / ES dalimi) ir taip pat metodus, kurie numatyti atitinkamuose

²²² 2001-10-23 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/80/EB dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš didelių kurą deginančių įrenginių, kiekio apribojimo.

²²³ European Environmental Bureau-EEB, European Environmental Citizens' Organisation for Standardisation – ECOS. Notification of an Italian draft legislation establishing end-of-waste criteria for Solid Recovered Fuel (SRF) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28].

<<http://www.gaiainfo.org/system/files/Letter%20on%20Notification%20of%20an%20Italian%20draft%20legislation%20establishing%20end-of-waste%20criteria%20for%20Solid%20Recovered%20Fuel%20%28SRF%29.pdf>>.

²²⁴ CEMBUREAU - The European Cement Association, CEWEP – Confederation of European Waste-to-Energy Plants, ESWET – European Suppliers of Waste-to-Energy Technology, MWE - Municipal Waste Europe. Letter to the European Commission and decision makers [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28].

<http://www.cewep.eu/information/policy/m_1206>.

Geriausiuose galimų metodų pamatiniuose dokumentuose bei Atliekų vežimo reglamentą EB (No.) 1013/2006²²⁵.

Teigiama, kad RDF ir SRF deginimas atliekų deginimo ir bendro atliekų deginimo įrenginiuose gali padėti pakeisti iškastinį kurą ir nukreipti atliekas nuo sąvartynų. Pramonės išmetamųjų teršalų direktyva (IV skyrius, susijusią su VI priede) nustato griežtus aplinkosaugos reikalavimus, kurie turi būti taikomi tam skirtuose deginimo ir pramonės (pvz cemento deginimo krosnys) įrenginiuose, kurie degina atliekas²²⁶.

Atliekų vežimo reglamentas užtikrina, kad tarpvalstybinis atliekų gabenimas būtų kontroliuojamas kompetentingų institucijų, kurioms yra apie juos pranešama. Jie teigia, kad pasirašiusios šalys yra susirūpinusios, kad nacionalinės iniciatyvos, klasifikuojant RDF arba SRF kaip nebe atlieką, gali daryti poveikį tarpvalstybinių atliekų vežimų, numatytų Atliekų vežimo reglamente, atsekamumui ir kontrolei. Klasifikuojant SRF / RDF kaip „Žalio sąrašo“ atliekas, kurioms nereikalingas išankstinis pranešimas, taip pat padarytų atsekamumą ir kontrolę sunkesne ir tai galėtų potencialiai būti išnaudojama nesąžiningų ūkio subjektų²²⁷.

Be to, SRF / RDF deginimas deginimo ir bendro deginimo įrenginiuose kaip nebe atliekos (o kaip produkto) nepatektų į pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvos taikymo sritį dėl atliekų deginimo ir bendro atliekų deginimo įrenginių. Todėl įrenginių operatoriai neturėtų atitikti toms pačioms griežtoms išmetamųjų teršalų ribinėms vertėms ir stebėsenos reikalavimams, kurie numatyti direktyvoje²²⁸.

Atliekų deginimas bendrojo deginimo ir deginimo įrenginiuose turi atitikti išmetamųjų teršalų kontrolės ir mažinimo metodus pagal Europos oro taršos teisės aktus ir geriausias turimas technologijas.

Nebelaikomos atliekomis SRF / RDF galėtų būti deginamos įrenginiuose, kuriems nereikia laikytis konkrečių, griežtų reikalavimų. Jos galėtų būti naudojamos kaip kuras bet kokiuose įrenginiuose, ar net namuose, kuriuose galimai būtų generuojama aukšto lygio kenksmingi teršalai, kuriems Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva siekiama užkirsti kelią per griežtą kontrolę ir išmetamas teršalų ribines vertes²²⁹.

²²⁵ CEMBUREAU - The European Cement Association, CEWEP – Confederation of European Waste-to-Energy Plants, ESWET – European Suppliers of Waste-to-Energy Technology, MWE - Municipal Waste Europe. Letter to the European Commission and decision makers [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28].

<http://www.cewep.eu/information/policy/m_1206>.

²²⁶ Ten pat.

²²⁷ Ten pat.

²²⁸ Ten pat.

²²⁹ Ten pat.

Todėl teigiama, kad SRF ir RDF neturi prarasti atliekų statuso. Nors ir modernios apdorojimo technologijos kartu su patikimomis kokybės stebėjimo sistemomis galėtų pakeisti charakteristikas (pvz. šilumingumas) RDF, o ypač SRF, vis tik šios medžiagos turėtų likti su atliekų statusu²³⁰.

Todėl labai svarbu, kad SRF / RDF toliau būtų sudeginami įrenginiuose, kurie atitinka pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvoje nustatytus reikalavimus, užtikrinti aukšto lygio aplinkos apsaugą, kaip reikalaujama pagal Atliekų pagrindų direktyvą (22 konstatuojamoji dalis), užtikrinant, kad tai nepadarys bendro neigiamo poveikio aplinkai ar žmonių sveikatai (6 straipsnis 1 d.)²³¹.

Pakomentuojant poziciją, kad kietasis atgautasis kuras negali prarasti atliekos statuso, visų pirma pasakytina, kad reikalavimas kietąjį atgautąjį kurą deginti bendrojo deginimo ir deginimo įrenginiuose nebūtinai turi išnykti, kaip kad nurodoma subjektų, kurie teigia, kad pasikeitus kietojo atgautojo kuro statusui bus galima deginti jį net namuose.

Manytina atitinkamuose teisės aktuose galima numatyti kokiuose įrenginiuose būtų galima deginti tą kietąjį atgautąjį kurą. Be to, nesutiktina, kad tokiu atveju nebūtų užtikrinama griežta teršalų kontrolė pagal ES reikalavimus, nes kaip ir minėta, bendrojo deginimo arba deginimo įmonės prieš galėdamos naudoti kietąjį atgautąjį kurą visų pirma turi atlikti poveikio aplinkai vertinimo procedūras, įsigyti reikiamas technologijas (įrengimus) ir gauti taršos ir integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą, o šios procedūros yra prižiūrimas atsakingų aplinkosaugos institucijų, kurios pagal pateikiamas paraiškas ir jų dokumentus turi įvertinti ar nebus daromas bendras neigiamas poveikis aplinkai ar žmonių sveikatai, galiausiai turi prižiūrėti dėl išmetamųjų teršalų.

Nepaisant to, manytina argumentai dėl tarpvalstybinio atliekų vežimo, kai vienoje valstybėje kietasis atgautasis būtų suprantamas kaip nebe atlieka, o kitoje vis dar kaip atlieka, turi svorio, nes sutiktina, kad tai galimai galėtų būti panaudota nesąžiningų subjektų.

Todėl turint omenyje, kad diskusijos vyksta jau daug metų (pvz. Jungtinės Karalystės žiniasklaidoje dar 1995 m. buvo skelbiama, kad yra nesutariama ar atliekos panaudotos sudeginimui cemento gamyklose turi būti suprantamos kaip atlieka ar produktas²³²) ir daugelyje valstybių (pvz., Europos Komisijos 2003 m. liepos mėnesio ataskaitoje Nr. CO5087-4 nurodoma, kad tarp valstybių narių (Jungtinė Karalystė, Belgija, Prancūzija, Vokietija) kyla diskusijos dėl apdorotų atliekų (RDF), kurios vėliau panaudojamos sudeginimui cemento gamyklose, statuso t. y. ar jos vis dar turi būti

²³⁰CEMBUREAU - The European Cement Association, CEWEP – Confederation of European Waste-to-Energy Plants, ESWET – European Suppliers of Waste-to-Energy Technology, MWE - Municipal Waste Europe. Letter to the European Commission and decision makers [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28].

<http://www.cewep.eu/information/policy/m_1206>.

²³¹Ten pat.

²³² Post note. 1995, April, Waste-derived fuels and cement kilns [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-29]. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KbBfvKg_3z8J:researchbriefings.files.parliament.uk/documents/POST-PN-60/POST-PN-60.pdf+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.

suprantamos kaip atliekos²³³), atsižvelgiant į tai, kad kietojo atgautojo kuro gamintojai iš gavėjų negauna jokių lėšų, ir net turi gavėjui sumokėti už kietojo atgautojo sudeginimą, manytina, turi būti įtvirtinta tarpinė sąvoka tarp atliekos ir produkto, pagal kurią, kietasis atgautasis kuras galėtų būti kontroliuojamas kaip atliekos (pvz. deginamas tik dedikuotose deginimo vietose, būtų vykdoma tarpvalstybinių vežimų kontrolė ir kt.), bet parduodamas kaip produktas, už kurį būtų sumokamas tam tikras mokestis, o ne priešingai, kai kietojo atgautojo kuro gamintojas turi sumokėti, kad kietasis atgautasis kuras būtų sudeginamas. Nes kaip ir minėta 2.2 poskyryje, subjektai gaminantys kietąjį atgautąjį kurą ne tik kad jį reikiama apdoroja, homogenizuoja ar kitaip pagerina, bet atlieka ir papildomas procedūras, kurios kainuoja papildomas lėšas (pvz. laboratoriniai tyrimai). Įvedus tokią tvarką būtų pradėtas skatinti ir geresnio kietojo atgautojo kuro kūrimas, nes gamintojai būtų suinteresuoti atlikti kuo daugiau procedūrų, kad kietasis atgautasis kuras pasiektų aukščiausiąją pirmąją klasę, taip prisidedant ir prie aplinkosaugos tikslų įgyvendinimo. Gerai yra teigiama, kad kietojo atgautojo kuro gamintojams reikia investuoti į sudėtingas technologijas, tam kad galėtų pagaminti aukštesnės kokybės kurą pagal nusistovėjusias specifikacijas. Bet kol vartų mokesčiai (deginimo subjektų imami deginimo mokesčiai,-aut.pastaba) yra taikomi, tokios investicijos yra tiesiog komerciškai neperspektyvios daugeliui organizacijų²³⁴.

Nes juk pagal bendrąją atliekos sąvoką, kurioje skelbiama, kad tai *medžiaga ar objektas, kurio turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti*²³⁵ kietasis atgautasis kuras neturėtų būti laikomas atlieka, nes gamintojas nei atsikrato nei ketina atsikratyti, o ir pagaminto kietojo atgautojo kuro naudojimas energijai gauti yra visiškai priešingas veiksmas atsikratymui.

Be to, vertinant biokuro šilumingumo vertes, pateiktas Dr. Egidijaus Puidos prezentacijoje²³⁶, šiame darbe pateikiamas 7 pav., nekyla abejonių, kad galint kietąjį atgautąjį kurą paruošti tapačiomis šilumingumo vertėmis ar kai kuriais atvejais net didesnėmis (pagal standartą LST EN 15359, kietojo atgautojo kuro pirmosios klasės šilumingumas gali sudaryti 25 MJ/kg ar net daugiau, kas galima sakyti, atitinka net akmens anglies šilumingumo vertę), pasiūlytas sąvokos tarpinis variantas yra būtinas, nors galimai ir turintiems monopoliją deginimo subjektams ir nenaudingas pelno prasme.

²³³ European Commission. Directorate-General Environment. Refuse Derived Fuel, Current Practice And Perspectives (B4 3040/2000/306517/MAR/E3) Final Report [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-04-28]. <<http://ec.europa.eu/environment/waste/studies/pdf/rdf.pdf>>.

²³⁴ UNTHA. SRF-a class of its own? [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. <<http://www.untha.co.uk/srf-a-class-of-its-own/>>.

²³⁵ 2008-11-19 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias kitas direktyvas Nr.2008/98/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28].

²³⁶ Dr.E.Puida. Biokuro savybės, jų įtaka degimo procesui ir deginimo technologijoms [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <http://biokuras.lt/uploads/new_assigned_files/1.%20Egidijus%20Puida.%20Sekcija%20B.pdf>.

7 pav. Biokuro šilumingumo vertės

Kuro rūšis	Apatinis šilumingumas, MJ/kg	Peleningumas, %	Kuro rūšis	Apatinis šilumingumas, MJ/kg	Peleningumas, %
	Sausai masei			Sausai masei	
Eglė (su žieve)	18,8	0,6	Rugių šiaudai	17,4	4,8
Bukas (su žieve)	18,4	0,5	Kviečių šiaudai	17,2	5,7
Topolis (su žieve)	18,5	1,9	Kvietrugių šiaudai	17,1	6,0
Gluosnis (su žieve)	18,4	2,2	Miežių šiaudai	17,5	4,8
Ažuolas (su žieve)	18,2	0,4	Rapsų šiaudai	17,1	6,2
Spygliuočių žievė	19,2	3,8	Kviečių grūdai	17,0	2,7
Palyginimui			Kvietrugių grūdai	16,9	2,1
Akmens anglis	29,7	6,3	Rapsų grūdai	26,5	4,6
Rusvoji anglis	20,6	7,6	Pievų šienas	17,1	5,7
			Daugiametė svidrė	16,5	8,8

Taigi, nors ir teoriškai kietasis atgautasis kuras atitinka Atliekų pagrindų direktyvos 6 str. 1 d. nustatytus reikalavimus, kad nebūtų laikomas atlieka, yra pozicijų ir svarių argumentų, kad kietajam atgautajam kurui negali išnykti atliekos statusas. Turint omenyje, kad kietasis atgautasis kuras, neatitinka bendrosios atliekos sąvokos, numatytos Atliekų pagrindų direktyvoje bei Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme, siūlytina įtvirtinti tarpinę sąvoką tarp atliekos ir produkto, kas ne tik kad išspręstų skirtingose pusėse esančių subjektų diskusijas dėl kietojo atgautojo kuro buvimo atlieka, ar produktu, bet ir prisidėtų prie didesnio kietojo atgautojo kuro gamintojų indėlio į aplinkosaugą atsiradimo.

3. MIŠRIŲ KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ SUTVARKYMO DVIGUBO APMOKESTINIMO PROBLEMA

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 1 str. numatyta, kad *„Komunalinių atliekų tvarkymo paslauga– tai viešoji paslauga, apimanti komunalinių atliekų surinkimą, vežimą, naudojimą, šalinimą, šių veiklų organizavimą, stebėseną, šalinimo vietų vėlesnę priežiūrą“*. Bei tai, kad *„Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius – vienos, kelių ar visų į komunalinių atliekų tvarkymo regioną įeinančių savivaldybių įsteigtas juridinis asmuo, savivaldybės (savivaldybių) pavedimu atliekantis komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo funkcijas ir (ar) teikiantis atliekų tvarkymo paslaugas“*²³⁷.

Kaip buvo minėta 1.2 poskyryje, komunalinių atliekų administratoriais yra laikomi savivaldybių įsteigti juridiniai asmenys, kuriems yra patikėta organizuoti atliekų tvarkymą atitinkame regione, pvz. Vilniaus regione įsteigta UAB „VAATC“ (Vilniaus apskrities atliekų tvarkymo centras) organizuoja veiklą Vilniaus regione, Kauno regiono atliekų tvarkymą- Kauno švara, Klaipėdoje įsteigta UAB „KRAATC“, Šiauliuose- VšĮ „ŠRATC“, o Marijampolėje- UAB „MRATC“ ir t.t. Šiai dienai tokių administratorių egzistuoja 10 (dešimt)- tiek, kiek Lietuvoje yra regionų.

Atliekų tvarkymo įstatymo 30¹ str.1 d. numatyta, kad *„Organizuojant komunalinių atliekų tvarkymą, sudarant komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo sutartį arba **mokant savivaldybės nustatytą rinkliavą, atliekų turėtojams atstovauja jų naudojamo nekilnojamojo turto objekto savininkas arba nekilnojamojo turto objekto savininko atstovas pagal įstatymą, arba nekilnojamojo turto objekto savininko įgaliotas asmuo, arba daugiabučio namo savininkų bendrija, individualių gyvenamųjų namų savininkų bendrija, garažų savininkų bendrija, sodininkų bendrija ar kita bendrija, arba bendrojo naudojimo objektų administratorius, arba asmenys, sudarę jungtinės veiklos sutartis bendrosios dalinės nuosavybės teisei įgyvendinti (toliau – įgalioti asmenys)“***²³⁸. O 2 d. *„Nekilnojamojo turto objektų, kurių rūšių sąrašą nustato Aplinkos ministerija, savininkas arba įgalioti asmenys **privalo mokėti nustatytą rinkliavą** arba, jeigu rinkliava savivaldybės teritorijoje nenustatyta, sudaryti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo sutartį su savivaldybės, kurios teritorijoje yra nekilnojamojo turto objektas, komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriumi arba savivaldybe“*²³⁹.

²³⁷ Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/ZDVfrRcQGI>>.

²³⁸ Ten pat.

²³⁹ Ten pat.

Tam pačiame įstatyme 30² str. 1 d. numatyta, kad „Komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodara nustatoma vadovaujantis solidarumo, proporcingumo, nediskriminavimo, sąnaudų susigrąžinimo principais ir **principu „teršėjas moka“**“²⁴⁰, o 30² str. 2 d. kad „nustatant rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydį, turi būti vadovojamasi Vyriausybės patvirtintomis taisyklėmis“²⁴¹. To pačio įstatymo 32 str. 1 d., skelbiama, kad „**Atliekų tvarkymo srityje taikomas principas „teršėjas moka“, kuris reiškia, kad atliekų tvarkymo išlaidas turi apmokėti pirminis atliekų darytojas arba dabartinis ar ankstesnis atliekų turėtojas ir (ar) produktų, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas ar importuotojas**“²⁴².

Beje, 2016 m. balandžio 20 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr.384 pakeitė Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimą Nr. 711 „dėl rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ ir patvirtino bendruosius vietinės rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų dydžio nustatymo reikalavimus, kuriais turi remtis savivaldybės. Buvo numatyta, kad nuo 2017 m. sausio 1 d. turi būti „*taikoma dvinarė įmoka, susidedanti iš pastoviosios ir kintamosios dedamųjų*“²⁴³. Pastovioji bus nepriklausanti nuo atliekų kiekio (ją sudarys infrastruktūros išlaikymo, administracinės sąnaudos, nusidėvėjimo kaštai), o kintamoji dalis priklausys nuo to, ar bus teikiama atliekų tvarkymo paslauga. Tai iš esmės gyventojui, negyvenančiam atitinkamą laikotarpį savo būste, sudarys galimybę nemokėti kintamosios dalies, o tik pastoviąją²⁴⁴.

Akcentuojant tai, kad komunalinių atliekų tvarkymo paslauga apima komunalinių atliekų surinkimą, vežimą, naudojimą, šalinimą, šių veiklų organizavimą, stebėseną, šalinimo vietų vėlesnę priežiūrą, taip kaip ir numatyta Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 1 str., bei turint omenyje 2.3 poskyryje aptartą gaminamo kietojo atgautojo kuro ne tik kaip atliekos, bet ir kaip produkto reikšmę, manytina, kad šiai dienai veikianti mišrių komunalinių atliekų sutvarkymo apmokestinimo sistema veikia netinkamai.

Nes subjektas, kuris pagal įstatymą vienokia ar kitokia forma (per įgaliotus atstovus ar tiesiogiai) sumoka savivaldybėse nustatytą vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų sutvarkymą

²⁴⁰ Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1ZDVfrRcQGI>>.

²⁴¹ Ten pat.

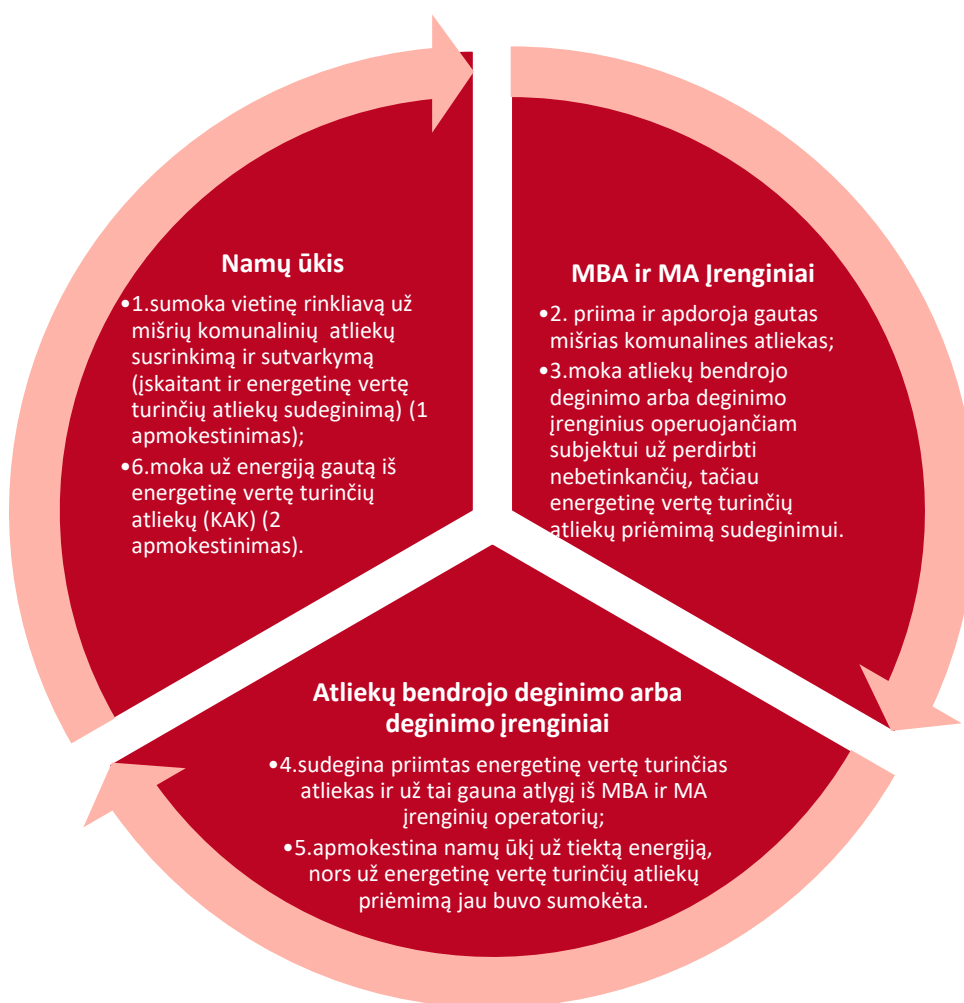
²⁴² Ten pat.

²⁴³ 2016-04-20 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimo Nr. 711 „Dėl Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/532f94e0087211e6a238c18f7a3f1736>>.

²⁴⁴ Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. Aktualijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=17023>.

(toliau bus įvardijamas kaip „namų ūkis“), vėliau turi mokėti dar vieną kartą, kai perka energiją, kuri buvo gauta sudeginus būtent tas energetinę vertę turinčias atliekas, gautas iš tų pačių mišrių komunalinių atliekų, už kurias jau buvo sumokėta vietinė rinkliava. O atliekų bendrojo deginimo arba deginimo įmonė gauna mokestį ir iš MBA ir MA operatorių ir iš namų ūkių, perkančių energiją.

Toliau grafiškai pateikiama esamos sistemos veikimo modelis (8 pav.):

8 pav. Esamos sistemos veikimo modelis

Kaip matyti iš 8 pav. pateikto sistemos veikimo modelio, deja, pačios mišrios komunalinės atliekos namų ūkiams yra apmokestinamos du kartus. Tad kaip ir minėta, namų ūkiai sumoka už atliekų sutvarkymą ir paskui dar sumoka už energiją, kuri buvo gauta iš tų pačių atliekų. Ko pasekoje subjektas, operuojantis atliekų bendrojo deginimo arba deginimo įrenginius, gauna dvigubą atlygį- iš MBA ir MA operatoriaus ir iš Namų ūkio. Manytina tokia tvarka turėtų būti keičiama - namų ūkiai turėtų mokėti tik vieną kartą už mišrių komunalinių atliekų sutvarkymą (įskaitant panaudojimą-deginimą), arba mokėti du kartus, bet atitinkamai tie mokesčiai turi būti mažinami.

Atsižvelgiant į tai, toliau 9 pav. pateikiamas siūlomos sistemos veikimo modelis, kuris iš esmės ne tik kad neapmokestintų namų ūkių didesniais mokesčiais, nei turėtų, bet ir manytina pasitarnautų sistemos skaidrumui.

9 pav. Siūlomos sistemos veikimo modelis

Vertinant tai, kad atliekų bendrojo deginimo arba deginimo įrenginių operatorius esamo sistemos veikimo modelyje gauna atlygį iš dviejų subjektų, šio subjekto apmokestinimas turėtų kisti- bendrojo deginimo arba deginimo įrenginių operatorius iš MBA ir MA įrenginių turėtų priimti energetinę vertę turinčias atliekas bent jau be jokio atlygio, o atlygį pasiimti iš namų ūkio už parduotą energiją. Atitinkamai MBA ir MA įrenginių operatorius galėtų sumažinti mišrių komunalinių atliekų tvarkymo įkainį namų ūkiams, nes MBA ir MA operatoriams nebereikėtų mokėti mokesčio atliekų bendrojo deginimo arba deginimo įrenginių operatoriams, ko pasekoje namų ūkiai išvengtų dvigubų apmokestinimų ir didelių atliekų tvarkymo įkainių.

Beje 2017 m. balandžio 18 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr.D1-322 dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. gruodžio 1 d. įsakymo Nr.D1-967 „Dėl valstybinio atliekų tvarkymo 2014-2020 m. plano įgyvendinimo“ pakeitimo, kuriuo buvo atnaujintas 2014-2020 m. valstybinis atliekų tvarkymo planas ir išdėstytas nauja redakcija. 8 punkte nurodoma 2.2.2 priemonė pagal kurią 2016-2017 metais Aplinkos ministerijos Atliekų departamento Atliekų valdymo skyrius turi „įvertinti, ar tikslinga įvesti mokesť už atliekų naudojimą energijai gauti deginimo įrenginiuose Klaipėdoje, Vilniuje ir(ar) Kaune“²⁴⁵.

Visų pirma manytina, turėtų būti tiksliau pateikiama informacija apie kokį mokesť yra kalbama, t. y. ar apie tvarkymo ar apie taršos mokesť. Bet kadangi ir šiai dienai tvarkymo (sudeginimo) mokesťis UAB „Fortum Klaipėda“ operuojamoje Klaipėdos kogeneracinėje jėgainėje yra mokamas, manytina čia turima omenyje taršos mokesť. Turint omenyje neseniai priimtą taršos mokesčio įstatymo 5 str. pakeitimą, kuriuo buvo numatyta panaikinti taršos mokesčius už iš sudegintų pavojingų atliekų gautų dugno ir lakiųjų pelenų šalinimą į sąvartyną²⁴⁶, nepavojingų atliekų deginimo apmokestinimo priemonė skamba paradoksaliai, nes valstybė lyg ir skatina pavojingų atliekų deginimą, o nepavojingų atliekų deginimą dar siekia apmokestinti. Nebent, papildomu mokesčių už nepavojingų atliekų deginimą surinkimu bus siekiama padengti lėšų stygių, kuris atsiras nuo 2018 m. 1 d. įsigaliojus nuostatai dėl mokesčių už iš sudegintų pavojingų atliekų gautų dugno ir lakiųjų pelenų pašalinimą sąvartyne panaikinimą.

Taip pat keliamas klausimas, kuris subjektas iš aptartos grandinės turėtų mokėti tokį mokesť. Manytina net jei būtų numatyta, kad tokį mokesť turėtų sumokėti patį deginimo procesą atliekantis subjektas- atliekų bendrojo deginimo arba deginimo įrenginių operatorius- vis tik jis, kaip ir sąvartyno operatorius (kuris teisiškai pats turi sumokėti taršos mokesť už atliekas šalinantį į sąvartyną subjektą, tačiau praktikoje, kol tas šalinantis atliekas į sąvartyną subjektas nesumoka ar nesutinka ateityje sumokėti sąvartyno operatoriui to taršos mokesčio (be tvarkymo mokesčio), tol jam nėra leidžiama pašalinti atliekų į sąvartyną) tokio mokesčio išsireikalautų iš deginti atliekas atvežančių subjektų (šiuo atveju iš MBA ir MA operatorių). Manytina, atitinkamai MBA ir MA operatoriai reikalautų ir pradėtų taikyti didesnius atliekų tvarkymo įkainius, ko pasekoje savivaldybės su įsteigtais Atliekų tvarkymo centrais turėtų padidinti ir gyventojų mokamas vietines rinkliavas.

²⁴⁵ 2017-04-18 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr.D1-322 dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. gruodžio 1 d. įsakymo Nr.D1-967 „Dėl valstybinio atliekų tvarkymo 2014-2020 m. plano įgyvendinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f11889d0316311e78397ae072f58c508>>.

²⁴⁶ 2017-04-27 Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 5 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIII-321 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-01]. <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5c34c4b02f0a11e79f4996496b137f39?jfwid=89x1thsih>>.

Tad jei 8 pav. pateiktas esamas sistemos veikimo modelis ir toliau veiks, galimai gyventojai (namų ūkiai) turės mokėti ne tik už atliekų tvarkymą, energiją, kuri gaunama iš sutvarkytų mišrių komunalinių atliekų, bet dar ir taršos mokesčius.

Be abejo, gali būti ir taip, kad gyventojams pasipriešinus, tokį mokestį bus reikalauja mokėti MBA ir MA įrenginių operatorių, kurie veikdami pagal viešojo pirkimo sutartis, sunkiai gali keisti sutarties sąlygas (tame tarpe ir nustatytą atliekų tvarkymo kainą) dėl Viešųjų pirkimo įstatyme nustatytų principų. O sistemai veikiant pagal 8 pav. pateiktą veikimo modelį, tokie papildomi mokesčiai sąlygotų MBA ir MA operatorių nuostolius, galimą bankrotą, tačiau to būtų galima išvengti, jeigu sistema veiktų pagal 9 pav. pateiktą veikimo modelį, nes net jei būtų reikalinga sumokėti tokį deginimo taršos mokestį, tai būtų įmanoma.

IŠVADOS

1. Griežtėjant Europos Sąjungos politikai atliekų tvarkymo srityje, Europos Sąjungos valstybėms narėms keliami vis didesni reikalavimai, kurių nesilaikymas ir neįgyvendinimas gali sąlygoti ne tik tarptautinį pasmerkimą bet ir pinigines sankcijas. Teisingumo Teismo formuojama praktika parodo, kad valstybėms įsipareigojimų neįgyvendinus, tampa nesvarbu ar tų įsipareigojimų nevykdymą nulemia nerūpestingumas ar techniniai sunkumai, su kuriais valstybė susiduria, svarbus tampa pats faktas dėl pažeidimų.
2. Lietuvos Respublikoje Europos Sąjungos teisės aktais formuojami aplinkosaugos ir atliekų tvarkymo principai yra perkeliama, tačiau praktiškai susiduriant su Lietuvos Respublikos institucijų pozityvių pareigų nevykdymu, tokių principų įgyvendinimas tampa sunkiai įmanomas, nes Lietuvos Respublikos institucijos su Lietuvos Respublikos Vyriausybe priešaky, kuri nutarimu pakeitė kriterijus, kuriais remiamasi nustatant ar objektas gali būti pripažintas valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu (vienas iš jų-Lietuvos valstybei arba valstybės valdomai bendrovei tokiaame objekte turi priklausyti 51 procentas akcijų ir tokių akcijų suteikiamų balsavimo teisių), panaikino galimybę privačiam verslui investuoti į Lietuvos Respublikoje trūkstamą ir reikiamą atliekų deginimo infrastruktūrą, o pačios nesiėmė būtinų ir operatyvių priemonių tokiai infrastruktūrai, be kurios šiuo metu yra susiduriama su mišrių komunalinių atliekų galutinio sutvarkymo problema, sukurti.
3. Nepaisant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo, kuriuo buvo sugriežtinti kriterijai, kuriais objektai gali būti pripažintais valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais, bei to, kad Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme yra numatyta, kad tik Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka pripažintuose valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios perdirbti netinkamos energetinę vertę turinčios komunalinės atliekos, tokios atliekos gali būti naudojamos deginimo įmonėse(įrenginiuose), jei yra nesiikiama gauti energiją, ar, manytina, jei energijos gavimo tikslas nėra pirminis, ar jei ta energija naudojama savo reikmėms (pvz. įrenginiui veikti).
4. Kietasis atgautasis kuras kaip sąvoka visų pirma turėtų būti naudojama kalbant apie sertifikuotą kietąjį atgautąjį kurą pagal Lietuvos standarto LST EN 15359:2012 „Kietasis

atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“, tačiau manytina kietojo atgautojo kuro sąvoka praktiškai gali būti naudojama ir tokioms atliekoms, kurios pagal savo fizines ir energetines savybes gali būti prilygintos Lietuvos standarte LST EN 15359:2012 „Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės“ nustatytus reikalavimus numatomam gaminti kietajam atgautajam kurui.

PASIŪLYMAI

1. Sprendžiant Lietuvos Respublikos institucijų atliekų deginimo infrastruktūros nesukūrimo pasekmes, kai MBA ir MA įrenginių operatoriai neturi galimybių pilnai sutvarkyti mišrių komunalinių atliekų (neturi galimybės pilnai sudeginti sugeneruojamo kietojo atgautojo kuro), siūlomi keli teisės aktų pakeitimai, priklausomai nuo Lietuvos Respublikos institucijų pasirinkimo:
 - a. Nusprendus po mišrių komunalinių atliekų apdorojimo likusias perdirbti netinkamas, tačiau energetinę vertę turinčias komunalines atliekas saugoti Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme nustatytą ilgiausią galimą 3 (trijų) metų saugojimo terminą sąvartynuose iki kol bus įrengtos kogeneracinės jėgainės Vilniuje ir (ar) Kaune, o joms atsiradus, sudeginti tas atliekas, kurios saugojamos mažiau nei 3 (trys) metai, o tas kurios ilgiau, laikyti jas pašalintomis, reikalinga būtų pakeisti Mokesčio už aplinkos teršimo įstatymo 7 priedėlyje numatytus tarifus dėl nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamų atliekų (Eur/t) toliau pateikiama tvarka, nes sąvartyno operatoriai iš subjektų, kurie šalina (ar saugo šiuo atveju) į sąvartyną atliekas reikalauja mokėti taršos mokesčius:
 - i. 2016 m. - 3, 2017 m.- 3, 2018 m.- 3, 2019 m. - 3, nuo 2020 m. – 5, nuo 2021 m.-21,72, nuo 2022 m.-27,51.
Lyginamasis variantas:
2016 m. - 3, 2017 m.- 3, 2018 m.- ~~3~~ **3**, 2019 m. - ~~21,72~~ **3**, nuo 2020 m. – ~~27,51~~ **5**, nuo **2021 m.-21,72, nuo 2022 m.-27,51.**
 - b. Nusprendus po mišrių komunalinių atliekų apdorojimo likusias perdirbti netinkamas, tačiau energetinę vertę turinčias komunalines atliekas šalinti sąvartyne, o ne saugoti 3 (trijų) metų laikotarpį, Valstybinė kainų ir energetikos komisija, ar kitas patikimas subjektas, turėtų nustatyti tokias sąvartyno „vartų“ mokesčio kainas, kurios padengtų minimalias sąvartyno operatorių sąnaudas, o ne būtų skirtos kaupti pelną (šiai dienai Vilniaus regiono sąvartyno „vartų“ mokestis 71,13 EUR be PVM, o Kauno-14,22 EUR be PVM).
2. Atsižvelgiant į tai, kad sertifikuoto kietojo atgautojo kuro šilumingumo vertė daugeliu atveju gali būti tokia pati arba net didesnė nei biokuro, bei tai, kad kietasis atgautasis kuras pagal bendrąją atliekos sąvoką negali būti jai prilyginamas, bei tai, kad yra svarių pozicijų, kodėl kietasis atgautasis kuras negali prarasti atliekos statuso ir tapti produktu,

siūlytina teisės aktuose įtvirtinti tarpinę kietojo atgautojo kuro sąvoką tarp atliekos ir produkto, kad gaminantys kietąjį atgautąjį kurą ir taip prisidedantys prie aplinkosauginių tikslų subjektai galėtų gauti užmokestį kaip už vertingą produktą, iš kurio galima gauti energiją, o ne kaip už atlieką, kuria ketinama atsikratyti.

3. Kadangi pagal esamos sistemos veikimo modelį, asmenys (namų ūkiai) sumokėję vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir sutvarkymą, vėliau turi sumokėti už energiją, kuri gauta iš tų pačių atliekų, taip juos apmokestinant du kartus, siūloma panaikinti atliekų bendrojo deginimo arba deginimo įrenginių operatoriams galimybę pasipelninti ir iš subjektų perkančių energiją ir iš MBA ir MA operatorių kurie sumoka už deginimą, to pasekoje namų ūkiai nebus apmokestinami du kartus.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. 2008-11-19 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias kitas direktyvas Nr.2008/98/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12] <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098&from=LT>>.
2. 1999-04-26 Tarybos direktyva dėl atliekų sąvartynų Nr.1999/31/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0031&from=LT>>.
3. 2012-10-25 Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinamas Tarybos sprendimas 87/95/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2006/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1025&from=LT>>.
4. 2004-02-11 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva iš dalies keičianti Direktyvą 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0012&from=LT>>.
5. 1994-12-20 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31994L0062&from=LT>>.
6. 2000-12-04 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr.2000/76/EB dėl atliekų deginimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0076&from=LT>> .
7. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].< <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/ZDVfrRcQGI>>.
8. 2017-04-27 Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 5 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIII-321 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-01]. <[88](https://e-</div><div data-bbox=)

seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5c34c4b02f0a11e79f4996496b137f39?jfwid=89x1thsih>.

9. 2015-04-26 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XII-1626 dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3b8f760ea5711e4a4809231b4b55019>>.
10. 2009-09-16 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1247 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-09-11 nutarimo Nr. 1160 „dėl nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ pakeitimo interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11] <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C89C47FA9A3E>>.
11. Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimas Nr.X-1046 dėl Nacionalinės strategijos patvirtinimo//Valstybės žinios, 2007-01-26, Nr. 11-430.
12. 2014-04-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.366 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimą Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d833b6d0cfa811e3a8ded1a0f5aff0a9>> .
13. 2014-02-03 Vilniaus miesto savivaldybės mero potvarkis Nr.22-11 dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto steigimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<http://www.vilnius.lt/vaktai2011/defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30235546&KlasId=9>>.
14. 2012-10-04 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr.D1-810 dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5844D929A62F>>.
15. 2016 -06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-13]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.
16. 2014-01-23 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr.D1-59 Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. D1-810 „Dėl Pramoninių ir komunalinių atliekų biologiškai skaidžios dalies atskyrimo, atsižvelgiant

į energijos, pagamintos iš pramoninių ir komunalinių atliekų, atsinaujinančią dalį, metodikos patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27].

<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3291030843411e3a31cd3b1d0ac5038>>.

17. 2016-06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.
18. 2002-12-31 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. 699 „Dėl Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo. Suvestinė redakcija nuo 2015-05-09 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A6BE5BE0C398/scmyILPpKO>>.
19. 2014-02-19 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 158 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 113 „Dėl Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkos“ pakeitimo. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c810e3809af211e3a4affcaaa513aa57>>.
20. 2014-12-23 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1468 dėl UAB „Fortum Klaipėda“ biokuro ir atliekų termofikacinės jėgainės pripažinimo valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/87386ce08f8211e4a98a9f2247652cf4>>.
21. 2016-10-12 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1018 dėl UAB Vilniaus kogeneracinės jėgainės pripažinimo valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cf439040946811e69ad4c8713b612d0f>>.
22. 2016-10-05 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.980 dėl Kauno kogeneracinė jėgainės pripažinimo valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektu [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/95edfba08bb211e6b969d7ae07280e89>>.
23. 2013-12-11 Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2009 m. rugsėjo 2 d. įsakymo Nr. 4-439 „Dėl sąrašo įmonių, kurios steigia ar yra įsteigusios ir eksploatuoja objektus, priskirtus valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektams, sudarymo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A2E36473F99C>>.

24. 2010-11-24 Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas Nr. 1-1822 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-01].
<<https://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30189316>>.
25. 2015-08-26 Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas Nr. 1-152 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30269632>>.
26. 2015-09-24 Anykščių rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. 1-TS-262 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/20838ff065e411e58e1ab2c84776483b>>.
27. 2015-05-28 Ignalinos rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-82 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f1d21eb0085511e588da8908dfa91cac>>.
28. 2015-05-28 Jurbarko rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T2-132 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1f5c37c00aaf11e588da8908dfa91cac>>.
29. 2016-06-30 Kupiškio rajono savivaldybės sprendimas Nr. TS-215 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/62ade7403f4b11e6a8ae9e1795984391>>.
30. 2015-03-26 Molėtų rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. B1-50 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/86d8bad0d9eb11e4bddbf1b55e924c57>> .
31. 2015-06-11 Pagėgių savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-115 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6968908010df11e58569be21ff080a8c>>.
32. 2015-12-29 Šalčininkų rajono savivaldybės sprendimas Nr. T-287 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/36385cd0aee711e5b12fbb7dc920ee2c>>.
33. 2016-09-16 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-617 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12] <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b3a335407eef11e6b969d7ae07280e89>> .
34. 2017-03- 31 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1- 269 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37becfc0160c11e79800e8266c1e5d1b>> .

35. 2017-05-04 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1- 360 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-06] <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/10fd8ff0317f11e78397ae072f58c508> >.
36. 2015-12-23 Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 7, 8 priedėliais įstatymo Nr. XII-1328 9 straipsnio pakeitimo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02].<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6f878c50aeeb11e5b12fbb7dc920ee2c>>.
37. 2014-05-28 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 486 Dėl Vilniaus ir Kauno *miestų* centralizuoto šilumos tiekimo ūkio modernizavimo įrengiant vietinius ir atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias kogeneracines elektrines projektų pripažinimo valstybei svarbiais ekonominiais projektais. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0488baf0eb1f11e3bb22becb572235f5>>.
38. 2016-09-16 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-617 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b3a335407eef11e6b969d7ae07280e89> >.
39. 2017-03- 31 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1- 269 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37becfc0160c11e79800e8266c1e5d1b> >.
40. 2017-05-04 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1- 360 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-06] <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/10fd8ff0317f11e78397ae072f58c508> >.
41. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 7, 8 priedėliais įstatymo Nr. XII-1328 7 priedėlio pakeitimo įstatymo projekto [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02].<<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/37b80ed0ffaa11e4a0edd66091ee4d78?positionInSearchResults=14&searchModelUUID=cdcc6332-e2b2-4c35-b78a-cda18cb47ef0>>.
42. 2016 -06-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.544 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb68f1e02be011e69c3d99cd9039168e>>.

43. Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FFF9AE9162EE/DSziflUHij>>.
44. 2017-05-09 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-387 „dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. spalio 18 d. įsakymo Nr. 444 „Dėl Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-11] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b3bb6880355711e79f4996496b137f39?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=4fc06911-dfba-4497-bf21-8a5f806e44fb>>.
45. 2017-04-18 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr.D1-322 dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. gruodžio 1 d. įsakymo Nr.D1-967 „Dėl valstybinio atliekų tvarkymo 2014-2020 m. plano įgyvendinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f11889d0316311e78397ae072f58c508>>.
46. 2016-04-20 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimo Nr. 711 „Dėl Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/532f94e0087211e6a238c18f7a3f1736>>.

Komunikatai, programos, ataskaitos, raštai

47. 2013-11-20 Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr.1386/2013/ES dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. “Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12] <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=LT>>.
48. 2011-09-20 Europos Komisija. Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Efektyvus išteklių naudojimo Europos planas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11].<<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0571&from=LT>>.
49. 2014-07-02 Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Žiedinės ekonomikos kūrimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11].

- < http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:50edd1fd-01ec-11e4-831f-01aa75ed71a1.0018.02/DOC_1&format=PDF >
50. 2017-01-26 Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Energijos iš atliekų vaidmuo žiedinėje ekonomikoje [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0034&from=lt>>.
51. Apie Europos Sąjungos politiką. Aplinka. Sveika ir tvari aplinka dabartinei ir būsimoms kartoms [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11] <https://europa.eu/eyd2015/sites/default/files/toolkit/teachers-corner/publication-environment-2014/publication-environment-2014_lt.pdf>.
52. Europos Komisija. Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales. 7-oji AVP – bendroji Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programa iki 2020 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11] <<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/lt.pdf>>.
53. Europos Komisija. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. ES aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūra. Šalies ataskaita-Lietuva [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_lt_lt.pdf>.
54. 2014-09-04 UAB „ESTEP Vilnius“. ES paramos atliekų tvarkymui Lietuvoje efektyvumo vertinimas ir 2014–2020 metų finansavimo prioritetų nustatymas. Galutinė ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Ataskaitos_2011MVP/Atlieku_vertinimas.pdf >.
55. European Environmental Bureau-EEB, European Environmental Citizens' Organisation for Standardisation – ECOS. Notification of an Italian draft legislation establishing end-of-waste criteria for Solid Recovered Fuel (SRF) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. <<http://www.gaialibrary.org/system/files/Letter%20on%20Notification%20of%20an%20Italian%20draft%20legislation%20establishing%20end-of-waste%20criteria%20for%20Solid%20Recovered%20Fuel%20%28SRF%29.pdf>>.
56. CEMBUREAU - The European Cement Association, CEWEP – Confederation of European Waste-to-Energy Plants, ESWET – European Suppliers of Waste-to-Energy Technology, MWE - Municipal Waste Europe. Letter to the European Commission and decision makers [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. <http://www.cewep.eu/information/policy/m_1206>.

57. European Commission. Directorate-General Environment. Refuse Derived Fuel, Current Practice And Perspectives (B4 3040/2000/306517/MAR/E3) Final Report [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-04-28].
<<http://ec.europa.eu/environment/waste/studies/pdf/rdf.pdf>>.

Teisminių institucijų praktika

58. 2007-04-26 Teisingumo Teismo (trečioji kolegija) sprendimas byloje C-135-05 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12].
<<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=61312&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=471827>>.
59. 2014 -12-02 Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas byloje C-196/13 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12].<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=160245&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=308270>>.
60. 2010-03-04 Teisingumo Teismo (ketvirtoji kolegija) sprendimas byloje C-297-08 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-12].<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82679&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=308039>>.
61. *Di Sarno and Others v. Italy*, No. 30765/08, 2012, ECHR.
62. *López Ostra v. Spain*, 9 December 1994, Series A no. 303 C, ECHR.
63. 2016-09-07 Teisingumo Teismo (penktoji kolegija) sprendimas byloje C-584/14 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23].<[http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=pavojingos%20Batliekos&docid=183108&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=303792#ctx1](http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=pavojingos%20batliekos&docid=183108&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=303792#ctx1)>.
64. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 18 d. nutartis AB-6357-3-61-3-02580-2014-5 administracinėje byloje A-1055-624/2016. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-23]. <<http://eteismai.lt/byla/120287875650880/A-1055-624/2016>>.

Specialioji literatūra

65. Dr.E.Puida. Biokuro savybės, jų įtaka degimo procesui ir deginimo technologijoms [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02].

http://biokuras.lt/uploads/new_assigned_files/1.%20Egidijus%20Puida.%20Sekcija%20B.pdf >.

66. Monkevičius E. Aplinkosaugos santykių teisinio reguliavimo problemos // Jurisprudencija: mokslo darbai. Vilnius : Mykolo Romerio Universitetas. 2008, Nr.10(112), P.11.
67. I.Chamurova , R.Stanev, N.Deliyski.Rdf as an alternative fuel for the cement plant in Bulgaria. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <http://dl.uctm.edu/journal/node/j2017-2/26-16_114_Chamurova_355_361.pdf>.
68. M.Cyranka,M.Jurczyk,T.Pająk. .Municipal Waste-to-Energy plants in Poland – current projects. 2016. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02].<https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2016/05/e3sconf_seed2016_00070.pdf>.

Poveikio aplinkos vertinimo ir kiti panašūs dokumentai

69. 2017-04-12 Aplinkos apsaugos agentūros atrankos išvada dėl UAB „Eilana“ pramonės g.1, Alytuje panaudotų padangų ir/arba plastikų perdirbimo pirolizės būdu, dalį plastikų pakeičiant degiosiomis atliekomis, poveikio aplinkai vertinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].<<http://gamta.lt/files/3962.pdf>>.
70. UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objekto UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinės jėgainės eksploatacinio režimo optimizavimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-13]. <<http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita1447674363981.pdf>>.
71. UAB „Sweco Lietuva“/ A.Vaišnoras. Lietuvoje susidarančių energijos gamybai tinkamų atliekų kiekių ir jų energetinio potencialo vertinimas. 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <<http://lpk.lt/wp-content/uploads/2015/12/20150630-SWECO-prezentacija.pdf>>.
72. UAB „Sweco Lietuva“, UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“, advokatų kontora „Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“ galimybių studija „Vilniaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo plėtra“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-13]. <[http://aplinka.vilnius.lt/naujienos/atliek%C5%B3%20tvarkymo%20galimybi%C5%B3%20studija15\(2010-11-16,%20gauta%202011-04-27\)\).pdf](http://aplinka.vilnius.lt/naujienos/atliek%C5%B3%20tvarkymo%20galimybi%C5%B3%20studija15(2010-11-16,%20gauta%202011-04-27)).pdf)>.
73. UAB „Sweco Lietuva“ poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl Kauno kogeneracinės jėgainės statybos ir veiklos [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <http://gamta.lt/files/PAV%20ataskaita_TEKSTAS%20I%20KNYGA.pdf>.

74. UAB „Fortum Kalaipėda“ paraiška taršos integruotos prevencijos kontrolės leidimui pakeisti [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-13].
<http://gamta.lt/files/2016_07_07_Paraiska_FORTUM_Klaipeda_TIPKL_pakeisti.pdf>.

Standartai ir kiti panašūs dokumentai

75. LST EN 15234-1 Kietasis biokuras. Kuro kokybės užtikrinimas. 1 dalis. Bendrieji reikalavimai.
76. LST CEN/TS 15359 Kietasis atgautasis kuras. Techniniai reikalavimai ir klasės.
77. LST CEN/TS 15357 Terminija, apibrėžtys ir aprašymas
78. 2016-06-12 CEN/TC 343 Business Plan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23].
<<https://standards.cen.eu/BP/407430.pdf>>.
79. European Committee for Standardization. European Standardization [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<<https://www.cen.eu/you/EuropeanStandardization/Pages/default.aspx>>.
80. European Commission. Standardisation-Mandates. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <[http://ec.europa.eu/growth-tools-databases/mandates/index.cfm?fuseaction=search.detail&id=68#](http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/mandates/index.cfm?fuseaction=search.detail&id=68#)>.
81. 2016-06-12 CEN/TC 343 Business Plan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<<https://standards.cen.eu/BP/407430.pdf>>.
82. European Committee for Standardization. CEN/TC 343- Solid Recovered Fuels. General [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:7:0:::FSP_ORG_ID:407430&cs=149459C8162DDED070B30C74A5A6F058B>.
83. Lietuvos standartizacijos departamentas.TK 71 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<<http://www.lsd.lt/index.php?1703500826>>.
84. LST TK 71 Energetikos tikslams tvariai pagaminta biomasė, kietasis biokuras ir kietasis atgautasis kuras veiklos planas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22]. <http://www.lsd.lt/Veiklos_planai/LSTTK71.pdf>.
85. European Committee for Standardization. European Standardization [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<<https://www.cen.eu/you/EuropeanStandardization/Pages/default.aspx>>.

86. European Committee for Standardization. CEN/TC 343- Solid Recovered Fuels. Structure [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:29:0:::FSP_ORG_ID,FSP_LANG_ID:407430,25&cs=1E692895E0FA13AE68B9FA01D5A630ED7#1>.
87. European Committee for Standardization. European Standardization [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<<https://www.cen.eu/you/EuropeanStandardization/Pages/default.aspx>>.
88. European Committee for Standardization. CEN/TC 343- Solid Recovered Fuels. Published Standards [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:32:0:::FSP_ORG_ID,FSP_LANG_ID:407430,25&cs=1E692895E0FA13AE68B9FA01D5A630ED7>.
89. Lietuvos standartizacijos departamentas. Elektroninė standartų parduotuvė. Kietojo atgautojo kuro standartai [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-22].
<<http://www.lsd.lt/index.php?-1858065424>>.

Elektroniniai šaltiniai

90. Europos Sąjungos veiklos sritys. Aplinka [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]
<https://europa.eu/european-union/topics/environment_lt>.
91. Eurostat. Waste statistics [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-12]
92. <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Waste_statistics#Total_waste_generation>.
93. Eurostat. Municipal waste generation and treatment, by type of treatment method. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-27]
94. <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdpc240>>.
95. 2014-07-02 Europos Komisijos pranešimas spaudai [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-11].
96. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:S8TEe2IP1kUJ:europa.eu/rapid/press-release_IP-14-763_Lt.doc+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.
97. UAB „VAATC“ Vilniaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos plėtra [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-01]. <<http://www.vaatc.lt/projektai/vilniaus-regiono-komunaliniu-atlieku-tvarkymo-sistemos-pletra/>>.

98. Institucijų leidinių rengimo vadovas. Pasvirasis brūkšnys. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-16]. <<http://publications.europa.eu/code/lt/lt-4100109.htm>>.
99. UAB „VAATC“ atliekų turėtojams ir vėžėjams [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <<http://www.vaatc.lt/savartynai/atlieku-salinimas-vilniaus-apskrities-regioniniame-komunaliniu-atlieku-savartyne/informacija-atlieku-turetojams-ir-vezejams/>>.
100. Atliekų tvarkymo tarifai ir rinkliavos Kauno regione [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:TQSiVi3Ad8AJ:www.kaunorac.lt/lt/files/naujienos/poznane_atliekut+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.
101. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/>>.
102. Komunalinių atliekų mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių statybos ir eksploatacijos poveikio aplinkai vertinimo (atrankos) 2012-11-20 d. pristatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26]. <<http://aplinka.vilnius.lt/lt/index.php/komunaliniu-atlieku-mechaninio-biologinio-apdorojimo-irenginiu-statybos-ir-eksploatacijos-poveikio-aplinkai-vertinimo-atrankos-2012-11-20-d-pristatymas/>>.
103. EK. Aplinkos generalinis direktoratas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. <<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/env/lt.pdf>>.)
104. UNTHA. SRF-a class of its own? [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-28]. <<http://www.untha.co.uk/srf-a-class-of-its-own/>>.
105. European Recovered Fuel Organisation. Who is ERFO. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<https://www.erfo.info/who-is-erfo>>.
106. European Recovered Fuel Organisation. Standartisation of SRF. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <https://www.erfo.info/images/PDF/Brochure_CEN_standards_May_2013.pdf>.
107. UAB „VAATC“ 2016 m. metinis pranešimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<http://www.vaatc.lt/wp-content/uploads/2017/03/2016-m.-metinis-pranesimas.pdf>>.
108. VšĮ Užsato sistemos administratoriaus 2016 m. surinktų pavidimo davėjų pakuočių atliekų kiekis pagal savivaldybes [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-04-23]. <<http://grazintiverta.lt/wp-content/uploads/2015/12/Informacija-savivaldyb%C4%97ms-2016.pdf>>.

109. Delfi.lt. Teismas: „Reenergy“ negalės deginti atliekų Vilniuje. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-26].
110. <<http://www.delfi.lt/verslas/energetika/teismas-reenergy-negales-deginti-atlieku-vilniuje.d?id=66111268>>.
111. BNS. Vėluojant kogeneracinės jėgainės projektui, Vilniaus atliekos kelia sumaištį. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02]. <<http://www.bns.lt/topic/1912/news/51886319/>>.
112. Post note. 1995, April, Waste-derived fuels and cement kilns [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-02].
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KbBfvKg_3z8J:researchbriefings.files.parliament.uk/documents/POST-PN-60/POST-PN-60.pdf+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.
113. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. Aktualijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-11]. <http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=17023>.

ANOTACIJA

Magistro darbe nagrinėjamos kietojo atgautojo kuro teisinio reguliavimo problematiškumas. Pirmoje magistro darbo dalyje yra aptariama Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos aplinkosaugos politika, pagrindinės kryptys ir standartai atliekų tvarkymo srityje. Taip pat nagrinėjamos dėl Lietuvos Respublikoje atliekų deginimo infrastruktūros trūkumo atsiradusios kietojo atgautojo kuro panaudojimo problemos ir šių problemų sprendimo jų būdai.

Antroje magistro darbo dalyje aiškinamasi kietojo atgautojo kuro samprata, sąvoka ir jos vartojimas, sąvokos sinonimai, kietojo atgautojo kuro standartizavimas bei atliekos tapimo nebe atlieka kriterijai. Trečioje magistro darbo dalyje nagrinėjama mišrių komunalinių atliekų sutvarkymo dvigubo apmokestinimo problema.

Reikšminiai žodžiai: *Kietasis atgautasis kuras, iš atliekų gautas kuras, degiosios atliekos, bendrojo deginimo įrenginiai ir deginimo įrenginiai, valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektai, atliekos tapimo nebe atlieka kriterijai,*

ANOTATION

Master thesis deals with Solid Recovered Fuel problematic aspects of legal regulation. In the first part of master thesis European Union and Republic of Lithuania environmental policy, main directions and standards of waste management are discussed. Also, Solid Recovered Fuel recovery problems, that arose because of the lack of waste incineration infrastructure in the Republic of Lithuania, and solutions to these problems are analysed.

The second part deals with Solid Recovered Fuel conception, definition and its use, definitions synonyms, standardization of Solid Recovered Fuel as well as end of waste criteria. In the third part mixed municipal waste management double taxation problem is examined.

Keywords: *Solid Recovered Fuel, Refused Derived Fuel, combustible waste, incineration plant and co-incineration plant, waste treatment objects of national importance, end-of waste criteria,*

SANTRAUKA

Lietuvos Respublikoje siekiant įgyvendinti vis griežtėjančius Europos Sąjungos aplinkosauginius reikalavimus buvo suplanuoti ir sukurti mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) ir mechaninio apdorojimo (MA) įrenginiai. Su tokios infrastruktūros pagalba į sąvartyną šalinamų atliekų kiekis turėjo ženkliai sumažėti.

Kadangi mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) ir mechaninio apdorojimo (MA) įrenginiuose sugeneruojami didžiuliai kietojo atgautojo kuro kiekiai, lygiagrečiai turėjo būti pastatyta ir papildoma atliekų deginimo infrastruktūra. Tačiau Lietuvos Respublikos institucijos teisės aktais sustabdžiusios ir užkirtusios kelią ateityje privačioms investicijoms tokią infrastruktūrą sukurti, pačios operatyvių veiksmų nesiėmė, kad ši infrastruktūra būtų pastatyta tuo pačiu metu kaip ir (MBA) ir mechaninio apdorojimo (MA) įrenginiai.

Iki šiol papildomai deginimo infrastruktūrai nesant pastatytai, kyla mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) ir mechaninio apdorojimo (MA) įrenginiuose sugeneruojamo kietojo atgautojo kuro panaudojimo problema, ją galima spręsti arba kietojo atgautojo kuro saugojimu ilgiausią galimą 3 (trijų) metų laikotarpį arba jo šalinimu sąvartyne.

Tokių problemų gal ir nebūtų, jei kietasis atgautasis kuras būtų laikomas ne tik atlieka, bet ir produktu, už kurį gavėjas turėtų sumokėti jo gamintojui. Diskusiją tarp skirtingų grupių, kurioje vieni teigia, kad kietasis atgautasis kuras atlieka, o kiti, kad produktas, galima būtų išspręsti įtvirtinant tarpinę sąvoką tarp atliekos ir produkto. Toks teisinis reglamentavimas ženkliai prisidėtų prie iškastinio kuro naudojimo mažinimo.

Manytina toks reglamentavimas prisidėtų ir prie mišrių komunalinių atliekų sutvarkymo dvigubo apmokestinimo problemos, kuomet asmenys sumokantys už komunalinių atliekų sutvarkymą turi mokėti dar kartą už energiją, gautą iš tų pačių sudegintų atliekų, panaikinimo.

SUMMARY

In the Republic of Lithuania in order to implement increasingly stringent environmental requirements of European Union mechanical biological treatment (MBT) and mechanical treatment (MT) plants were planned and built. With the help of such infrastructure waste disposal to the landfill had to be significantly reduced.

Whereas mechanical biological treatment (MBT) and mechanical treatment (MT) plants are generating significant amounts of Solid Recovered Fuel (SRF), in parallel additional waste incineration plants had to be built.

However, the Lithuanian authorities with the legal acts have suspended and prevented in the future private investments to create such an infrastructure, and have not taken immediate actions to create the infrastructure, that this infrastructure would be built at the same time as the mechanical biological treatment (MBT) and mechanical treatment (MT) plants.

So far, additional waste incineration infrastructure is not built, so in mechanical biological treatment (MBT) and mechanical treatment (MT) plants generated Solid Recovered Fuel (SRF) recovery problem arise, it can be solved by storing Solid Recovered Fuel (SRF) for the longest possible 3 (three) years or landfilling it.

Such problems probably would not be arisen, if Solid Recovered Fuel (SRF) would be considered not only as a waste, but also as a product, for which the beneficiary would have to pay for Solid Recovered Fuel (SRF) manufacturer. The discussion between the different groups, where some argue that Solid Recovered Fuel (SRF) is a waste, and others, that a product, could be resolved by establishing the intermediate definition between waste and a product. Such legal regulation would significantly contribute to reducing the use of fossil fuels.

Supposedly this legal regulation also would contribute to the elimination of mixed municipal waste management double taxation problem, when individuals by paying local fees for municipal waste management have to pay again for the energy generated from the same waste.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) _____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

” _____ “.

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)